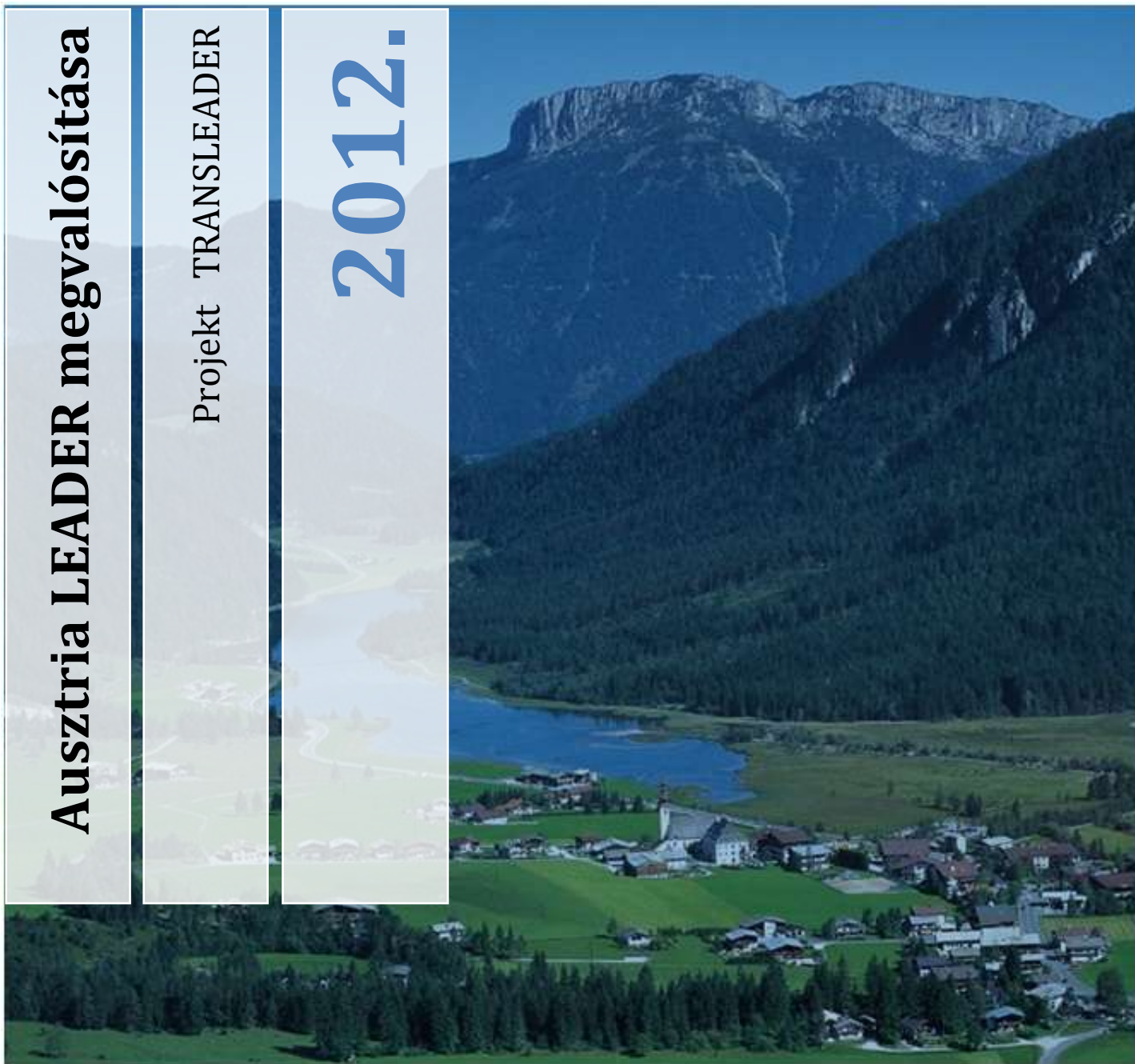

Ausztria LEADER megvalósítása

Projekt TRANSEADER

2012.

Írta:
Hutvágnerné Kasper Judit

A tanulmány a TRANSEADER program
keretén belül készült, a LEADER
szakosztály megbízásából

Témavezető: Páliné Keller Csilla,
szakosztályi társelnök

www.mnvh.eu

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	4
2. Bevezetés	6
3. Ausztria társadalmának, gazdaságának, közigazgatásának specifikumai	7
3.1. Ausztria 20. századi története dióhéjban	8
3.2. Közigazgatás	10
3.3. Vidéki gazdaság	11
3.3.1. Mezőgazdaság	11
3.3.2. Ipar	12
3.3.3. Energiagazdálkodás	13
3.3.4. Idegenforgalom	14
3.3.5. Közlekedés	14
3.4. Vidéki társadalom	15
4. A LEADER és a nemzeti finanszírozású LEADER típusú programok alakulása	17
4.1 A folyamat	17
4.2 A HACS-okon keresztül megvalósuló intézkedések 2007-'13-ban	18
4.2.1. A Leader Program (473 millió Euro)	18
4.2.2. A Vidékfejlesztési Program által finanszírozott, a HACS-okon keresztül végrehajtott program: a "Lernende Regionen/Tanuló Régiók"	23
4.2.3. További, nemzeti források a vidék fejlesztéséért	23
4.3. A Leader Burgenlandban	24
4.4. A Leader Tirolban	25
4.3 Eredmények, hatások	27
5. A LEADER végrehajtás specifikumai	29
5.1 Az akciócsoportok kialakulása	29
5.1.1. HACS szervezeti forma	29
5.1.2. HACS Menedzsment	31
5.1.3. Következtetések, átvételi javaslat a magyar gyakorlat módosítására	34
5.2 Helyi fejlesztési stratégiák (HACS-ok kiválasztása)	34
5.2.1. A kiválasztás kritériumai, menete	34
5.2.2. Forráselosztás, költségtervezés	36
5.2.3. A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezése (szerkezete, tartalma)	38
5.2.4. Hiányosságok, megoldandó problémák	42
5.2.5. Tervek, várható változtatások a következő időszakra	42
5.2.6. Osztrák LEADER az új periódusban – „LEADER NEU”	44
5.2.7. Következtetések, átvételi javaslatok	46
5.3 Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák Megvalósítása	46

5.3.1. Projektgenerálás, animáció, a pályázók segítése	47
5.3.2. Döntéshozatali mechanizmus	50
5.3.3. A pályázatok megvalósítása, elszámolása	52
5.3.4. Ellenőrzés, monitoring, értékelés - AMA	56
5.3.6. Saját projektek megvalósítása	58
5.3.7. Térségek közötti együttműködés és nemzetközi projektek.....	58
5.4 Hacsok finanszírozása.....	61
5.4.1. Hacs működési keret.....	61
5.4.2 Szakmai teljesítés	62
5.4.3. Pénzügyi teljesítés.....	63
5.4.4. Hiányosságok, megoldandó problémák.....	63
5.4.5. Tervek, várható változások a következő időszakra	63
5.4.6. Következtetések, átvételi javaslatok	64
5.5 Együttműködés, érdekképviselő, informális és formális hálózatok.....	64
5.5.1. Netzwerk Land, az osztrák Nemzeti Vidéki Hálózat	64
5.5.2. További hálózatok a vidékfejlesztésért.....	68
5.5.3. Mit jelent a Tanuló Régiók?	69
5.5.3. Tervek, várható változtatások a következő időszakra.....	72
5.5.4. Következtetések, átvételi javaslatok	72
6. Figyelemre méltó projektek.....	73
6.1. Hegymászó paradicsom Tirolban	73
6.2. Tirol, olasz és svájci múzeumok hálózata.....	74
6.3. Szent Jakab zarándok út.....	74
6.4. Montagsakademie.....	75
6.5. Brixentaler KochArt.....	76
Mellékletek.....	78

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Ausztria országtanulmányának elkészítésekor szerettem volna olyan - gyakorlatban is hasznosítható - vizsgálati anyagot összeállítani, mely a nemzeti LEADER megvalósítás teljes folyamatát bemutatja, de nem pusztán szövegszerűen feldolgozva, hanem a mai magyar gyakorlatra is átültethető példákkal, ötletekkel, folyamatokkal tarkítva.

Ausztria államberendezkedése föderalisztikus, így a szabályozás sok esetben tartományonként is eltérő, emiatt (kezdetben) jóval bonyolultabb átlátni a megvalósítás rendszerét, folyamatát. Azonban ez a sokszereplős megvalósítás is sikerrel alkalmazható, mint ahogy látjuk majd a tanulmányban. Annak érdekében, hogy a lehető legteljesebb képet kapjam, a vizsgálatot az osztrák nemzeti hálózat szakértőjével egyeztetve két tartomány három

akciócsoportjában folytattam le. Burgenlandban interjúkat készítettem egy új akciócsoporttal, a Nordburgenland Plus-sal (akik a legnagyobb méretűek 70 településükkel, 3 kistérségükkel és 140 e lakossal). A csoport menedzsere Andreas Zeman segített a több mint 160 kérdés megválaszolásával megérteni az osztrák megvalósítás lényegi elemeit. Szintén Burgenlandban vizsgáltam a MittelBurgenland Plus csoportot, mely méretét és finanszírozását tekintve jóval kisebb északi szomszédjánál, azonban már a LEADER + időszakában is működött, jó eredményeket elérve. Interjúpartnerem Heidi Drucker menedzser volt. Végül a burgenlandi példától teljesen eltérő tartományi és helyi közösségi gyakorlatok feltérképezése érdekében a tiroli Hohe Salve és Mittleres Unterinntal térségek közös akciócsoportját választottam, ahol Barbara Loferer-Lainer menedzser és később Stefan Niedermoser menedzser (a közeli Pillerseetal Leogang csoporttól) nyújtott segítséget, hogy a lehető legtöbb tiroli jó gyakorlatot megismerhessem. A központi végrehajtás bemutatásában nagy szerepe volt Michael Fischernek, aki az ÖAR GmbH képviselőjeként látja el a Nemzeti Vidéki Hálózat vidékfejlesztési munkáját, valamint Franz Meiernek, aki az IH-t és a Kifizető Ügynökséget képviselte. A központi szervek munkájának bemutatásán Bécsben részt vett a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivataltól Vulcz László igazgató és Matuska Sándor osztályvezető is. A konzultáció alatt felmerült a lehetőség és az igény a további szakmai találkozókra, ezért folyamatban van az osztrák-magyar kifizető ügynökségek szakmai találkozásának szervezése. Az egész vizsgálat folyamatában részt vett és munkámat segítette Páliné Keller Csilla, az MNVH LEADER szakosztályának társelnöke.

A LEADER program 1995-óta jelen van Ausztriában, tehát az eltelt időszakban volt idő kigondolni, kidolgozni és működtetni a lehető leghatékonyabb megvalósítási rendszereket. Ausztria vidékfejlesztési programban elért sikerét egész Európa szerte elismerik és jó példának

tartják. Az elmúlt 15 év alatt a program lefedettsége folyamatosan nőtt, mára szinte az egész országot fedi (a 30 e fő feletti városokat kivéve). Az akciócsoportok (egyesületek), a szövetségi és tartományi kormányzatok, a Kifizető Ügynökség, az Irányító Hatóság és a Nemzeti Vidéki Hálózat szorosan együttműködnek a vidékfejlesztési program megvalósítása érdekében. Ezt a szoros és megbonthatatlan egységet, valamint a feltétlen bizalmat az interjúk során minden fél megerősítette. Az osztrák programmegvalósítást egy szóban talán a „partnerség” - gel lehetne jellemezni, hiszen a helyi fejlesztési stratégiák elkészítésétől (melyet osztrák külső szakértőkkel készítenek) a pályázók projektjeinek menedzseléséig (melyet az akciócsoport menedzsmentje végez a kifizető ügynökséggel együttműködve) minden folyamatban egyenlő félként vesznek részt az érintettek annak érdekében, hogy a végeredmény megfelelő legyen. Az akciócsoportok stratégiájukban rögzítik a pénzügyi tervüket, mely változatlan marad az egész ciklus folyamán, nagy stabilitást adva a program megvalósításhoz. Ausztria a fejlesztési források működésre fordítható maximum 20 %-a helyett mindössze 14% -ot enged elszámolni, így az akciócsoportokhoz tartozó önkormányzatoknak kell befizetni a működési költségvetés 35-40 %-át (de a gyakorlatban ennél többet fizetnek be). Mivel az akciócsoportok pénzügyi stabilitása megfelelő (kivéve a nagyon kicsi akciócsoportoké), nem végeznek vállalkozási tevékenységet és változatlan méretben, formában működnek az átmeneti időszakokban is. A csoportok nem végeznek kérelemkezelést sem, de az ügyfeleket projekt menedzsment szolgáltatásokkal segítik. A pályázati kiírások folyamatosak, egyszerűek, a pályázati dokumentáció könnyen elkészíthető és a bírálat nagyjából 6 hét alatt megtörténik. Az akciócsoport végigkíséri az ügyfeleket a megvalósítás útján, egészen a projektek befejezéséig (a kifizető ügynökséggel együtt). A fejlesztési források kihelyezése mellett minden akciócsoport saját vagy együttműködési projekteket (például Tirol) valósít meg Ausztrián belül és az Európai Unióban egyaránt.

A Nemzeti Vidéki Hálózat feladatait hármas szakmai konzorcium látja el nagyon magas színvonalon és költséghatékonyan. Az NVH (Netzwerkland) innovatív szolgáltatásai (service hotline, akciócsoportok által is szerkeszthető központi honlap, munkacsoportok működtetése, munkamódszerek oktatása, nemzetközi tanulmányutak szervezése, rendszeres nemzeti találkozók szervezése, Netzwerkland Díj) mind-mind hozzájárulnak a helyi akciócsoportok fejlesztéséhez, napi munkájuk színvonalának javításához, az együttműködési készségek erősítéséhez.

Zirc, 2012. október 4.

Hutvágnerné Kasper Judit

2. BEVEZETÉS

A LEADER megközelítés jelen formája az Európai Unió vidékpolitikájában több mint két évtizedes evolúciós folyamat eredménye, amely fejlődés korántsem ért véget.

Magyarország 2004-ben csatlakozott ehhez a folyton változó, mégis több mint tíz éves stabil múlttal rendelkező rendszerhez. A kapcsolódást nehezítette, hogy a hazai támogatáspolitikában, a döntéshozatali mechanizmusokban, az intézményi kultúrában nem, vagy csak korlátozott körben volt hagyománya a LEADER-t meghatározó kulcsszempontoknak.

A térségi alapú, hosszú távú stratégiai gondolkodás, az egymásra építő, egymást erősítő közösségi akciók, fejlesztések, a formális és informális partnerségeken alapuló együttes működés, a helyi közösségek felhatalmazása az önálló cselekvésre és döntéshozásra mind a helyi szereplők, mind pedig a központi megvalósítók számára idegen volt. Ennek (is) következtében a LEADER megvalósítás egy sajátos rendszere alakult ki Magyarországon, amely az eddigi programértékelések alapján semelyik szereplő szempontjából nem kielégítő. Megkérdőjelezhető, hogy a jelenlegi rendszer engedi-e, illetve a megvalósításban résztvevők képesek-e érvényesíteni azokat a LEADER kulcsszempontokat, amelyek az elmúlt két tervezési cikluson keresztül nem változtak és a 2014-2020-as rendelet tervezetek alapján a következő hét évre is irányadók maradnak.

A téma aktualitását az implementáció jelenlegi problémáin kívül éppen az adja, hogy tervezet szinten megjelentek a következő programozási időszak keretjogszabályai, egyértelművé téve a LEADER alapú működés további térnyerését az EU-s fejlesztéspolitikában. E jogszabályok olyan új, meghatározó elemeket tesznek lehetővé, mint az urbánus térségek bekapcsolódása a LEADER megközelítésen alapuló fejlesztésbe, valamint a LEADER közösségek irányította helyi programok más alapokból történő finanszírozhatóságának lehetősége. Ezek lehetőségek a vidék számára, amelyek kiaknázásához hasznos támogatást jelenthet egy olyan összehasonlítható tanulmány, amely az Unió több országában vizsgálja a LEADER végrehajtásának modelljeit, problémáit, megoldásait különös tekintettel a Magyarországon problémásnak ítélt kérdésekre és a következő tervezési időszakra történő felkészülésre.

Ennek a munkának az alapja többek között a jelen dokumentum, amely a négy készülő országtanulmány egyike. A tanulmányok célja, hogy strukturált, összehasonlítható formában összefoglalják a vizsgált országban alkalmazott megvalósítási gyakorlatokat, eljárásrendeket, figyelembe véve és bemutatva az adott ország közigazgatásának, társadalmának és gazdaságának specifikumait. Az országtanulmányok tartalmi fókuszában tehát nem a LEADER eredményeinek és hatásainak vizsgálata, hanem a végrehajtás gyakorlati kérdései állnak. A tanulmányok a LEADER megvalósítás teljes folyamatát felölelik. A tanulmányok a vizsgált országok érintett szervezeteivel és szakértőivel készített félig strukturált interjúk és a végrehajtást szabályozó, abban felhasznált háttérdokumentumok feldolgozására és projektlátogatásokra épül.

3. AUSZTRIA TÁRSADALMÁNAK, GAZDASÁGÁNAK, KÖZIGAZGATÁSÁNAK SPECIFIKUMAI

Az **Osztrák Köztársaság** (vagy latin eredetű néven **Ausztria**, németül *Österreich* vagy *Republik Österreich*) közép-európai állam. Északról Németország és Csehország, keletről Szlovákia és Magyarország, délről Szlovénia és Olaszország, nyugatról pedig Svájc és Liechtenstein határolja. Fővárosa Bécs. Legjelentősebb folyója a Duna (350 km-es szakasz), vízgyűjtő területe az egész ország 96%-ára terjed ki.

1955. május 15-én Bécsben aláírták az államszerződést, melyben az ország visszakapta szuverenitását. A megszállók kivonulása után Ausztria örökös semlegességét az alkotmányban rögzítették. Az államszerződés lehetőséget teremtett arra, hogy Ausztria független, semleges országgént a saját útját járja.

Az ország 1955 óta tagja a ENSZ-nek és 1995 óta az Európai Uniónak is. További szervezeti tagságai: WTO, Békepartnerség, NYEU, EBESZ, IMF, OECD.

Ausztria és főleg Bécs, Salzburg neve szorosan összekapcsolódik a komolyzenével és a zenei rendezvényekkel. Klasszikus zeneszerzők: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Franz Schubert, Richard Strauss (1864–1949).

Ausztria területén öt tájegységet különíthetünk el:

- **Bécsi-medence:** A Kárpátok és a Keleti-Alpok északi mészkőhegyei által közrefogott Bécsi-medence területén a mélyre süllyedt óidei kristályos kőzeteket közép- és harmadkori tengeri üledékek borítják.
- **Osztrák-gránitfennsík:** A Dunától északra eső területet a Cseh-masszívum déli része, az Osztrák-gránitfennsík foglalja el, amely óidei kristályos kőzetekből (gránit, gneisz) áll. A Duna vonaláig húzódik dél felé, helyenként át is lépve azt. Átlagosan 300–600 m magasságú területén erdőségek termékeny mezőgazdasági tájakkal váltakoznak. Két ismert vidéke a **Weinviertel**, a borok hazája, és a **Waldviertel**, az erdők tájegysége.
- **Észak-burgenlandi-teknő:** közvetlenül az Alpokhoz csatlakozó táj, itt helyezkedik el a lefolyástalan Fertő tó, melyet apró szikes tavak fognak körbe.
- **Keleti-Alpok:** Ausztria legnagyobb kiterjedésű tája, melyet szélesen és részarányosan elhelyezkedő nyugat–keleti csapásirányú vonulatok jellemeznek. A Keleti-Alpok több övezetből áll.
- **Elő-Alpok és Kelet-Stájer dombvidék:** Az alpi vonulatokat északról harmadkori dombvidék kíséri, ez az Elő-Alpok.

Nemzeti parkjai

- Hohe Tauern Nemzeti Park – Salzburg, Tirol, Karintia
- Kalkalpen Nemzeti Park – Felső-Ausztria
- Thayatal Nemzeti Park – Alsó-Ausztria
- Donau-Auen Nemzeti Park – Alsó-Ausztria
- Neusiedler See (Fertő-tó) – Seewinkel Nemzeti Park – Burgenland
- Gesäuse Nemzeti Park – Stájerország

3.1. AUSZTRIA 20. SZÁZADI TÖRTÉNETE DIÓHÉJBAN

1916-ban I. Ferenc József halálával megkezdődött az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlása. Az őt követő I. Károly császár 2 évvel később lemondásra kényszerült.

Az önrendelkezési jogra hivatkozva 1918. október 21-én Bécsben, a Reichsrat (Birodalmi Tanács) 210 német tagja (szociáldemokraták, keresztényszocialisták, nagynémetek) Német-Ausztria (*Deutschösterreich*) ideiglenes nemzetgyűlésévé (*Bundesversammlung*) nyilvánította magát. Három hét múlva, november 12-én – egy nappal az után, hogy az uralkodó, I. Károly császár (IV. Károly néven magyar király) lemondott az államügyekben való részvételről – az ideiglenes nemzetgyűlés egyhangúlag kikiáltotta Német-Ausztria Köztársaságát (*Republik Deutschösterreich*), s kihirdették, hogy az új állam csatlakozni (*Anschluss*) kíván a demokratikus Németországhoz.

Német-Ausztria **1919. szeptember 10-én írta alá a saint-germaini békét**, amelynek értelmében az ország a németajkú osztrák örökös tartományok közé szorult vissza, miközben a vegyes lakosságú területeinek a nagy részét is elveszítette. Dél-Tirol Olaszországhoz, Trieszt, Isztria, Dalmácia, Krajna és Karintia egy része a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz került. Ausztriának a békeszerződés megtiltotta az Anschlußt, azaz a Németországhoz való csatlakozást, és az állam új neve Osztrák Köztársaság (*Republik Österreich*) lett.

A több mint egy év múlva, **1920. október** elsején elfogadott **alkotmány Ausztriát kilenc tartományból álló parlamentáris szövetségi köztársasággá** nyilvánította. Törvényhozó hatalmi szerve a választott képviselőkől álló Nemzeti Tanács (*Nationalrat*) és a tartományok képviselőiből álló Szövetségi Tanács (*Bundesrat*) lett. Az első közjogi méltóság az erősen korlátozott jogkörű szövetségi elnök, a tényleges végrehajtó hatalom azonban a parlamentnek felelős szövetségi kancellár kezébe került.

Kevésbé ismert, hogy az **1921. december 14–16-án** tartott népszavazást követően Sopron

városa és a környező nyolc község (Ágfalva, Balf, Fertőboz, Fertőrákos, Harka, Kópháza, Nagycenk és Sopronbátfalva) Magyarországhoz való ünnepélyes visszatérésének napján, ugyancsak **1922. január elsején alakult meg hivatalosan Ausztria új, kilencedik tartománya, Burgenland**. Annak ellenére, hogy az új osztrák–magyar határ kiigazítása, illetve végleges kitűzése csak ez év végén, 1922. december 22-én fejeződött be. Hivatalosan 1923. január elsején, illetve a későbbi magyar–osztrák

csereegyezménnyel Szombathely és Körmend térségében, s a Pinka folyó völgyében fekvő újabb falvak (összesen tíz: Kismarad, Nagymarad, Felsőcsatár, Alsócsatár, Magyarakeresztés, Németkeresztés, Horvátlovó, Pornóapáti, Szentpéterfa, Olmód, valamint a Kőszegi-erdők) tértek vissza Magyarországhoz. Egyébként csak ez utóbbi időponttól tekinthető *de facto* külön közjogi-politikai egységnek az Ausztriába bekebelezett volt nyugat-magyarországi terület, amelyet azonban az osztrák jogalkotásban jóval korábban meghatároztak, mint újonnan szerzett országrészt.

A hatalmas Osztrák–Magyar Monarchiából egy kisebb Ausztria maradt. A továbbiakban az országnak sok problémával kellett szembenéznie. Nagy volt a munkanélküliség és az élelmiszerhiány. Ausztria nem tudta élelmiszerrel ellátni önmagát. További baj volt, hogy az egykori birodalomból Ausztriára maradt egy hatalmas hivatalnok-sereg. Emellett 15%-os volt az infláció és a hagyományos piacok a Saint-Germain-ben aláírt béke miatt külföldre kerültek. Maguk a tartományok sem bíztak abban, hogy az ország képes lesz fennmaradni. Vorarlberg Svájc, Tirol és Salzburg Németországhoz kívánt csatlakozni. A szociáldemokrata párt programja is tartalmazott egy Anschluss paragrafust. De a győztes hatalmak mindenképpen ragaszkodtak az önálló Ausztriához. Az ország végül nem ment csődbe, ugyanis több ország segínyt nyújtott Ausztriának.

Az **1920-as években** fejlődött az ország. Megduplázódott a személyautók száma, az idegenforgalom területén több mint kétmillióval nőtt az igénybe vett szállások száma. Azonban az osztrákok nem vágytak függetlenségre, nem érezték úgy, hogy ők egy nemzet tagjai. Emellett sokan (főleg a kisbirtokos parasztok) elutasították a demokráciát, a "vörös Bécs" pedig az egész országgal szembekerült. Különböző félkatonai szervezetek alakultak, melyek valós veszélyt jelentettek a demokráciára nézve. A nagy gazdasági világválság Ausztriát keményen sújtotta. Az osztrák ipar 70%-át érintette súlyosan. Kb. 200 ezerről 557 ezerre nőtt a munkanélküliek száma. Azonban a kormányzó ÖSP (Osztrák Szociáldemokrata Párt) nem tudott megküzdeni a gazdasági válság nehézségeivel. Ausztria ugyanis még nem pótolta elvesztett gyárait, termőföldjeit és ásványkincseit. Ennek eredményeképpen az 1930-as években egyre erősödött a nacionalista jobboldal. Hamarosan új problémával kellett szembenézni: a Németországból irányított, egyre veszedelmesebb nácikkal. A nyugati hatalmak csak szóban tiltakoztak az Anschluss ellen. Schuschnigg 1938. március 13-ra népszavazást írt ki a csatlakozás ügyében. Hitler döntő lépésre szánta rá magát. Március 11-én lezárták az osztrák-német határt, **március 12-én** a német hadsereg bevonult Ausztriába, és másnap Hitler **Ostmark néven** beolvasztotta az országot a Harmadik Birodalomba. Németország természetesen magával rántotta a világháborúba Ausztriát is.

Bécs felszabadítása után a Vörös Hadsereg tovább nyomult nyugat felé, miközben nyugatról és északról a szövetséges csapatok is behatoltak Ausztriába. Még folytak a harcok, az új ideiglenes kormány újra hatályba helyezte a szövetségi alkotmányt. A második világháború befejeztével a győztes nagyhatalmak csapatai elfoglalták és egy évtizeden át megszállva tartották a **négy megszállási övezetre** osztott Ausztriát. Ausztriára a háború után nem Németországgal együttműködő, hanem Németország által leigázott államként tekintettek. Ez a magyarázata annak, hogy az ország megtarthatta 1938-s határait és nem kellett kártérítést fizetnie sem.

1955. május 15-én Bécsben aláírták az államszerződést, melyben az ország visszakapta szuverenitását. A megszállók kivonulása után Ausztria örökös semlegességét alkotmányban

rögzítették. Az államszerződés lehetőséget teremtett arra, hogy Ausztria független, semleges országgént a saját útját járja. A legfontosabb kérdéseket békésen rendezték, ezért igen ritkán sztrájkolnak.

1945–1966 között az Osztrák Néppárt (ÖVP) és az Osztrák Szociáldemokrata Párt (SPÖ) koalíciója vezette az országot. 1955-ben az ENSZ, majd 1960-ban az EFTA tagja lett. 1989-ben Ausztria kérelmezte felvételét az Európai Unióba (EU). 1994-ben a lakosság népszavazással jóváhagyta a csatlakozást, **1995. január 1. óta az EU tagja.**

3.2. KÖZIGAZGATÁS

Ausztria **államformája parlamentáris szövetségi köztársaság.** Az ország alkotmányát a szövetségi alkotmánytörvény határozza meg, amelyet 1920-ban fogadtak el, majd 1929-ben és 1945-ben is módosítottak. Az **államfő a szövetségi elnök**, akit a nép közvetlenül választ meg, mandátuma 6 évre szól. Feladatkörébe tartozik a kormány kinevezése és felmentése.

A **végrehajtó hatalom** a kormány, amelynek élén a szövetségi kancellár (*Bundeskanzler*) áll. A kormány tagjai: az alkancellár, a miniszterek és az államtitkárok.

A **törvényhozó hatalom** a parlament, azaz **Szövetségi Gyűlés** (*Bundesversammlung*), amely kétkamarás:

- Alsóháza a képviselőház, a **Nemzeti Tanács** (*Nationalrat*) – 188 tag, 4 éves mandátummal rendelkezik.
- Felsőháza a szövetségi tartományok képviselője, a **Szövetségi Tanács** (*Bundesrat*) – 62 képviselő, a tartományi parlamentek delegálják őket. Minden tartomány minimum 3 főt küldhet (például Vorarlberg és Burgenland), illetve még a tartományok népesszámát tekintve ez kiegészül további létszámmal (például Bécs 11 fő) – maximum 12 fő (például Alsó-Ausztria).

A Szövetségi Gyűlés az államfő beiktatásakor kezdi meg munkáját.

Ausztriát 9 szövetségi tartomány (Bundesland) alkotja. A tartományt a *tartományi kormány* (*Landesregierung*) igazgatja, melynek élén a *tartományfőnök* (*Landeshauptmann*) áll.

Bécsben a tartományfőnök egyben a város *polgármestere*, a tartományi kormány pedig a *városi szenátus*. A települések vezetőit polgármesternek nevezik (*Bürgermeister*).

	Ausztria tartományai (<i>Bundesland</i>)	Székhely	Népesség	Sorrend (népesség)	
					
	1	Burgenland	Kismarton (<i>Eisenstadt</i>)	280 350	9
	2	Karintia (<i>Kärnten</i>)	Klagenfurt	560 753	6
	3	Alsó-Ausztria (<i>Niederösterreich</i>)	St. Pölten	1 588 545	2
	4	Felső-Ausztria (<i>Oberösterreich</i>)	Linz	1 405 986	3
	5	Salzburg	Salzburg	529 085	7
	6	Stájerország (<i>Steiermark</i>)	Graz	1 203 986	4

	7	Tirol (Észak-Tirol és Kelet-Tirol)	Innsbruck	698 472	5
	8	Vorarlberg	Bregenz	364 611	8
	9	Bécs (Wien)	Bécs (Wien)	1 660 534	1

PÉLDA: Burgenland Tartomány

A burgenlandi Landesregierung (Tartományi Kormány)

A tartományi kormány élén a tartományfőnök (Landeshauptmann) áll, a kormány további tagjai a tartományfőnök helyettese, valamint 5 tartományi tanácsos (Landesrat). A döntéshozatali jogkört lényegi kérdésekben ezen "kollégium" gyakorolja, a heti gyakorisággal összehívott üléseken meghozott határozatok által. Minden további döntést a kormányzati tagok saját hatáskörükön belül, egyedül hoznak meg.

A burgenlandi Landtag (Tartományi Tanács)

A Tanács a tartomány központi törvényhozó szerve, parlamentáris rendszerben. A törvényhozáson túl a tanács a tartományi alkotmányhoz kapcsolódóan ellenőrzési funkciót is ellát. A Tanács 36 tagú, 5 évre választják egyenlő, szabad személyes választási jog alapján a tartományi lakosok. A megválasztottak képviselői mandátumának ellátása nem megbízáshoz kötött. A Tanács székhelye Eisenstadt. A megalakulástól kezdődően a tanács nyilvános üléseket tart, az ülések közti időszakban a tagok bizottságokban dolgoznak.

A Tartományi Hivatal áttekintése:

- Tartományi Igazgatóság
- 1. Osztály: Humány erőforrás
- 2. Osztály: Települések és oktatási intézmények
- 3. osztály: Pénzügy és könyvelés
- 4a. Osztály: Agrár és állategészségügyi osztály
- 4b. Osztály: Mezőgazdasági utak, Agrár- és erdészeti technika
- 5. Osztály Vállalkozói jog, Környezetvédelem, Közlekedés
- 6. Osztály: Szociális ellátás, Egészség, Család, Sport
- 7. Osztály: Kultúra, Tudomány, Történet
- 8. Osztály: Út – és magasépítéset
- 9. Osztály: Víz- és hulladékgazdálkodás

3.3. VIDÉKI GAZDASÁG

Ausztria ipari ország. A hűvös és csapadékos Alpok magasabban fekvő területeit az erdőgazdálkodás, a havasi pásztorkodás és a turizmus hasznosítja, míg a védett völgyekben a zöldmezőgazdálkodás és a könnyűipar honosodott meg.

3.3.1. MEZŐGAZDASÁG

Sokoldalú és önálló mezőgazdaság, valamint fejlett étkezési kultúra jellemzi Ausztriát. A mezőgazdaság

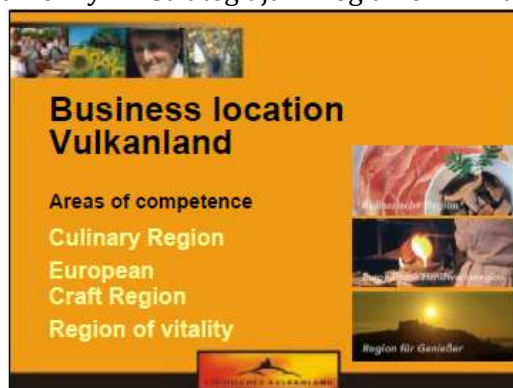

belterjes, **90%-ban önellátó**, azonban a lakosság kis részét foglalkoztatja.

- Földterület megoszlása a művelési ágak arányában: erdő 39,5%, egyéb 15,6%, legelő 25%, szántó 18,7%, kert 1,2%
- **Legjelentősebb termesztett növények:** árpa, kukorica, burgonya, cukorrépa, búza, rozs, zab, alma, körte, szilva, cseresznye, ribizli.
- Az erdőgazdálkodás, fakitermelés fontos szerepet játszik az ország gazdasági életében.
- **Legjelentősebb tenyésztett állatok:** sertés, baromfi, szarvasmarha, juh.

Ausztria 382.949 hektáron ökológiai gazdálkodást folytat, és Lichtenstein (30%) után a **világviszonylatban legnagyobb a részesedése (19,5%)** az ökológiai alapokon megművelt termőterületek arányát tekintve. 2007 óta az élelmiszerboltok kínálatának biotermékkínálata a teljes kínálat 5,2%-át teszi ki. Ez az arány 2011. évre 6,4%-ra emelkedett, amely a lakosság fogyasztási szokásainak változását is mutatja a minőségi termékek fogyasztása területén.

Ausztriában a Leader csoportok szinte valamennyi stratégiája foglalkozik a környezetvédelemmel, környezettudatos termeléssel, a helyi termelők, kézművesek és termékek termelési folyamataival, értékesítésével. Gyakori a helyi pénz bevezetése, használata is. (Nálunk széleskörűen még nem ismert, bár Sopron környékén a Kékfrank és a Rábaközi Tallér ismert helyi fizető eszközök). A "bioeggeli az iskolákba" program is több tartományban sikeresen zajlik.

Példaképpen látható jobb oldalt a Vulkanland, stájer csoport stratégiájának hívószavai, gazdasági kompetencia területei: Kulináris Régió, Európai Kézműves Régió, Egészség régiója. A helyi gazdaság fejlesztése hálózati alapon az első helyen áll.

3.3.2. IPAR

Ausztria ásványkincsekben gazdag ország. Az Alpokban világ egyik legnagyobb volfrám lelőhelyével, a legnagyobb földalatti magnezitbányászattal, a Bécsi-medencében Európa legmélyebb földgázfúrásával (8552 m), illetve Matzenban (Alsó-Ausztria) Közép-Európa legnagyobb kőolajtelepével büszkélkedhet. Nyersanyagokban importra szorul (vas, acél).

Az ipar elsősorban a tartományok fővárosai köré és a fontos közlekedési útvonalak mentére koncentrálódott (Traisen- és Ybbs völgye, Mura-Mürz-völgye).

- vas-, acélipar: jelentős, központja Linz
- színesfém-, alumíniumkohászat
- gépgyártás: jelentős, járműipar: központja Steyr (közelben gyártják a Steyr traktort)
- vegyipar: jelentős
- fa-, papíripar: jelentős
- textilipar, ruhagyártás: főleg Bécs
- élelmiszeripar: az egész ország területén mindenütt
- élvezeti cikkek gyártása: az egész ország területén mindenütt
- sörgyártás

- építőanyag- és építőipar
- vegyipar, kőolajtermékek: Linz, Sankt Pölten, Schwechat, Traiskirchen

3.3.3. ENERGIAGAZDÁLKODÁS

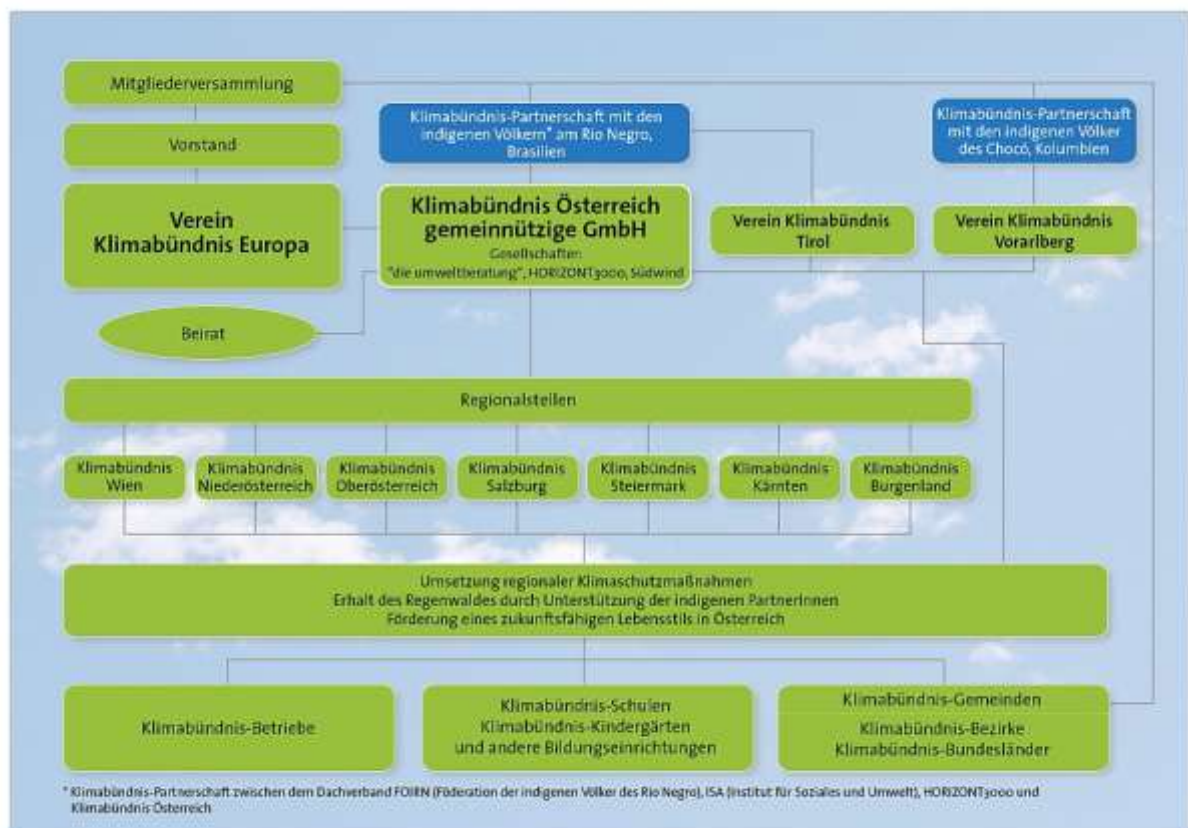
Dunai vízerőmű –

1978-ban a parlament megtiltotta a nukleáris energia használatát, 50,5%-49,5% szavazati aránnyal, így Ausztria elektromosságának több mint felét vízerőművek állítják elő. A szél, nap és biomassza erőművek együttes használatával az **ország energia szükségletének 80%-a megújuló energiaforrásokból származik**, ezzel Európa vezető megújuló energia használó országa.

Az **energiatudatosság** minden szektorban jellemző, az önkormányzati, civil, és vállalkozói szférában is.

A családi ház építési "szoc.polban" beépített csomag a ház megújuló energetikai ellátása. (azaz nem építenek házat megújuló energia hasznosítás nélkül Ausztriában). Az önkormányzatok szintén csak "Öko"épületeket terveztetnek. **Lasse**e település például kiemelkedő példája az ún. "**Körforgás-elméletnek**" (a Klíma Szövetség tagja), amely a településen belül használ fel és újra minden megújuló erőforrását, egy természetes körforgásban.

Ausztriában a **Klíma Szövetségnek** mind a 9 tartomány tagja, számos kiemelkedő projektjük fut. (további részletek: <http://www.klimabuendnis.at>) A program a helyi gazdasági szereplőkön keresztül (vállalkozásokat) a környezetvédelmet és költségtakarékosságot, a helyi oktatási

intézményeken keresztül az ifjúság és lakosság gondolkodásmódjának formálását, valamint az

önkormányzatokon keresztül az állami kiadások csökkentését és példaértékű működést éri el. A program példaértékű bármely tagállam számára.

3.3.4. IDEGENFORGALOM

Az ország kulturális színvonala, fejlett infrastruktúrája az idegenforgalom alapja. Műemlékei, természeti szépségei, gyógyfürdői és sítérületei egyaránt vonzzák a kirándulókat. Mindezek évről évre biztosítják az idegenforgalomból származó magas bevételt. Idegenforgalmi bevételeit tekintve a világelsők között van. **1999-ben 17,6 millió külföldi** kereste fel az országot, ennek fele Németországból érkezett. Legfontosabb **célterületei: Tirol, Vorarlberg, Salzburg és Bécs.**

Ausztria mindig is a magyar turisták kedvelt célpontja volt. A nagyvárosok kultúrája, nyüzsgése, a csodás kisvárosok, az egészséges természet, a télen-nyáron kihívást, kalandot jelentő hegyek egész évben vonzzák a látogatókat, kirándulókat és turistákat.

Burgenland tartomány a 2000-2006-os években rendhagyó növekedést produkált a turizmus fejlődése terén, amely a tartomány gazdasági fellendülését is magával hozta.

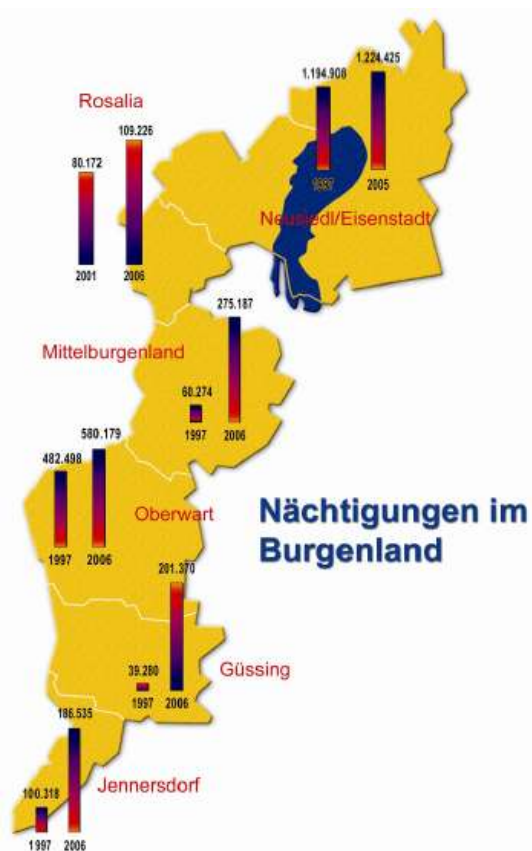
1995-től kezdődően a turisztikai ágazatban foglalkoztatottak aránya 14%-al nőtt, míg a mezőgazdaságban foglalkoztatottaké 20%-al csökkent. A munkaerő piac átstrukturálódott. Az 1995-ös adatokat bázisnak tekintve 2003-ra a turizmus bevételei 96%-al emelkedtek!

2831 vállalkozás él turizmusból és szabadidő gazdaságból, valamint 5000 ember dolgozik ezen szektorban. Valódi munkahelyteremtésről beszélhetünk az elmúlt években.

Mi ennek a titka? Burgenland úgy véli, hogy a kidolgozott „Burgenland Turizmus 2004-2010”-as stratégia és a „Burgenland Turizmus” mint márka koordinált elkészítése és bevezetése, valamint ún. „Fenntartható Prémium Termékek” (kerékpározás, lovaglás, családi wellness) tudatos és folyamatos fejlesztése hozta meg a sikert.

Ehhez tartozott még a tudatos, szomszédos országokra fókuszált célcsoport specifikus marketing munka (Magyarország, Szlovákia és a hazai vendégek voltak a célcsoportjai a beruházásoknak, valamint a kommunikációs stratégiáknak is).

Az 5 és 4 csillagos szálláshelyek száma 3000 ágygal, a 3 csillagos szálláshelyek pedig 2200 ágygal bővült. A Fertő tó osztrák oldalán a vendégéjszakák száma eléri az 1,1-1,2 milliót.

3.3.5. KÖZLEKEDÉS

Ausztria közúti útvonalainak hossza (2003): 133 700 km, vasútvonalainak hossza (2004): 5801 km. Az ország vízi közlekedése a Duna mentére korlátozódik. Fontosabb kikötővárosok

(összesen 4 kikötője van): Linz, Bécs, Enns és Krems. Az ország kereskedelmi hajóflottája 10 hajóból áll, összkapacitásuk 46 563.

Ausztria reptereinek száma (2003) 55. **Legjelentősebb nemzetközi repülőterek:** *Flughafen Wien-Schwechat*: a legjelentősebb repülőtere Ausztriának, *Flughafen Graz-Thalerhof*: Graz repülőtere, *Flughafen Linz-Hörsching*: Linz, *Flughafen Klagenfurt*: Klagenfurt repülőtere, *Salzburg Airport W. A. Mozart*: Salzburg repülőtere, *Flughafen Innsbruck*: Innsbruck repülőtere, Vorarlbergben a Flughafen Altenrhein (CH) és Friedrichshafen (D) áll az utazóközönség rendelkezésére.

3.4 VIDÉKI TÁRSADALOM

Ausztriának mérsékeltén növekvő a népessége. 1950-ben még 6,9 millióan lakták az országot, 1970-ben már 7,5 millió volt az ausztriaiak száma, húsz évvel később, 1990-ben pedig meghaladta a 8 milliót. Jelenleg Ausztria népességének **becsült száma 8,3 millió** körül van, az átlagos **népsűrűség 97 fő/km²**.

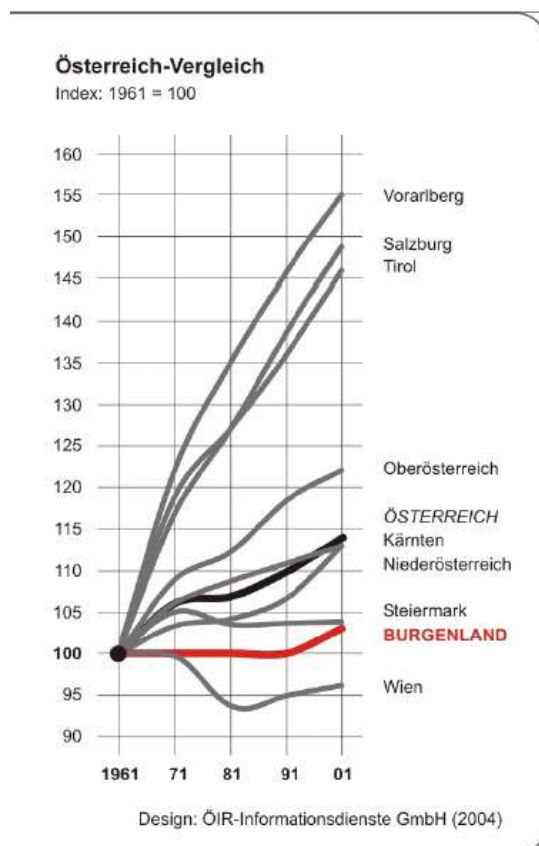
Az ország hivatalos nyelve a német. 2001-ben a népesség 88,6%-a vallotta magát német anyanyelvűnek. Népcsoportok: osztrák 91%, szerb 2%, horvát 1% (közülük burgenlandi őshonos 40 000 fő), török 1%, német 1%, szlovén 1%, egyéb 3% (közülük magyar 25 000 fő, ebből Burgenlandban 6 000 fő). Regionális szinten (Karintiában és Stájerországban) a szlovén, valamint (Burgenlandban) települési szinten a magyar és a horvát számít hivatalos nyelvnek. A Bécsben élő csehek és szlovákok is elismert történelmi kisebbségnek számítanak.

Népességnövekedés és -struktúra

A környező országok többségével ellentétben, Ausztriában a **népességnövekedés bár alacsony, de továbbra is pozitív: 0,23%**.

A népességnövekedés 1991 és 2001. évek közt Ausztriában átlagosan 3%-al nőtt. Vannak tartományok, ahol jelentős növekedést prognosztizáltak és vannak, ahol a népesség csökkent. A tanulmány által vizsgált két tartomány különböző folyamattal szembesült: míg Tirolban majd 10%-os a növekedés, addig Burgenland 2,5%-al az átlag alatt, alig 1%-os növekedéssel számolhatott (összesen 366 főt jelentett). Burgenland tartományban a három Leader csoport népesítészerkezete jelentősen különbözik egymástól: míg Nordburgenlandban 6,3%-os volt a lakosságszám növekedése, addig Mittelburgenlandban közel 1%-al csökkent. Azaz a vizsgált csoportoknak mind más-más folyamatokra kellett helyi választ találnia.

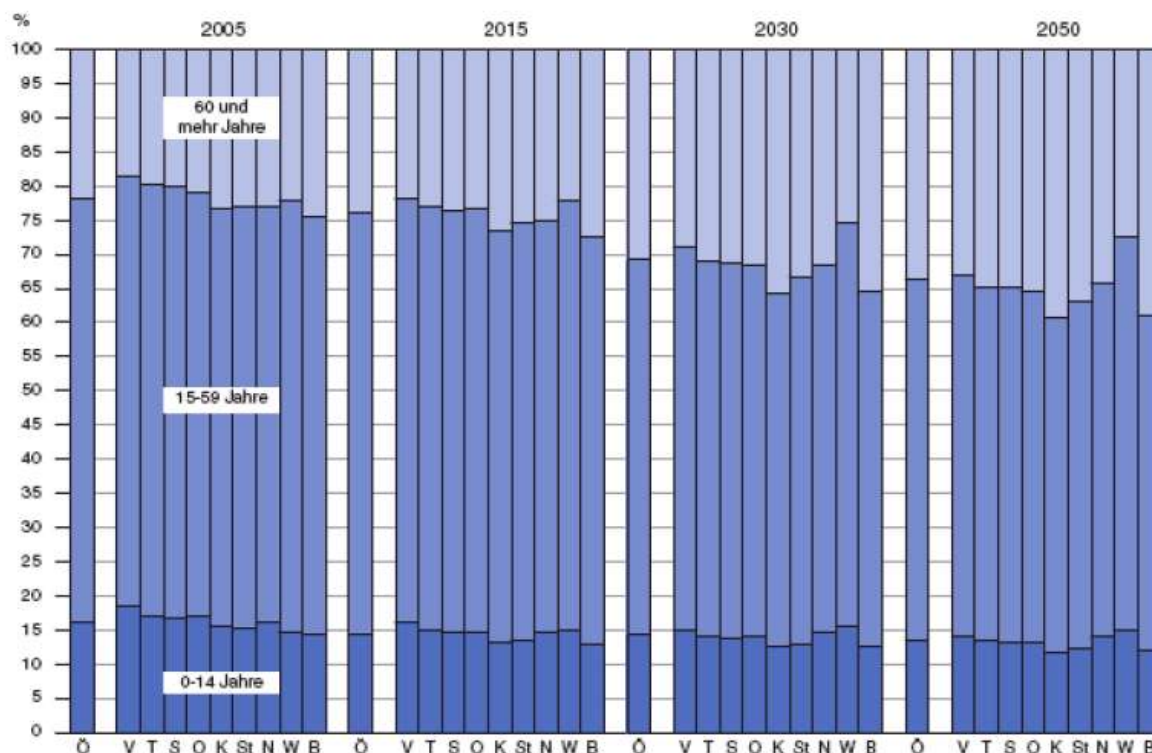
Fontos megjegyeznünk, hogy míg Tirolban az „ingázás” a munka- és lakóhely közt nem jellemző, addig Burgenlandban jelentős azok aránya, akik Bécsben dolgoznak. (Nordburgenlandban pl. 45.000 főből 23.000 fő)

A következő ábrán a 9 tartomány 2050-ig előre prognosztizált korfáját láthatjuk, az egyes korosztályok szerint (1. a 60 éves kor feletti, 2. a 15-59 éves kor közöttiek, 3. a 14 éves alattiak).

A 60 év feletti aránya Ausztriában átlagosan 21%, egy nálunk sokkal lassabban elöregedő társadalmat látunk. A születéskor várható élettartam relatíve magas: férfiak – 76 év, nők – 82 év. A lakosság 66%-a él városokban (2003). Legnépesebb települések: Bécs, Graz, Linz, Salzburg, és Innsbruck.

2.05 Bevölkerung 2005 bis 2050 nach Bundesländern und breiten Altersgruppen (mittlere Variante)
Population 2005 to 2050 by Länder and broad age groups

4. A LEADER ÉS A NEMZETI FINANSZÍROZÁSÚ LEADER TÍPUSÚ PROGRAMOK ALAKULÁSA

4.1 A FOLYAMAT

“15 éve sikeres vidékfejlesztés” – A LEADER program 15 éve a vidéki térségek innovatív, modern, hatékony, ún. Bottom-Up(alulról felfelé) fejlődésének a záloga. Ausztriában a LEADER megvalósításnak régi hagyományai, gyökerei vannak. A LEADER még Községi Kezdeményezéskénti megvalósítása idején, 1991 óta valósultak meg innovatív, térségi projektek, amelyeket vidéken kezdeményeztek, és a későbbiekben számos további sokszínű, új projektötlet megvalósításához vezettek. Ausztria a LEADER módszertannak számos neves szakértőt adott, talán a leghíresebb egyénisége Robert Lukesch, aki a program egyik “tanítómesterének” is nevezhető.

Vidékefejlesztés Ausztriában (2007-13)

Az osztrák Vidékfejlesztési Program 3 stratégiai irányra fókuszált a 2007-13-as tervezési időszakban:

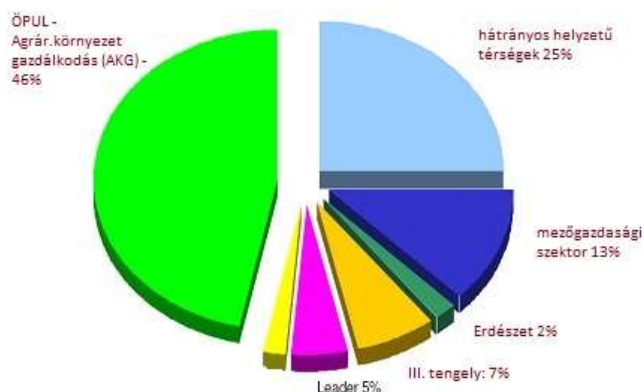
1. Az agrárium és erdészet versenyképességének erősítése
2. Agár-környezetgazdálkodás javítása
3. Gazdasági diverzifikáció és a vidéki térségek életminőségének javítása

A megvalósítás a 4 tengely intézkedésein keresztül, meghatározott tengelyenkénti minimum százalékos felhasználással (10/25/10/5 – a minimum százalékok tengelyenként) történt. A 2007-13-as évekre 88 billió EUR fejlesztési forrással gazdálkodhatott a program.

Megfigyelhető Ausztriában, hogy a korábbi programokhoz képest ebben az időszakban az I. tengelyre fordított források jelentős mértékben csökkentek, és inkább a II. tengelyes agrár-környezetgazdálkodási (ÖPUL – 46%) irány erősödött.

A harmadik tengely is nagyobb teret nyert az osztrák programban.

A Leader Program a korábbi programokhoz képest jelentősen megerősödött, a korábbi pénzügyi eszközökhöz képest megháromszorozódott a LEADER-en keresztül a vidéki térségekbe érkező fejlesztési források nagysága.

A Leader Program Ausztriában 1995 óta

1995 előtt: „független térségi fejlesztés”

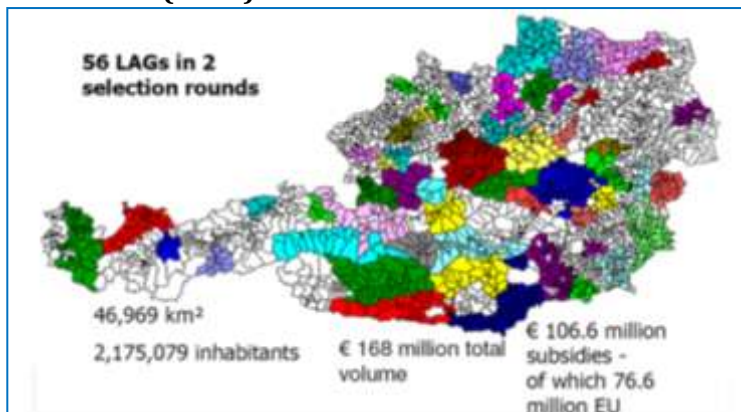
mint fejlesztési kezdeményezés létezett, amelyet a szövetségi kormányzat finanszírozott

1995 és 1999 (2001) között: LEADER II

Ekkor 8 tartományban, 31 helyi akciócsoport által valósult meg a program. Az EU 3 különböző strukturális alapról biztosította a finanszírozást. Ezt a **multi-fund típusú programot** akkor a szövetségi kancellária koordinálta, és az EAGGF (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) adta a források több, mint felét.

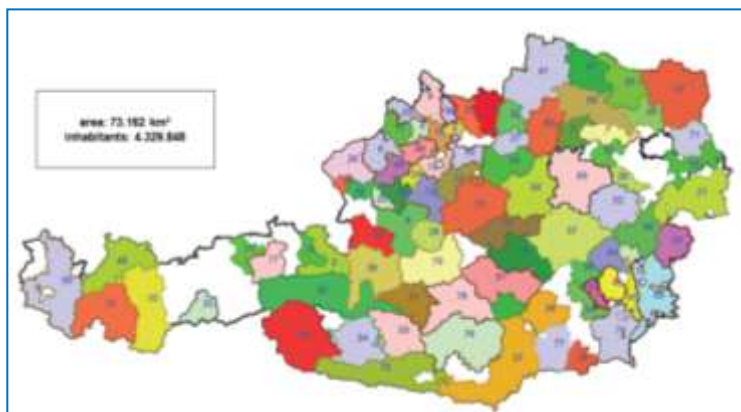
2000-2006 (2008): LEADER+

A 2000. évtől ismét mono-fund elven került megvalósításra a program, szövetségi programként, a Vidékfejlesztési Minisztérium koordinációjában.

Egy 2 szakaszos kiválasztási rendszeren keresztül 56 helyi akciócsoportot választottak ki.

A program 47.000 km² területi lefedettséggel Ausztria területének több, mint 50%-át érte el.

2007-13 (2015): LEADER

A LEADER program a 2007. évtől 8 tartományban, 86 helyi akciócsoporton keresztül, 4,3 millió lakos bevonásával valósul meg. A korábbi időszakokhoz képest a Leader térségek népessége megduplázódott, a korábban átlagos 39.000 főről most átlagosan 50.000 főre emelkedett. Ausztria lakosságának 51%-a él Leader térségekben, a program az ország területének 87%-át fedi le.

4.2 A HACS-OKON KERESZTÜL MEGVALÓSULÓ INTÉZKEDÉSEK 2007-'13-BAN

4.2.1. A LEADER PROGRAM (473 MILLIÓ EURO)

A legfontosabb módosulása a programnak, hogy a 4. tengely, mint átfogó, kiegészítő tengely projektjei az első 3 tengely bármely intézkedéséhez kapcsolódóan, a Leader módszertan alapján megvalósíthatókká válnak. Legnagyobb jelentősége a Leader számára természetesen a 3. tengelynek van. Ausztriában a 2007. évben 85 Leader térséget választottak ki az első körben, majd a második körben, 2008. év októberében még egy térség kapott lehetőséget a programban való részvételre. Ausztria ezen programozási időszakban **86 helyi akciócsoporton** keresztül

valósítja meg a Leader módszertannak megfelelő, innovatív, szektorokon átívelő vidéki térségek fejlesztési programját. A 2007-13-as időszakban **473 millió EUR közpénz** áll (EU-s források, valamint állami és tartományi társfinanszírozások) a LEADER program megvalósításának rendelkezésére. Az EMVÁ-n keresztül 213 millió EU-s forrás érkezett Ausztriába.

Az adatok és sarokszámok jól mutatják, hogy a Leader program mind területi, mind költségvetési vonatkozásban jelentősen kiszélesedett, megerősödött. Az alábbi táblázat a források emelkedésének folyamatáról nyújt rövid összefoglalást (millió EUR):

Program	Periódus	EMVA	Nemzeti társfinanszírozás	Teljes közpénz
LEADER II	1995–1999	25,0	24,0	49,0
LEADER+	2000–2006	76,8	29,8	106,6
LE 07–13	2007–2013	238,8	234,5	473,3

Érdemes megfigyelni, hogy míg az EU-s források az előző időszakhoz képest megháromszorozódtak, addig a nemzeti társfinanszírozás megtizenháromszorozódott, és összességében elérte az EU-s forrás (EMVA) nagyságát.

A jobb oldali táblázat foglalja össze, hogy Ausztria teljes területének hány százaléka vesz részt a programban. Jól látható, hogy ebben a programozási időszakban lényegében az ország vidéki területeinek szinte 100%-a a LEADER program által lefedett. Az osztrák lakosság 51%-a él a program által meghatározott ún. vidéki térségekben, nem csoda, ha a kormányzat és a tartományok is kiemelt figyelmet fordítanak a vidék fejlődésére, fejlesztésére. (Ausztriában a 30.000 lélekszám feletti települések nem csatlakozhattak a LEADER programhoz)

	Terület (Ha)	% Terület	Népesség (fő)	% Népesség
Leader	7,316,283.14	87.23	4,329,848	51.97
Nem Leader	1,070,914.53	12.77	4,002,082	48.03
Teljes	8,387,197.67	100.00	8,331,930	100.00

Egy akciócsoport átlagosan, közel 5 millió EUR közpénzzel gazdálkodhatott. A kialakított térségek számát, az általuk lefedett települések és lakosság számát, valamint a területek nagyságát tartományonként tartalmazza az alábbi táblázat:

Tartomány	Terület (km2)	Lakosságszám (2008.01.01.-I adatok szerint)	Települések száma (db)	HACS-ok száma (db)
Burgenland	3.678	263.367	156	3
Kärnten	8.441	353.236	113	5
Niederösterreich	17.517	1.151.340	497	18
Oberösterreich	11.536	1.049.994	425	24
Salzburg	6.894	329.795	108	8
Steiermark	14.772	794.724	477	19

Tirol	8.359	288.631	167	8
Vorarlberg	1.966	98.761	63	1
ÖSSZESEN (AUSZTRIA):	73.163	4.329.848	2.006	86

A számokat megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy egy átlagos HACS 40-70ezer fős népességgel bír, átlagosan 20-30 település területén dolgozik. A településenkénti lakosságszám jóval magasabb a magyar átlag-lakosságszámnál, az aprófalvasság itt nem ismert. Tirolban például 26 településen élnek majd 100 ezren és ez a tartományban teljesen átlagos település-szerkezet.

A HACS menedzserek a 20-30 települést jól átlátható, és vállalható létszámnak tartják, sokan jelezték, hogy a munkaszervezet gazdaságos működtetéséhez és a megfelelő létszám biztosításához szükség is van ekkora lélekszámr, és településszámr.

Náluk különösen fontos ezt figyelembe venni, mert a HACS működési költségeknek csak 65%-a támogatott, az önerőt és az előfinanszírozás költségeit, valamint a saját projektek költségeit a HACS területét képező települések éves befizetéseiből teremtik elő. A 2007-13-as program 4-es (LEADER) intézkedéseihez kapcsolódóan az alábbi pénzügyi tervet készítette el Ausztria (millió EUR-ban értendőek az összegek):

Intézkedés		EMVA	Nemzeti társfin.	Teljes
411	Versenyképesség	40,4	42,3	82,7
412	Környezet és táj	6,1	6,4	12,5
413	Diverzifikáció és életminőség	164	157,9	321,9
421	Transznacionális és térségközi együttműködés	7,8	7,8	15,6
431	HACS menedzsment	20,5	20,2	4,06
Leader teljes		238,8	209,0	473,3

A program BOTTOM UP (alulról-felfelé) jellegét korlátozva az EU által bevezetésre kerültek az alábbi iránymutatások, melyek már a program pénzügyi tervében is meg kellett, hogy jelenjenek: "Versenyképesség", "Környezet és táj", valamint "Diverzifikáció és életminőség".

Ezen három intézkedéshez kapcsolódik a 421-es országon belüli és nemzetközi együttműködési alapjai, valamint a HACS menedzsmentre fordítandó források. Jól látható, hogy a források kétharmadát a 413-as "életminőség és diverzifikáció" intézkedésre allokálták.

Az osztrák program megvalósítása a mindhárom tengelyre való tervezhetőség megengedése által hazánkétól jellegében különbözik. Az alábbi táblázat azt hivatott szemléltetni, hogy az eredeti 5,9% LEADER (IV.) tengely indikatív keret hogyan valósult meg a három további tengely vonatkozásában a projekteken keresztül. Ezt speciális könyvelési technikával oldotta meg a kifizető ügynökség, az ún. **“DOPPELRECHNUNG”** módszertan és rendszer alkalmazásával, melynek lényege, hogy első körben az adott projektet a vonatkozó tengely intézkedéséhez könyvelte “virtuálisan”, majd a végén a beazonosított 4-es intézkedésre kerül “valóságosan” könyvelésre (a 411-413-as sorokra). A minisztériumi kollégák elmondása szerint a pénzügyi elszámolási rendszer bonyolult, azonban a jövőben tervezett **“multi-fund” alapú forrásfelhasználások** esetében alkalmazható, átlátható módszertannak tartják.

Az uniós keretjogszabályokon túl Ausztria a LEADER program végrehajtására egy nemzeti jogszabályt készített el, 2007.11.28.-án, melyet két alkalommal, 2009. és 2012. évben módosítottak. A dokumentum az ún. **SONDERRICHTLINIE “LEADER”** elnevezéssel bír *(lsd. ... sz. mellékletben)*, mely 4 fő részből áll:

1. Általános rész (a program céljait, intézményrendszerét, a támogatások alanyát, tárgyát, felhasználásának módját, elszámolható költségek, valamint a program ellenőrzési-monitoring disszeminációs feladatainak módját tartalmazza)
2. A 411-413-as intézkedések szabályozása
3. A 421-es intézkedés (Térségek közti és nemzetközi együttműködések) szabályozása
4. A 431-es intézkedés (HACS menedzsment) szabályozása

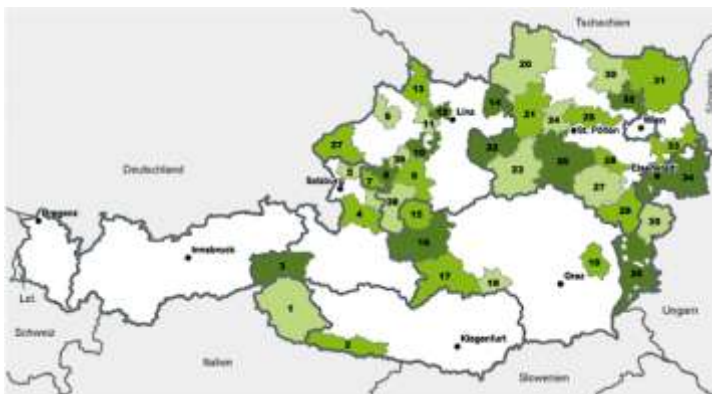
Ezen szabályozáson túl nem jelennek meg Leaderhez kapcsolódó intézkedéseket külön szabályozó pályázati kiírások (mint nálunk pl. a 411-413-asra, vagy a 421-esre, vagy a 431-esre is). A szabályozottság foka is szemet szúrónan különbözik, a program mégis sikeresen működik.

Ausztria federalisztikus államberendezkedésének köszönhetően a LEADER Program megvalósításának szervezeti rendszere is lényeges része volt az elemzésnek. Sok intézkedés és érdekesség, különbözőség megjelenése ebből fakad (például a tartományonként különböző intézményi, intézkedésenkénti, megvalósítási struktúrák. Ez azonban lehetővé tette számunkra a több tartomány vizsgálatára révén az egyes tartományi gyakorlatok összehasonlítását.).

SZÖVETSÉGI szint	
Irányító Hatóság	Ezen feladatot a BMLFUW (Bundesministerium für Land-und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft) látja el Ausztriában. Feladata a program szabályszerű irányítása és megvalósítása.
Kifizető Ügynökség	A kifizető ügynökségi feladat ellátásáért az Agrarmarkt Austria (AMA) felel. A kifizető ügynökség feladatai: - jóváhagyás - technikai ellenőrzés - kifizetés - könyvelés - belső ellenőrzés A jóváhagyási és technikai ellenőrzési feladatokat tovább delegálhatja a tartományi felelős szervezetnek (SVL-Intézkedésfelelős tartományi hatóság), az agrárkamaráknak. A jóváhagyás feladatkört a tartományon átívelő (több tartományt érintő) intézkedések esetében az Irányító Hatóság gyakorolja. A jóváhagyás feladatkör az alábbiakat tartalmazza: - pályázat (javaslat) elfogadása - költségterv véleményezése - pályázat elfogadásáról döntés meghozatala - a Sonderrichtlinieben foglalt rendelkezések betartásának vizsgálata (kivéve az előzetes helyszíni szemlét) - kifizetésről való döntés meghozatala
TARTOMÁNYI szint	
Irányító Hatóság tartományi képviselő	az Irányító Hatóság tartományi képviselője, a fenti feladatokkal
Kifizető Ügynökség Kirendeltsége	A Kifizető Ügynökség képviselői (24 db) , a fentiekben tárgyalt feladatkörökkel Az AMA jól láthatóan nem rendelkezik minden tartományban képviselővel.
Közreműködő Szervezetek (Célterületfelelős Közreműködő Szervezetek)	SVL-nek, azaz a Schwerpunktverantwortliche Landesstelle névvel működő szervezetek. Az SVL-ek tartományonként különböző, és akár több szervezet is lehetnek. (Tirolban pl. 1 SVL működik, míg Burgenlandban 3 szervezet is ellát SVL feladatokat) Feladataik: - pályázat (javaslat) elfogadása - vizsgálja a benyújtott pályázat illeszkedését a Vidékfejlesztési Programhoz (külön erre alkalmazott formanyomtatvány tartozik ehhez) - továbbítja a tartományhoz kapcsolódóan felelős szervezetnek a pályázatot technikai ellenőrzésre (az AMÁ-nak nincs minden tartományban kirendeltsége, így az adott tartományért felelős AMA kirendeltséghez küldi ellenőrzésre)
HELYI szint	
Helyi akciócsoportok/ Munkaszervezetek	A csoportok a helyi fejlesztési stratégiájuk megvalósításáért felelnek. A munkaszervezetek sem kérelemkezelési, sem ellenőrzési feladatokat nem látnak el (ez az AMA és kirendeltségeinek feladata). A HACS menedzsmenttel szemben támasztott jogszabályban támasztott képzettségi elvárások az alábbiak (Sonderrichtlinie 4.§4.4. bekezdés): 1. gazdasági(kereskedelmi) és pénzügyi menedzsmentben való jártasság 2. projektfejlesztői/vezetői és projektmenedzsment tudás, tapasztalat 3. térségismeret A munkaszervezetek általános céljai: - o irodavezetés és az egyesület általános és projektfadatainak ellátása - o a Helyi fejlesztési Stratégia összeállítása és operatív megvalósítása - o minden szinten biztosítja a minőségbiztosítási folyamatok érvényesítését. További menedzsment feladatok: - o Humán erőforrás gazdálkodás - o Pénzügyi gazdálkodás - o Facility Management - o Stratégia fejlesztés és megvalósítás - o Key Account Management - o projekt tanácsadás - o PR és nyilvánossági munka

4.2.2. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM ÁLTAL FINANSZÍROZOTT, A HACS-OKON KERESZTÜL VÉGREHAJTOTT PROGRAM: A "LERNENDE REGIONEN/TANULÓ RÉGIÓK"

A Tanuló Régiók program a 2007-13-as Vidékfejlesztési Program külön III. tengelyes intézkedéseként került nevesítésre és megvalósításra. A hálózati program célja az Oktatás és Képzés tématerületek dimenzióinak térségi szintű kibővítése.

A LEADER térségeken keresztül létrehozott Tanuló Régiók, amelyek a képzési témakörben nyújtottak együttműködésre speciális stratégia alapú teret, számos pozitív előnnyel jártak. A programhoz 39 HACS 6 tartományból csatlakozott, és hoztak létre Tanuló Régiók Hálózatot, melynek keretein belül eddig összesen 140 projektet valósítottak meg. A LEADER HACS-ok is profitáltak a programból, mert speciális szegmessel, speciális módszerekkel és közösen megvalósítható tevékenységekben dolgozhattak együtt.

Szakértőnk jelezte, hogy ez a program arra is rávilágított, hogyan lehet a tanulás témában szektorokon átnyúló projekteket megvalósítani, amely a későbbiekben segít a három EU Alap, az EMVA, ERFA és ESZA közti erősebb együttműködést ösztönözni. Az interjúk során megtudhattuk, hogy sajnos az egyes térségekben ezen célra fordítható fejlesztési források valóban csak egy hálózat felépítésére, és néhány (3-5 db) komolyabb akcióra (együttműködési projektekre) voltak elegendők. Bízunk abban, hogy a sikeres program a következő programozási időszakban jelentősebb forrással folytatódhat. *(A program részletes leírását az 5.4 fejezetben olvashatják.)*

4.2.3. TOVÁBBI, NEMZETI FORRÁSOK A VIDÉK FEJLESZTÉSÉÉRT

A kizárólag nemzeti finanszírozású támogatások (állami támogatás) a mezőgazdasági tevékenységekkel összhangban érintenek beruházási intézkedéseket és eszköz- valamint személyi ráfordításokat is. Az ún. "SONDERRICHTLINIE az agrárium támogatására nemzeti forrásokból" (GZ. BMLFUW-LE.1.1.12/0274-II/9/2009) az alábbi intézkedéseket tartalmazza:

Tanácsadás és Képzés – Beruházás

Cél az agráriumban és erdészetben dolgozó személyek ki- és továbbképzésével foglalkozó képző helyek fejlesztése, eszkozellátottságának javítása

Tanácsadás és Képzés – Humán erőforrás

A mezőgazdaságból megélő, gazdálkodó családok és vállalkozások képzettségének és kompetenciáinak a javítása a cél, az agrár szektor többfunkciós eredményeléréseért. (diverzifikációra való felkészítés)

Biológiai gazdálkodás – Bioegyesületek

Az agrár gazdálkodók szakszerű tanácsadása és információnyújtás a cél, illetve a biogazdálkodás eredményeinek bemutatása a széles körben a nyilvánosságnak.

Feldolgozás, Eladás, Piaci elérés

Cél a piaci igényeknek megfelelő kínálat kialakítása az agrárium minőségi termékeiből, illetve a közvetlen értékesítés erősítése és a kereslet ösztönzése.

Innovációk támogatása

Cél az újszerű (innovatív) termékek, eljárások, teljesítmények fejlesztése által az agrárium versenyképességének növelése és új munkahelyek teremtése, vagy a meglévők megőrzése

Agrártechnikai intézkedés

Cél az agrár vállalkozások gazdaságosságának javítása együttműködések és a gépek kihasználtságának fokozásával, a karbantartási költségek csökkentésével, az agrártechnikai ismeretek támogatásával.

Minőségjavítás az állattartásban

Cél az állati termékek minőségének javítása és felügyelete, a tenyésztési előírások szigorítása a fajták sokféleségének megtartásával, éppúgy, mint a helyszínhez kötött és értékesítésorientált termelés.

Eladósodott termelők konszolidálása

Növénytermesztés és vetőmaggyártás

Integrált növényvédelem támogatása

Kertészet, gyümölcs-zöldséggyártás és borászatok támogatása (képzés)

4.3. A LEADER BURGENLANDBAN

A Leader tengelyre felhasználható források Burgenland számára 24,55 millió Eurót jelentettek, amely a korábbi, Leader+ program alatti időkben rendelkezésre álló források háromszorosa.

Burgenlandban a tartomány az alábbi központi intézkedéseket határozta meg, amelyekre pályázhattak a helyi szereplők:

Intézkedések (pályázati kiírások):

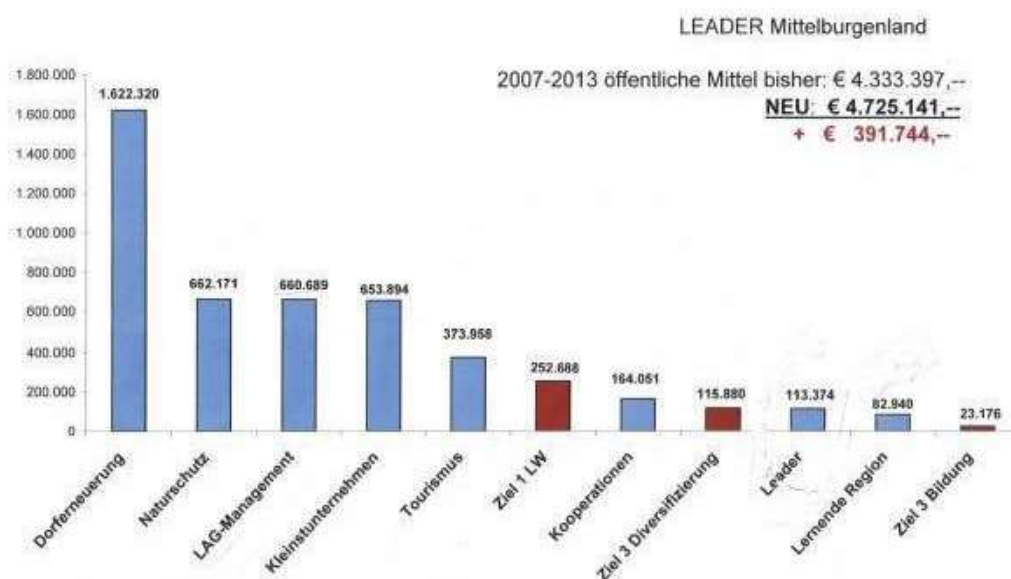
1. Falufejlesztés – 322-es intézkedés
1. Környezetvédelem – 323-as intézkedés
2. Mikrovállalkozásfejlesztés – 312-es intézkedés
3. Turizmus – 313-as intézkedés
4. Térségek közti és nemzetközi együttműködések – 421-es intézkedés
5. Leader – 411-413-as intézkedések
6. Tanuló régiók – 314-es intézkedés

Ezek a központi intézkedések a stratégiák megvalósíthatatlanságát eredményezték, és sablonos, egyedi, elszigetelt fejlesztések letéteményesei lettek. A legfontosabb változás a tartományi HACS-ok szerint a következő periódusra az, hogy ne legyenek központi intézkedések és valóban a stratégiájukat valósíthatják meg.

Az általunk vizsgált **Nord Burgenland Plus** Akciócsoport **10 millió Eurót** kapott a 2007-13-as ciklusra, melynek elosztási aránya a következőképpen alakult: 15% kkv támogatás: honlapok, kisboltok létesítése, 50% falumegújítás, 35% turisztika, környezetvédelem, tanuló régiók.

A **MittelBurgenland Plus** csoport jóval szerényebb keretből gazdálkodik (kevesebb, mint **5 millió Euró**). A tartományi központi intézkedések szerinti célterületek és rájuk alokált források láthatóak az alábbi diagrammon. Sajnos Burgenlandban a LEADER majdhogynem azonos lett a DORFERNEUERUNG (Falufelújítás) programmal, sok településre bemenet még ezen felirattal is láthatunk, ha éppen arra autózunk. Az egyes intézkedések közti forrásátcsoportosításra a programozási időszak végén volt csak a HACS-oknak lehetőségük.

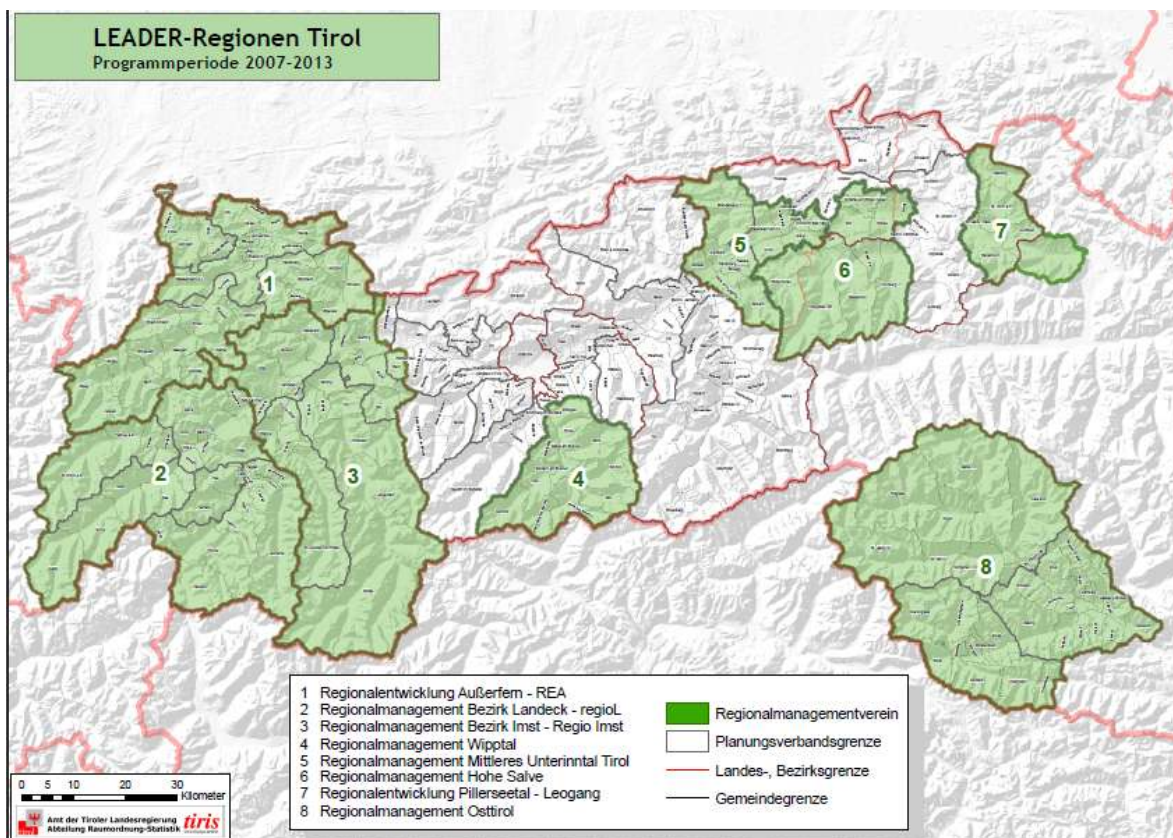
A **tirolai Hohe Salve csoport** elmondása szerint nem szabad csak agrár projektet támogatni a LEADERből, szükség van szociális projektekre is. Ez sajnos kevés HACS-nál fellelhető jelenleg, a LEADER +-ban több lehetőség volt az ilyen típusú projektekre.

Náluk a Burgenlandi gyakorlattól teljesen eltérő módon osztották el a forrásokat, nemcsak a központilag kiírt (III.tengelyes) projekteket lehet emiatt finanszírozni, hanem a saját LEADER célterületeiket is. Náluk több, kisebb kiírás is van, hiszen egy projekt fontosságát nem a projekt pénzügyi mutatóiban kell mérni, hanem az elért eredményekben és a térség fejlődéséhez hozzáadott értékben.

4.4. A LEADER TIROLBAN

Tirol tartományban 8 Leader térség került kiválasztásra. Két sajátossága is van ezen tartománynak: szinte az egyetlen abban a tekintetben, hogy vannak "fehér foltjai" (nem Leader térségei, lsd. alábbi térképet), valamint tartományi szinten előírták, hogy a Leader menedzsment egyben az ún. "Regionalmanagement" szervezet is. (Ennek a szervezetnek nincs magyar megfelelője - területi fejlesztési ügynökségeket jelentenek és minden tartomány egyet, vagy többet működtet. A Regionalmanagement Burgenland például az osztrák-magyar határmenti ETE program Irányító Hatósági feladatait is ellátja számos más feladatán túl.) Általunk a Hohe Salve és a Mittleres Unterinntal (5. és 6. számmal jelzett) térségek vizsgálata zajlott. A velük szomszéd Pillerseetal-Leogang térséggel is megismerkedtünk, az MNVH nemzetközi együttműködések felkészítő programja kapcsán, illetve ezen térség fejlesztéseit mutatta be

Robert Lukesch a közelmúltban rendezett brüsszeli Open Days kapcsán is, mint európai jó gyakorlatot.

A Leader térségek számokban:

- az általuk felölelt területek nagysága: 8451 km² (Tirol tartomány teljes területének 67%-át jelenti.)
- Népség: 287.300 fő (a tartomány teljes lakosságának 42%-a)

A Tartományi Hivatalban a "Vidékfejlesztési és Jövőstratégia" osztály felel a programért, jelenleg az igazgató *DI Christian Stampfer*. A 8 térségfejlesztési Egyesület térségi ötletműhelyhelyként felelős a fenntartható vidékfejlesztésért, valamint a projektmegvalósítások professzionális támogatásáért.

A Leader szervezetek központi tevékenységterületei az alábbiak:

- **Közösségfejlesztő, információátadó tevékeny**
 - Térségek és azok szereplőinek, döntéshozóinak hálózatba szervezése
 - Információtranszfer és terjesztés
 - Határon átnyúló és transznacionális/térségek közti együttműködés
- **Stratégiafejlesztés, - tervezés**
 - integrált térségi stratégiák fejlesztése
 - A Bottom Up és Top Down folyamatok összekötése
- **Stratégiák megvalósítása**
 - A projektek "megtalálása" és fejlesztése

- Saját projektek fejlesztése és megvalósítása
 - további EU által támogatott programok, projektek megvalósításában való közreműködés
- **Szolgáltatások nyújtása a**
 - térségi települések és tervezési egyesületek számára
 - térségi kiemelt projektek számára für sonstige
 - tartományi intézmények és kezdeményezések támogatása, együttműködés

4.3 EREDMÉNYEK, HATÁSOK

Ausztria föderaliztikus állam, melyben a többszintű kormányzás nem elérendő cél, hanem napi gyakorlat, rutin. Az ország nem riad vissza a tartományok különbözőségétől, az eltérő eljárásrendek, módszerek egyazon programon, célon belüli használatától. Sőt, előnyösnek, a sokszínűséget kiemelten fontos tényezőnek tartja. Szövetségi szinten pedig egyszerűen csak koordinál, és szintetizál. Elfogadja a sokféle út lehetőségét, elfogadja a különböző módon elért, akár különböző eredményeket, azaz elfogadja a térségek identitását, autonómiáját. Célja, hogy eldönthessék először tartományi, majd térségi szinteken, mit és hogyan, milyen ütemben szeretnének térségük igényei, elvárásai szerint a vidék fejlesztéséért, hosszú távú fenntarthatóságáért megvalósítani.

A Leader projektek megvalósításának intenzitása a 2010. évtől nőtt meg jelentősen (addig inkább az előkészítő, felkészítő, fejlesztő munkák zajlottak). A Leader iránti érdeklődés növekedése az alábbi hatásokból érezhető, érzékelhető:

1. Magas motivációs hajlandóság – ezen időszak projektjeinek 50-60%-a új belépőktől származik (azaz a helyi szereplők töretlenül érdeklődnek a Leader program által nyújtott pályázati lehetőségek iránt).
2. Ebben az időszakban a helyi akciócsoportok magasabb hálózatosodási szintet értek el – ennek egyik jelentős pillére/oka volt, hogy 2008. évtől megkezdte munkáját a NetzwerkLand, azaz az osztrák vidéki hálózat (ld. részleteket az 5.4. fejezetben), akinek fő célkitűzése a hálózatosodás volt.
3. Jelentős pozitívum volt, hogy a Leader mindhárom tengelyre tervezhetett, és a Leader projekteket más alapok pályázati forrásaival is lehetett kombinálni (pl. Interreg, SA források, szövetségi hazai források).
4. A minőségbiztosítás területén óriási lépésnek számított az első alkalommal, minden HACS esetében bevezetett Önértékelés, amely sokat segített a program minőségi megvalósításának elérésében. *(ld. 6. és 7. sz. mellékleteiben az Önértékelési dokumentumot)*

Ausztriában a LEADER megvalósításnak régi tradíciói vannak. A megkérdezett interjúalanyok tudása, tapasztalatai is ezt támasztották alá. Minden szereplő megerősítette, hogy a HACS-ok autonómiája, valamint a helyi szintű szabad döntéshozatal a feltétele a vidéki térségek fejlődésének, hiszen csak így lehetséges a helyi szintű kompetenciák és potenciálok beazonosítása, felismerése és támogatása. Ezt más szinten, mint helyi, térségi szinten szervezni, végrehajtani nem lehetséges. A vidék jövőjének záloga ez.

De nem minden van aranyból Ausztriában sem. A több tartomány vizsgálata során az alábbi nem túl pozitív felismerésekkel szembesültünk, melyeket mint kerülendő dolgokat fogalmaztak meg számunkra interjúalanyaink:

1. Ezen időszakban nőtt a bürokráciája általánosságban minden tartományban, a LEADER megvalósításához kapcsolódó tartományonkénti SVL-ek (Közreműködő Szervezet) bevezetése által. A nagyobb bürokrácia a HACs-ok humán kapacitását is jobban lekötötte, így kevesebb idő jutott a valós feladataikra (projektek elindítása, kezdeményezése, fejlesztése, majd megvalósításhoz kapcsolódó folyamatos tanácsadás).
2. A prioritások meghatározása (TOP DOWN – felülről lefelé effektus megjelenése) több tartomány esetében nagyon sok kárt okozott (azaz tartományi központi kiírások megjelentetése):
 - a potenciális LEADER sokszínűséget lesűkítette
 - korlátozta a HACs-ok autonómiáját (névlegessé, formálissá vált a helyi döntéshozatal, hiszen a központi kiírások pontosan meghatározták, mire lehet pályázni)
 - a projektek megvalósíthatóságáról való döntések meghozatala inkább függött az SVL-eken (közreműködő szervezeteken), mint a HACs helyi döntéshozó csoportján (hiába volt a döntéshozatal nagyon demokratikus és helyi szintre ágyazott – lsd. az 5. fejezetben a döntéshozatal módját).

Összességében megfogalmazódott, hogy az „INNOVÁCIÓ” és „ADMINISZTRÁCIÓ” állandó konfliktusban állnak, de mindenképpen a köztük lévő egyensúlyra kell törekedni.

A túlzott adminisztráció és a különböző tartományi szabályozások az együttműködéseknek nem kedveztek, bár a HACs-ok úgy vélik, „az együttműködési projektek fontos szerepet játszanak”.

Az együttműködéseknek két fontos tényezője van:

- egyrészt a forrásoknak kell közép- hosszú távon rendelkezésre állniuk, hiszen az ilyen jellegű projektek nem rövid, vagy gyorsan megvalósuló projektek,
- másrészt a személyi kontinuitás és az adott személyek szakmai felkészültsége – ezt egy kiszámíthatatlan és nem szakmai munkát megkövetelő rendszerben nagyon nehéz biztosítani, hiszen itt jól felkészült és hosszútávon együttműködő személyekre van szükség (az együttműködés alapköve pedig a bizalom)

A következő időszakban cél az adminisztráció további csökkentése, és a központi intézkedések eltörlése, azaz cél a helyi fejlesztési stratégiát szem előtt tartó, integrált szemléletű, szektorokon átívelő projektek támogatása és megvalósítása.

5. A LEADER VÉGREHAJTÁS SPECIFIKUMAI

5.1 AZ AKCIÓCSOPORTOK KIALAKULÁSA

Főként területi és történelmi előzmények alapján történik a csoportok kialakulása, kialakítása. A települési hovatartozás nagyrészt a földrajzi lehetőségek alapján dől el. A helyi identitás nagyon erős, minden település tudja, hogy hova tartozik és nem is akar változtatni. Elvileg lehetséges a tartományi határok átlépése az akciócsoport területének kialakításakor, de ez nem gyakori (például Süd Burgenlandban volt rá példa). Az akciócsoportok többsége már régóta működik, a korábbi időszakokban is az alakulás legelső fázisa a területi lehatárolás volt. A következő ciklusban nem várható sok változás a területek között, csupán annak van realitása, hogy a kisebb csoportok összeolvadnak a gazdasági fenntarthatóság érdekében. Dél és Közép Burgenlandban már volt korábban is akciócsoport, így a jelenlegi ciklusban megalakították a Nord Burgenland Plus akciócsoportot. Nem kaptak segítséget, iránymutatást a területi lehatároláshoz, de nem is volt rá szükség, hiszen két, már létező szomszédos (burgenlandi) csoport területén kívül alakították meg harmadikként a csoportjukat. A pénzügyi fenntarthatóság miatt nem gondolkodtak egy kistérségre kiterjedő akciócsoportban, mert meglátásuk szerint a nagyobbak tudják stabilan fenntartani magukat, valamint a munkaerő felvétel is takarékosabb (az ő esetükben nem kell a 3 kistérségükhöz 3-3 ember, hanem a 70 településre összesen vettek fel 4 főt). A szomszédos kistérségeken átívelő akciócsoportok területe a MittelBurgenland Plusnál és a tiroli csoportoknál is megfigyelhető, sőt több helyen előfordul, hogy az akciócsoportok menedzsmentje (munkaszervezete) mellett nem tartanak fenn párhuzamos munkaköröket (például régiós menedzserek).

Központi szintről nem nagyon szabályozzák a csoportok méretét, nem szólnak bele. Az egyetlen szabály, hogy maximum 150 e lakos lehet a HACS területén, a legkisebb létszám 5 ezer fő és a 30 ezer lakos feletti városok nem lehetnek támogatottak (az ennél kisebb lakosságú kisvárosok viszont teljes körű támogatást kaphatnak). Jelenleg néhány kisebb akciócsoport (6-10 településsel) bajban van, hiszen pénzügyileg nem fenntartható a működés egy bizonyos méret alatt. Az általam vizsgált Nord Burgenland Plus az egyik legnagyobb akciócsoport 70 településsel és 3 kistérségnyi területtel. Sok a működési költsége, sok pályázatot tud támogatni és sok saját projektet tud megvalósítani, emiatt optimálisnak tartja ezt a méretet és a jövőben sem kívánja csökkenteni.

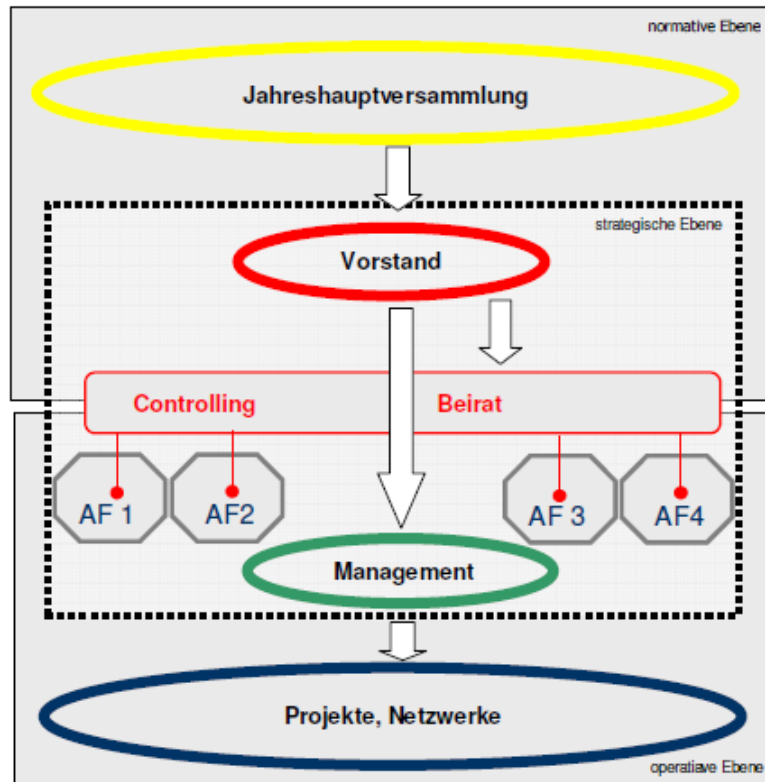
A Minisztérium az alábbi kritériumok alapján ismeri el az akciócsoportokat:

- a területi összefogás igazolása és a közösen elkészített stratégia benyújtása
- a HVS legalább egy témát tartalmazzon az alábbi tématerületekről: megújuló energiák, gazdasági és mezőgazdasági együttműködések, képesítés, új technológiák

Az elismerést a szakminisztérium (Mezőgazdasági, Erdészeti, Környezeti és Vízügyi Minisztérium) adja az adott tartományi hatóságok részvételével.

5.1.1. HACS SZERVEZETI FORMA

Ausztriában általában az egyesületi forma az akciócsoport működési formája, a jogszabály ugyan megengedi a más jogi formában való működést is, de ez nem jellemző. Az egyesületek felépítése az alábbi ábrával szemléltethető:

Az ábra három szintet különböztet meg az egyes szervezeti egységekhez kapcsolódóan:

1. Normatív szint: Közgyűlés

A Jahreshauptversammlung – pontos fordítással éves összejegyzetelt jelent, azaz náluk a közgyűlést évente egy alkalommal hívják össze

2. Stratégiai szint

- Elnökség** –a létszámuk változó, az önkormányzati szféra képviselő nem haladhatja meg az 50%-ot. Nincs külön Bíráló Bizottság, az elnökség tölti be ezt a funkciót, azaz ezen feladatkörhöz kapcsolódóan is alakították ki. Mittelburgenland esetében ez 15 fős testület, ahol a települések mellett a stratégiához illeszkedően képzési, turisztikai, agrár, ifjúsági, szociális, borászati szakemberek képviselik a térséget és döntenek a beérkező projektötletek sorsáról.
- Controlling Csoport:** A csoport funkcióját tekintve a magyar Tervező Csoporthoz hasonlítható. Az AF1-4 (Aktionsfelder – Akcióterületek) a Mittelburgenland stratégia 4 akcióterületéből képzett munkacsoportot jelentik. Az egyes tagok ezen akcióterületekhez rendelt munkacsoportokban dolgoznak, és felelnek a HVS-ben foglaltak megvalósításáért. Tirolban kiemelték, hogy a következő időszakban szeretnék (és ezért erőteljesebb lépéseket is tettek már), hogy a HVS felülvizsgálata lehetséges legyen, hiszen a 7 év alatt sokminden módosul, így a stratégián belül az akcióterületek változtatására a helyes és a térség igényeihez illeszkedő projektek támogatásához szükség van.
- HACS menedzsment (munkaszervezet):** a létszáma változó, ez nagyrészt függ a stratégia megvalósíthatóságától, a HACS autonómiájától. Burgenlandban a kööttségek miatt nem volt értelme a nagyobb létszámú munkaszervezeteknek, míg a tiroli csoportok 3-5 fővel dolgoznak, hiszen a számos együttműködési program másképpen nem is menedzselhető.

3. **Operatív szint** – Projektek és Hálózatok. Ausztriában megfigyelhető, hogy nagyobb hangsúlyt helyeznek a hálózatokra és azok kommunikációjára. A hosszú távú együttműködésekben a fenntarthatóság zálogát látják, míg az egyedi projektek eredményessége, hasznossága nehezebben kimutatható, és valószínűleg sokkal kisebb is a térség fejlődésére vonatkozóan.

5.1.2. HACS MENEDZSMENT

A menedzsment létszáma az akciócsoport területének nagyságától függően általában 1,5-4 fő között van (1,5 fő a 6-10 településsel rendelkező csoportoknál van, míg a 3-4 fő a 10-70 településsel, több térséget lefedő csoportoknál jellemző). Létszámuk és összetételük az átmeneti időszakban is változatlan. Működési költségeiket már a ciklus elején évekre lebontva tervezik, azok stabilak és a jogszabályi előírásoknak köszönhetően (legalább 35% települési hozzájárulás) bőségesek, emiatt nem végeznek vállalkozási tevékenységet sem a megvalósítási szakaszban, sem pedig az átmeneti időszakban.

Nincs náluk kötelező végzettségi profil (diploma és bizonyos témakörökben jártasság legyen), a legfontosabb elvárás, hogy a LAG menedzsernek és kollégáinak legyen érzéke a közösség fejlesztésére, motiválásra, projekt tanácsadásra, valamint menedzser szemlélettel dolgozzon. Fizetések tekintetében a kezdő menedzser bére havi 3000 Euró, míg a tapasztaltabbak 5000 Eurós bérezést kapnak.

Az akciócsoportok menedzsmentje meglehetősen eltérő, a helyi tartományi viszonyoknak megfelelően alakul.

A Nordburgenland Plus

akciócsoportnál speciális helyzet áll fenn, mivel ők a tartományi fejlesztési ügynökséggel kötöttek együttműködési

szerveződést. Így a menedzsmentnek két vezetése van (eltérő célokkal és elvárásokkal), a régiós fejlesztési ügynökség székhelyén van az akciócsoport irodája (Technológia Centrumban, hatalmas modern épület komplexumban, mely nem igazán alkalmas az ügyfélbarát szolgáltatások működtetésére). Az ügyfelektől sok kritikát kapnak, hogy nem járnak ki terepre eleget, de a fejlesztési ügynökség ezt nem preferálja (ők bürokratikus, irodai működésre vannak berendezkedve, mely nem illeszkedik az akciócsoport dolgozóinak terepi munkájához). A kettős működés sok problémát okoz és nem segíti elő a rugalmas, ügyfélközpontú működést. Elnökségük 14 tagból áll (az elnök nagyon elfoglalt és több, magas beosztása van, ezért nehéz vele napi kapcsolatban lenni). 70 települési önkormányzat és 100 egyéb szervezet (pl. kamarák), vállalkozás tagjuk van, ők alkotják a közgyűlést. A pénzügyi ellenőrzést a FEB látja el. Menedzsmentjük 4 főből áll, minden dolgozó az akciócsoport alkalmazásában áll és ők finanszírozzák a teljes bért is. A Döntéshozó Testület itt is azonos a 14 fős elnökséggel. Az elnök képviseli az egyesületet, emellett sajtóközleményeket adnak ki. Tagjaik aránya: 50% önkormányzat, 50% vállalkozások képviselői (nem egyénileg, hanem őket képviselő szervezetek által) és a civil szektor. Mivel a legmagasabb hozzájárulást az önkormányzatok fizetik, így a legtöbb fejlesztési forrás is a falvaknak megy.

Burgenland másik két akciócsoportja (**Süd és Mittelburgenland**) nem kötött megállapodást más tartományi szervvel, ők saját maguk állítottak fel menedzsmentet és önállóan működtetik az irodákat.

Tirolban a regionális menedzser a LAG menedzser (munkaszervezet vezető) is egyben, véleményük szerint ez takarékos megoldás és szakmailag is indokolt. Céljuk a két rendszert összehozni, és együtt működtetni, hiszen nincs értelme különbséget tenni a két munkakör között (a helyi emberek sem tudnak). A tiroli LAG menedzser két térség menedzsere egyszerre:

Mittleres Unterinntal és Hohe Salve. Az egyik térség nagyon erős gazdaságú, többnemzetiségű. A másik turisztikailag frekventált és farmgazdaságokkal teli (összesen 28 település és közel 100 ezer fős a két térség). A ciklus elején a két térségi vezető arra jutott, hogy egy menedzsment alá szervezik magukat. Ez a megoldás jónak és költséghatékornak bizonyult, annyira bevált, hogy a következő időszakban egy térséggé is olvadnak. A menedzsment 3-4 fővel dolgozik, ez a létszám az átmeneti időszakban sem változik. Mivel két térség képviselőjét látják el, így nagyon költséghatékony ez a megoldás. Vannak eseti alkalmazások is (pl. LINC konferencia szervezésekor felvettek az adott feladatra további 1 főt határozott időtartamra). A bér elszámolása a saját projektekben külső vállalkozó bevonásával és számlával lehetséges (ezt a Nordburgenland Plus akciócsoport nehézkesnek találja és reméli, hogy a következő ciklusban másképpen is megoldható lesz).

A **tiroli csoport** a „**Leader means working together - A LEADER = együttműködés**” **alapelvek** alapján dolgozik. Véleményük szerint az akciócsoport nemcsak támogatás kiosztó, nem lehet ez a legnagyobb eredménye, mert ha a munkájuk csak erről szól, akkor a menedzserekre nem lesz szükség, amint elfogy a fejlesztési pénz. Náluk az első egy-két év ismerkedési idő volt a térségekkel, minden településre elmentek, ismertették a lehetőségeket, megteremtették a bizalmat, hogy utána keressék őket az ügyfelek. A tiroli LAG menedzserek

- **kéthavonta találkoznak**, mindig más témakört beszélnek át. **Kétnapos találkozók** ezek, első este megérkeznek és másnap van a találkozó. Az esti találkozón a menedzserek felkészülnek a másnapi találkozókra, illetve 1-2 témakörben további megbeszéléseket folytatnak.
- Emellett **minden második héten pénteken a menedzserek skype meetinget** tartanak, ahol 1-1,5 óra időtartamban átbeszélnek, hogy ki merre járt az EU-ban, van-e jó gyakorlata, megosztani való információja.
- Használják olyan **google alkalmazást** is, ahol a dokumentumokat is meg tudják mutatni egymásnak, kisfilmet vetítenek. Ezek a virtuális találkozók hatékonyak és véleményük szerint ez lesz a jövő, mert egyre kevesebb a pénz és az idő a személyes találkozókra. Érdemes ezért megtanulni ezeket az új alkalmazásokat.
- Jó a kapcsolatuk a **többi tartományi LAG menedzserrel** is, van egy kb 10 fős csoport, amelyben a tapasztaltabb menedzserek vesznek részt és a fiatalabbak sok esetben kikérlik a véleményüket. Mindig azt javasolják a kezdő menedzsereknek, hogy merjenek kérdezni, mert a kérdésekkel sikerül a jobb beilleszkedés és a feladatok körvonalazása. Az újaknak legalább fél év a beilleszkedés, betanulás.
- Ezen kívül egy **közös honlapja van a 8 tiroli LEADER térségnek**, ahol a térségben megvalósult projekteket ismertetik (de nem írják le a támogatás összegét, csak a projekt

címet, témáját és időtartamát). Néhány térségnek saját nyomtatott újságja is van, ahol szintén a projekteket mutatják be, de a projekt összegeket itt sem szerepeltetik, mert nem ez a fontos, hanem, hogy mit tettek az emberek a térségért.

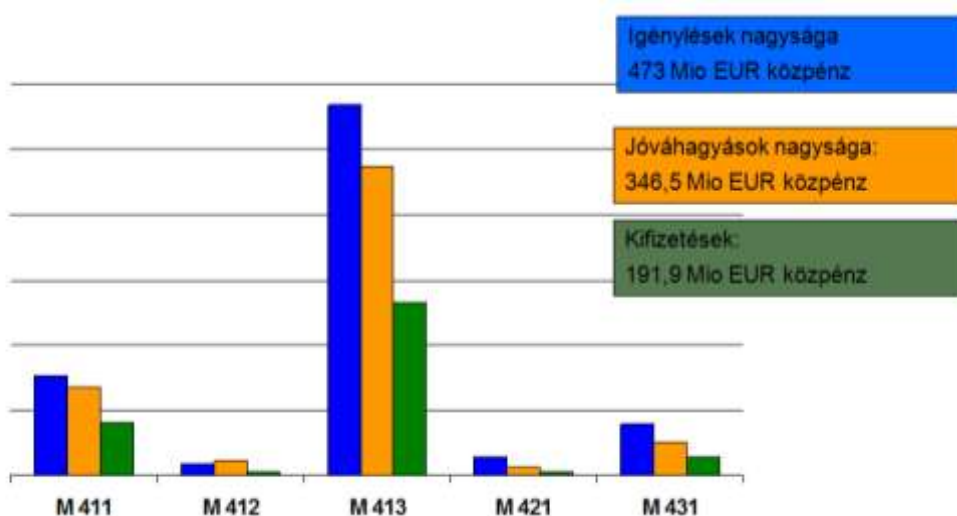
Érdemes a pályázókkal, illetve a térségi partnerekkel való hálózati kapcsolatuk megismerése, ehhez kapcsolódó tevékenységek átgondolása.

- Tiroli gyakorlat, hogy a pályázati nyertesekkel **rövid interjúkat** készítenek (önkéntes alapon lehet rá jelentkezni, egy interjúra fél órát szánnak, ismertetik benne a projektet és fotókkal, zenével teszik teljessé) és az így elkészült térségi kisfilmet a nyertesek számára tartott ünnepség keretében vetítik le.
- Emellett **évente egyszer ünnepélyes keretek között „diplomát”** adnak azoknak a helyi szereplőknek, akik tettek valamit a régióban. Ez a diploma fontos az embereknek, sok esetben bekeretezik és nagy becsben tartják.
- A térségüknek **kétévente szerveznek nemzetközi tanulmányutat**, amely csapattá kovácsolja őket (idén júniusban voltak Lisszabonban, ahol sikeres projekteket néztek meg, térségi polgármesterekkel találkoztak). 11-15 fő résztvevővel mentek (polgármesterek, vállalkozók) és a működési költségükből finanszírozták.

Projektjeik 80%-a együttműködési célú, ezek ugyan alaposabb koordinációt igénylő projektek, de több eredményt is hoznak, mint az egyediek (pl. Nord Burgenlandban arra panaszkodtak, hogy sok az egyedi projekt). A burgenlandi akciócsoportok és a környező tartományok kollégái is napi rendszerességgel tartják egymással a kapcsolatot, főként telefonon és emailben. Emellett évi 5 alkalommal van tartományi szintű ún. Koordinierung Sitzung (Koordináló Testület) ülés. Ezt megelőzi az ún. „SchurFix” (informális találkozó), ahol a csoportok és a közreműködő szervezetek (pl. Wibag, De, Tourismus) közös előkészületeket tesznek az üléssel kapcsolatosan és mindenről egyeztetnek (projektek, aktuális tennivalók).

Elmondható hogy Ausztria-szerte jól működő informális hálózatokkal segítik egymást a menedzsmentek és ezen kívül az osztrák Nemzeti Vidéki Hálózat, a Netzwerkland is rendszeresen szervez számukra szakmai találkozót, workshopokat, ahol találkozhatnak és együttműködhetnek.

Az alábbi táblázat a 2011. év végi kötelezettségvállalásokat és a kifizetések állapotát mutatja:

5.1.3. KÖVETKEZTETÉSEK, ÁTVÉTELI JAVASLAT A MAGYAR GYAKORLAT MÓDOSÍTÁSÁRA

Jó megközelítésnek tartom, hogy szabadon társulva, de a gazdasági fenntarthatóságot szem előtt tartva alakítsanak ki a települések akciócsoportokat, emiatt lehetséges legyen a több térségből, esetlegesen több megyei térségből álló akciócsoport kialakítása is. A várható működési források mennyisége alapján nem javaslok 1-1 kistérség (járás) területének alapulvételét az akciócsoport méretéhez, hiszen 15-20 kistelepülés nem tudja eltartani a menedzsmentet a teljes időszakban, csak úgy, hogy az elvárt szakmai létszámot, munkát és ezáltal színvonalat jelentősen lecsökkenti. További javaslat a 15 ezer fő alatti kisvárosok bevonása a vidékfejlesztési programba, hiszen tapasztaljuk, hogy sok esetben például egy kisvárosi vállalkozás és egy falusi vállalkozás között minimális különbségek vannak (ellentétben egy nagyvárosi vállalkozással), mégsem tudunk azonos fejlődési lehetőségeket adni a vidéki kisvárosok lakóinak, mert a jelenlegi vidékfejlesztési pályázatok nagy részéből kizárjuk őket.

5.2 HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁK (HACS-OK KIVÁLASZTÁSA)

5.2.1. A KIVÁLASZTÁS KRITÉRIUMAI, MENETE

A jelenlegi ciklusban a kiválasztásról a Minisztérium döntött, kétfázisos kiválasztási rendszerrel. Inkább csak névleges kétszakaszos kiválasztás volt ez, az első körben 85 HACS, majd a második körben még 1 HACS működése és stratégiája felől született pozitív döntés.

Mentoring rendszer nem állt rendelkezésre a kiválasztáshoz. Minden akciócsoport nyert, nem volt verseny, de a következő ciklusban tervezik. Ennek fő oka, hogy a többalapos (Multifund) CLLD eszközt a HACS-okon keresztül képzelik el, és ezen bővített feladatkör ellátásához a jól felkészült csoportokat szeretnék támogatni. Jelenleg azonban mindez még csak terv, közös gondolkodás szinten jelenik meg Ausztriában, konkrétumokról nem beszélhetünk.

Az interjúk során kiemelték, hogy a minőségi munka biztosítása verseny nélkül is lehetséges, de erősen függ a helyi humán erőforrás kapacitásától. Nagyon fontos tényező lesz a pénzügyi fenntarthatóság is, ezért lehet, hogy igazi verseny helyett olyan akciócsoportok alakítása következik, amelyek működési költsége elegendő a teljes ciklusos fennmaradáshoz. A hátrányos helyzetű területekkel az a probléma, hogy az ottani képzett emberek is elmennek, így nemcsak a pénzügyi források tekintetében lesznek elmaradottak, hanem a humán erőforrások tekintetében is. Mindkét megoldásnak vannak előnyei és hátrányai, mivel még nem léptették életbe a versenyeztetést, ezért ezt elméletben nehéz eldönteni.

Az alábbi táblázat a "régi" és "új" HACS-ok adatainak összehasonlítását tartalmazza a 2007-13-as időszakban.

Megnevezés	Egység	"régi" HACS-ok	"új" HACS-ok	Összes HACS Ausztriában
Létszám	HACS-ok száma	57	29	86
Terület	Terület (km ²)	56.190	17.114	73.304
	átl.Összterület/HACS	985	590	852

Népesség	Lakosságszám	2.998.463	1.340.079	4.338.542
	átl.Lakosságszám/HACS	52.605	46.210	50.448
Népsűrűség	Fő/km ²	53,4	78,3	59,2
Településszám	Települések száma	1.401	610	2.011
	Átl. településszám/HACS	24,6	21,0	23,4

A HACS-ok kiválasztási kritériumrendszere a 2007-13-as időszakra két fő szempontrendszert tartalmazott, mely a program szintű és a speciális nemzeti elvárásokra bomlott tovább:

1. Jogosultsági kritériumok:

- időben,
- a megfelelő formadokumentumokon került benyújtásra
- a megfelelő **területi és népességi adatokat** betartotta: min. 5.000 fő, max. 150.000 fő lakosság, a 30.000 fős lakosságszám alatti települések
- megfelelő jogi forma (lehet Egyesület, kft., bármi) és a civil-önkormányzati-vállalkozói szektorok **megfelelő arányának** biztosítása, de csak az elnökségben (a tagság esetében nincs ezen elvárás!)
- **megfelelő menedzsment szervezet** (felkészültség, költségvetés – helyes összeggel számolt a HVS végrehajtáshoz kapcsolódó fejlesztési források 14%-a alapján)
- HVS tartalmi szerkezete megfelelő
- a HVS integrált és területspecifikus
- **2015-ig tervezett önerőt és fejlesztési, működési forrást, ennek igazolása megfelelően került alátámasztásra (települési igazolások csatolmányban)**
- A stratégia az alábbi négy céljhoz illeszkedik:
 - o Gender Mainstreaming
 - o a térség versenyképességének erősítése
 - o Foglalkoztatás
 - o Környezet

2. Minőségi kritériumok

Kritérium	Specifikáció	Igazolás formája
A stratégiakészítés lépései és módszertana	bottom-up elv	- résztvevők - találkozókat száma
	konceptió készítése	- kik vettek bent részt - folyamatára
Innovációs tartalom	Ausztriában új Térségben új	az innovációs elemek leírása
Eredményindikátorok	minőségi és mennyiségi eredménykritériumok	kialakítás módszertanának bemutatása célok egységessége
Egyedülálló projektek bemutatása	indulásra kész projektek bemutatása	projektlista (cím, leendő kedvezményezettek, rövid leírás)
Együttműködés	az együttműködés intenzitása	az együttműködések leírása
Döntéshozatali mechanizmus bemutatása	hatékonyság bemutatása	organogram
Realisztikus költségvetési terv az önerő bemutatásával	- teljes pénzügyi terv - az önerő biztosítás mértékének és módjának bemutatása	pénzügyi terv

A stratégia Ifjúság és Nők integrációját szem előtt tartja-e?	integráció	az egyes ezen témákhoz kapcsolódó akciók leírása
Foglalkoztatás elősegítése az ifjúság és a nők számára	kapcsolódó projektötletek	az egyes ezen témákhoz kapcsolódó akciók leírása
A fenntartható fejlődés elvének bemutatása világos és utánkövethető		
A stratégia figyelembe veszi az esélyegyenlőség és a diszkriminációmentesség elveit	- helyeztelemzés kitér ezekre - nők által kezdeményezett projektötletek	kritériumok bemutatása ezen elvek érvényesülését biztosító módszerek bemutatása speciális intézkedések pro-aktív formálása a nők és hátrányos helyzetű csoportok számára
Ellenőrzés és minőségbiztosítás	- ezen rendszerek bemutatása - tervezett intézkedések - indikatív időterv	- tervezett források (pénzügyi és human források egyaránt) - térségi kapcsolódások
A nemzeti és európai hálózatokhoz való kapcsolódás bemutatása		- tervezett források (pénzügyi és human források egyaránt)

Várhatóan a 2014/15-ös kiválasztási eljárásban is minden jelenlegi csoport pályázni fog. Természetesen van lehetősége a minisztériumnak elutasítani a pályázatokat, de amennyiben a térségek számára az akciócsoportok által fejlesztési forrásokat lehet juttatni, úgy ez nem érdeke a kormánynak. Németországban például a Minisztérium olyan potenciális akciócsoportokat is visszautasított, akiknek korábbi vidékfejlesztési tapasztalata volt, ezt ők hibának tartják. Ha egy minisztérium bezárja a kaput és visszautasítja a csoportokat, akkor megöli az ottani együttműködéseket és soha többé nem lehet embereket összeszedni ennek a programnak a működtetésére. A gazdasági összevonás, összeolvadás megérthető és elfogadható minden csoport számára, de a területeket kizáró visszautasítás nem helyes.

5.2.2. FORRÁSELOSZTÁS, KÖLTSÉGTERVEZÉS

A stratégiákat Ausztriában a teljes programozási időszakra tervezik, tehát az előző fejezetből is látszik, hogy a források (mind a pénzügyi, mind a human erőforrás) kötelezően bemutatandó elemei a HVS-nek. Ausztria az EMVA 5,8%-át fordítja LEADER jellegű fejlesztésekre. Az ország ezen forrást tartományonként tovább osztotta, ez látható az alábbi táblázatból:

Tartomány	tervezett LEADER forrás (2007-13/15)
Burgenland	32,544
Kärnten	41,251
Niederösterreich	120,538
Oberösterreich	85,230
Salzburg	40,856
Steiermark	80,204
Tirol	45,721
Vorarlberg	21,945
AUSZTRIA összesen (millió EUR)	468,289

Az akció csoportok már az akció csoporttá válásuk pillanatában, a tervezés során meg kell, hogy határozzák fejlesztési és működési forrásaikat, 2015-ig. A jóváhagyott stratégiák alapján ezen sarokszámok a teljes megvalósítási időszak alatt változatlanok, amely kiszámíthatóságot, egyben biztonságot is nyújt a helyi szereplőknek, döntéshozóknak, és a munkaszervezeteknek egyaránt.

PÉLDA: Mittelburgenland Plus működési forrásának tervezése (2007-13/15)

Az akció csoportok a rendelkezésükre álló fejlesztési források legfeljebb 14%-át fordíthatják működésre 2015. júniusáig. A HVS részeként az alábbi formátumban szükséges a csoportoknak a költségtervüket becsatolni (a teljes időszak és évenkénti tervszámok):

BUDGET LAG mittelburgenland plus Periode 2007 - 2013

	11/07-06/15		per anno	
	EINNAHMEN	AUSGABEN	EINNAHMEN	AUSGABEN
Gemeinden	480.010		62.610	
sonstige Mitglieder	7.380		963	
EIGENMITTELAUFBRINGUNG	487.390		63.573	
LAG MANAGEMENT		1.037.618		135.341
Personal		844.264		110.121
Personal GF+Sekr.		794.598		103.643
Fahrtspesen		23.000		3.000
Weiterbildung		26.666		3.478
Sachkosten		185.687		24.220
Büro		13.417		1.750
Miete inkl. Bk		46.000		6.000
Strom		1.303		170
Reinigung		9.200		1.200
Telefon (mobil, Festnetz, Internet)		26.833		3.500
Steuerberatung		19.167		2.500
ext. DL (EDV, Rechts-, Beratung, Moderation)		15.333		2.000
Versicherung		767		100
Sitzungsgeld Vorstand		49.833		6.500
Zinsen, Kontospesen		3.833		500
Investitionen		7.667		1.000
Aktualisierung Büro und EDV- Ausstattung, Software		7.667		1000
ÖFFENTLICHKEITSARBEIT		77.000		10.043
Leader Förderung	667.898		87.117	
Einnahmen/Ausgaben gesamt	1.155.288	1.114.618	150.690	145.385
BUDGET FÜR PROJEKTE DER LAG	40.670		5.305	

Az akció csoport **teljes időszakra 1.155.288 EUR-ból** gazdálkodhat, azaz évente hozzávetőlegesen 150.690 EUR-val (kb. 40millió Ft). Jól látható, hogy a **bevételek** nagysága 487.390 EUR, melyből 480.010 EUR-t a települések biztosítanak. Az EU támogatás 667.898 EUR-t tesz ki, valamint már ekkor terveznek HACS szintű saját projekteket, költségtervvel (40.670 EUR).

A HACS menedzsment költségeket a **személyi** (évente 110ezer EUR, kb. 30millió Ft), **dologi** (évente 24.220 EUR, kb. 6,7millió Ft) és **beruházási**(évente 1.000 EUR, kb. 280 ezer Ft) költségkategóriákba sorolják. Külön fő soron hozzák a **nyilvánossági** munkához kapcsolódó költségeket, évente átlagosan 2,5-3 millió forintnak megfelelő EUR-t költenek ezen feladat ellátására. Minden csoport kiemelt figyelmet fordít a kommunikációra.

Miből áll össze évenként az önerő?

28 tagtelepülés tagdíjából - 38.096 EUR (2001. évi lakosságszámi adatok alapján).

A tagdíj lakosonként, évente: 1,40 EUR

Privát szféra tagdíjaiból:

Cégek (vállalkozások, kamarák) € 150,-- évente

Önfoglalkoztatók, egyéni vállalkozók € 75,-- évente

Magánszemélyek és civil szervezetek € 40,-- évente

5.2.3. A HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA TERVEZÉSE (SZERKEZETE, TARTALMA)

A stratégiai tervezések előtt a minisztérium Nemzeti Vidéki Hálózattal közösen (Netzwerkland) készített egy tervezési segédletet és workshopokat is tartottak a csoportoknak. Nem kötelező a felkészítőknél a részvétel, van olyan akciócsoport, aki sosem vesz részt.

A HVS-eket általában neves osztrák szakértők segítségével készítették, de néhány HACS saját maga dolgozta ki (például Tirolban). A szakértők díja elszámolható a működési költségekből. A HVS készítésének díját a 431-s intézkedést (HACS menedzsment) szabályozó rendelet az alábbiak szerint tárgyalja: A **fejlesztési stratégiák készítésének a díja legfeljebb 20.000 EUR-ig** elszámolható minden elismert HACS részére. A LEADER HACS pályázat benyújtását megelőző 6 hónapon belül felmerült költségek elismerhetők.

Ennek köszönhetően széles társadalmi rétegek bevonásával nagyon jó minőségű stratégiák születettek 1-1,5 év munka alatt. Sajnálatosan azonban egyes tartományokban felülről meghatározott intézkedésekre írtak ki pályázati forrást, így nem tudták megvalósítani a stratégiát (pl. Burgenland). Mivel az önkormányzatok a működési költség 35%-át adják, a stratégiában és a projektekben is főként az infrastrukturális beruházásokat szerepeltetik.

A tervek tartalmi specifikumai

Az IH elvárásai alapján a Stratégiának:

- be kell mutatnia, hogy a helyi szereplők együttműködéseivel által hogyan lehet egy adott területen fenntartható fejlődést elérni
- fiatalok és nők bevonásának a lehetőségét fel kell tárnia és ki kell aknáznia
- a feladatokat és kompetenciákat egyértelműen, átláthatóan kell meghatározni és bemutatnia
- a döntéshozó mechanizmus hatékony legyen

A struktúra szerkezetére vonatkozóan is volt egyfajta logikai váz, amit követni kellett a pályázóknak:

- akciócsoport ismertetése (települések, térképek)
- jelenlegi helyzet bemutatása (SWOT, egyéb elemzések alapján)
- stratégia (leírás és téma meghatározás)
- célkitűzések bemutatása, siker tényezők leírása
- akcióterületek bemutatása
- stratégiakészítés folyamatának bemutatása (partnerség, költségek, ütemezés)
- minőségbiztosítás, monitoring
- HACS szervezeti felépítése (jogi forma, döntéshozó folyamat leírása, alapszabály, menedzsment felépítése és feladatai)
- pénzügyi terv, mely a teljes ciklusra + 2 átmeneti évre tartalmazza a fejlesztési és működési források ütemezését és arányát (EU támogatás, hazai forrás, települési forrás, stb)

A Nordburgenland Plus csoport stratégiájában például 5 célterület van indikátorokkal, valamint projekt példákat is bemutat a HVS. A stratégia az egész ciklusra készül, így nincs mód a változtatásra és nem is vizsgálják felül. A következő ciklusban több partnerrel megvalósuló,

szélesebb körű célterületeket szeretnének kidolgozni. A bevonás folyamatát és eredményét részletesen leírják a stratégiában, mivel ez kötelező elem.

PÉLDA: Mittelburgenland Plus stratégiájából

Az ausztriai HACS-ok döntéshozó testülete az egyes projektek támogathatóságát a stratégiai illeszkedés alapján javasolja. Ennek megfelelően ezen stratégiák nagyon részletesen és professzionálisan tárgyalják a térségek célrendszerét, intézkedéseit, azokhoz kapcsolódó elvárásokat, indikátorokat.

A Mittelburgenland Plus célrendszere a stratégiájukban az alábbiak szerint jelenik meg. (pozícionáló célrendszer és stratégiai utak az akcióterületekhez kapcsolódóan):

A stratégia 4 Akcióterületet nevesít: Fenntartható Mittelburgenland, Trakulturális Mittelburgenland, Élhető Mittelburgenland, valamint Egészséges Mittelburgenland.

A felső kis kártyákban az egyes akcióterületekhez kapcsolódó célindikátorok olvashatóak, az alsó kártyákon a célok eléréséhez szükséges intézkedések (térségi kiírásoknak megfelelő szintű) kerültek nevesítésre.

Die Positionierungsziele zu den Aktionsfeldern bis 2013

Aktionsfelder	Nachhaltiges Mittelburgenland	Trakulturelles Mittelburgenland	Standortattraktives Mittelburgenland	Gesundes Mittelburgenland
	- Beitrag zur Energieautarken Region - Teilregionale Mobilitätsprojekte - Steigerung des Anteils an Biobetrieben + 10%	- Verlängerung der Aufenthaltsdauer der Gäste um 0,5 Tage - Steigerung der Gästeankünfte um 30% - Erhöhung der Tourismusgesinnung der MittelburgenländerInnen	- Bevölkerungszuwachs: Trendumkehr zu positiven Zahlen - Steigerung der Beschäftigungsrate um 15% - Steigerung der Lebensqualität der MittelburgenländerInnen	- Eine hohe Bekanntheit der Marke „XundFix“ (Gund und Fix) erreichen - Regionale Bioprodukte werden verstärkt verwendet - Die MittelburgenländerInnen sind „beweglicher“

Die strategischen Wege in den Aktionsfeldern

Aktionsfelder	Nachhaltiges Mittelburgenland	Trakulturelles Mittelburgenland	Standortattraktives Mittelburgenland	Gesundes Mittelburgenland
	- Energieautarkieweg - Nachhaltige Qualitätsstrategie - Pilotierung-Mobilität	- Inno-Regio (Lernen) - Kinder- & Familienurlaub - Plattformstrategie	- G-Ko2 Strategie (Gemeindekooperation) - Generationen Fitness Strategie	- Gesund ernähren - Bewegungsstrategie

A stratégia a továbbiakban az egyes Célterületeket taglalja tovább. Kiemeltük példaként az **“Egészséges Mittelburgenland”** akcióterületet.

Minden bemutatás egy összefoglaló kis ábrán jeleníti meg az átfogó célokat és a közvetlen célokat. Ezen akcióterület három részcélt **(intézkedést)** foglal magában:

1. a „Xund&FIX” márka széles körű elismertségének elérését
2. Térségi Bio-termékek értékesítésének támogatását (közintézményekben első körben, majd második körben a térségi szállodák, vendéglátó egységek kínálatában)
3. A Mittelburgenlandiak „mozgásba lendítése” programot – egy egészségútlevét a mozgás fontosságáért, ill. a mérhetőségért.

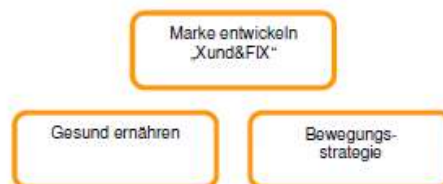
Aktionsfeld gesundes Mittelburgenland

Die Positionierungsziele

Mittels dieser Grundstrategien sollen folgenden Ergebnisse & Wirkungen (Positionierungsziele) erreicht werden:

Die strategischen Wege

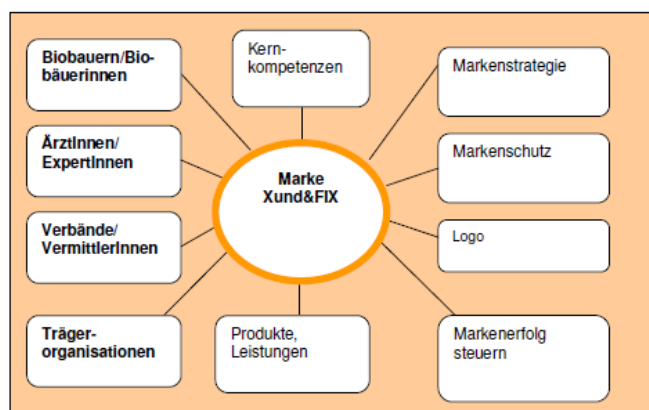

Az egyes **intézkedéseket** ezt követően tovább taglalja, szintén egységes szerkezetben, az alábbi részletezettséggel.

A „Xund&FIX” Márka bevezetése című intézkedés

A márka felépítéséhez az alábbi tevékenységek tartoznak:

- A márkanev – ez még csak ötlet, a védelme pontosítandó
- Egy logó
- Fő kompetenciák meghatározása – amelyekre a márkát felépítik
- Termékek, Szolgáltatások, amelyek a márkához fognak kapcsolódni

A 2. és 3. intézkedés is jól körbehatárolja, hogy milyen célú fejlesztéseket várnak, illetve fognak támogatni.

A bemutatásból jól látható, hogy az egyes stratégiák valódi közösségi tervezési módszerek alkalmazásával, széles társadalmi bevonással és komoly szakértői segítséggel készültek. A stratégiák részletezettsége és színvonala megfelelő alapot és iránymutatást nyújt az elnökségek számára a döntéshozatalhoz, valamint a közösségi tervezés legitimitást ad az egyes projektek támogatásához. Az egyes stratégiák a Netzwerkland honlapjáról letölthetők, érdekes olvasmányként szolgálhatnak.

PÉLDA: Tirol-i stratégiák fejlesztése

Tirolban az IH „eligazító” szemináriumokat tartott és információs anyagokat készített a HVS-ek elkészítéséhez kapcsolódóan. A hangsúly elsősorban azokon a strukturálisan gyenge és távoli térségeken volt, amelyek meglehetősen különböztek más tartományoktól és ahol a helyi akciócsoportokkal történő lefedettség teljes. Nem volt semmilyen további előfeltétel a tartományok részéről az előkészítés folyamatára

vonatkozóan a helyi akciócsoportok felé. Következésképpen egy széles körű, multiszektorális, számos célterülettel rendelkező stratégia került kidolgozásra annak érdekében, hogy az összes lehetséges projekt ötlet illeszkedjen a programba.

Összehasonlító elemzés a vizsgált tartományokhoz kapcsolódóan:

	Norburgenland Plus és Mittelburgenland Plus HACS-ok (Burgenland tartomány)	Mittleres Unterinnental és Hohe Salve HACS-ok (Tirol tartomány)
Leader relevancia és hatás	-elenyésző hatás a központi kiírások miatt (felülről vezérelt fejlesztési lehetőségek)	-az "alulról felfelé (Bottom Up)" módszer és a klasszikus, innovatív Leader projektek megőrzése -"LEADER paradicsom" – az EU láthatóvá válik a térségben a program által -tökéletes keret a hálózati tevékenységeknek
Helyi Fejlesztési Stratégia	-1-1,5 év alatt készítették a lakosság széleskörű bevonásával és nemzeti szakértő segítségével - az akciócsoport minden fejlesztési területét felmérték és erre alakították ki a stratégiát, tehát elméletben nagyon jó hatásfok elérése volt reális, azonban a stratégia elkészítése utáni tartományi központi kiírások lényegében ellehetetlenítették a végrehajtást	-tekintetbe veszik a strukturálisan gyenge és távoli térségeket is -a HACS-ok méretének kiválasztásában a létező tervezési egyesületeket is figyelték (mindegyik területen legalább 3-4 önkormányzat található) -nyílt stratégiafejlesztési folyamat, nincsenek tartományi előfeltételek a tematikus vagy ágazati fókuszokra vonatkozóan széles körű, multiszektorális megközelítés, számos célterülettel, nincsenek korlátozott prioritások
Leader Esélyegyenlőség	-a központi kiírások miatt az esélyegyenlőség sem tudott jelentősen változni	-az esélyegyenlőség alig változott a gyakorlatban, főként tartományi erőfeszítések segítettek, kiegyensúlyozottabb lett a projektek eloszlása -saját pénzügyi eszköz a Leader projektekhez -döntéshozó folyamat fenntartása, minden projektnél azonos eljárás, nincs megkülönböztetés a klasszikus és a sztenderd projektek között.
Innovatív karakter	-az innovativitást jelentősen korlátozták a felülről megadott fejlesztési lehetőségek	-az innovativitás még mindig felmutatható, a legtöbb projektben van innovatív elem, a kivétel néhány mezőgazdasági fejlesztést -kiegészítő költségvetés és (nemzeti) támogatása az innovatív projekteknek nem látható
Részvétel és együttműködés	-más burgenlandi, ausztriai Hacs-okkal együttműködnek -nagy hangsúlyt fektetnek a LEADER program PR-jára -az akciócsoportok területén van néhány aktív szereplő, a többség kiábrándult	-más tirol, osztrák és európai Hacs-okkal való együttműködésre összpontosít -a PR tevékenységet a tartomány támogatja, különös fontosságú a LEADER program -innovatív helyi szellemiség van jelen és magasfokú kötelezettségvállalás
Monitoring és értékelés	-nincs minőségbiztosítási rendszer, kismértékű az érdeklődés a fenntarthatóság gyakorlati megvalósulása irányában	-kismértékű érdeklődés a magasban elterjedt és inkább statikus minőségbiztosítási rendszer miatt (mely túlságosan időrabló és kiegészítő személyzet szükséges a működtetéséhez)

5.2.4. HIÁNYOSSÁGOK, MEGOLDANDÓ PROBLÉMÁK

Burgenlandban és több tartományban a vidékfejlesztési stratégiákat nem tudták megvalósítani a központi kiírások miatt, ez nagy frusztrációt okozott az akciócsoport ügyfeleinek, tagjainak és dolgozóinak egyaránt. Emellett Burgenlandban az együttműködéses projekteket csak + 5% támogatással jutalmazták, emiatt nagyon sok az egyéni projekt, nincs igazán ösztönző eszközük az együttműködésre.

További probléma, hogy néhány tartományban nem lehetett HVS-t módosítani az egész ciklus alatt (kivéve Tirol) és ez problémákat okozott.

A tiroli csoportok szerint nem szabad csak mezőgazdasági projekteket támogatni a LEADER-ből, szükség van szociális projektekre is. Ez sajnos kevés HACS-nál fellelhető jelenleg, a LEADER +-ban több lehetőség volt az ilyen típusú projektekre. Náluk jelenleg nagy problémát okoz, hogy amelyik nem lesz Tirolban LEADER térség, annak nemzeti finanszírozásból biztosítanak ugyanakkora fejlesztési forrást, míg amelyik LEADER térség, az kevesebb nemzeti forrást kap (politikai okok miatt). Emiatt nehéz motiválni a további potenciális csoportokat, hogy lépjenek be a LEADER-be.

5.2.5. TERVEK, VÁRHATÓ VÁLTOZTATÁSOK A KÖVETKEZŐ IDŐSZAKRA

A KAP reform az eddigi vidékfejlesztési tervezés és végrehajtás gyakorlatát alapjaiban változtatja meg. Ennek oka, hogy az alulról jövő kezdeményezések, partnerségben megvalósított helyi fejlesztési projektek sikere kapcsán egyrészt a LEADER programot is kiterjesztették az Unión kívüli területekre (Dél-Amerika és Afrika), másrészt a LEADER - megközelítést is alkalmazni kívánják az összes fejlesztési alap esetében. A következő ciklus egyik hívószava: „going local” = „helyi szint erősítése”. Először néhány vázlatpontban ismertetem a küszöbön álló, EU által előírt reformokat és magyarázatukat annak érdekében, hogy jobban érthetőek és követhetőek legyenek az osztrák lépések a LEADER új periódusára vonatkozóan.

Az Európai Unió 2014-2020 közötti vidékfejlesztési reformja:

- Az EU2020 Stratégiájának kitűzött céljai közt szerepel az intelligens, fenntartható, inkluzív növekedés, melyet a tagállamokban is el kell érni és a vidékfejlesztési programokba bele építeni.
- A Közös Stratégiai Keret lefedi az összes alapot és tükrözi az EU2020 célokat közös tematikai célkitűzésekkel, melyek megvalósítására mindegyik alapon kulcslépéseket határoz meg.
- Partnerségi Szerződések: nemzeti szintű dokumentum, mely leírja hogy kerülnek felhasználásra az alapok az EU2020-as célok megvalósítása érdekében
- Vidékfejlesztési program 6 prioritás köré épül fel
- LEADER megközelítés kiterjesztésre kerül, megnyitják a Strukturális Alapok felé
- Új módszer jelenik meg a fejlesztésekben: „Community-led-local development (CLLD)= Községi Irányítású Helyi Fejlesztés (KIHf)

A közös rendelkezések rendelet (továbbiakban KRR) 28-31. cikkében a Közös Stratégiai Keret (KSK) alapjaira alkalmazott Közösségi Irányítás Helyi Fejlesztésre vonatkozóan közös módszert határoz meg.

A közös szabályokat alap-specifikus rendelkezések egészítik ki az EMVA és az ETHA esetében. Az EMVA esetében további rendelkezések vonatkoznak a a Helyi Akciócsoportok (HACS) számára kijelölt feladatokra az előleg kifizetésekre, az előkészítő támogatásra és az együttműködési tevékenységekre vonatkozóan. Az ETHA rendelet specifikus célokat fogalmaz meg az általa támogatott Helyi Fejlesztési Stratégiára vonatkozóan, valamint további kritériumokat ad meg a halászati területek meghatározására, az integrált helyi fejlesztési stratégia jellemzőivel és követelményeivel, valamint a Halászati Helyi Akciócsoportok feladatainak szabályaival kapcsolatban.

A Közösségi Irányítású Helyi Fejlesztés (CLLD) közös megközelítésének pozitívumai:

- Kiszélesíti az alulról építkező helyi fejlesztés támogatási lehetőségét azáltal, hogy biztosítja a pénzügyi hozzájárulást a Közös Stratégiai Keret alapjaiból.
- Megkönnyíti az integrált területi fejlesztést a KIHf tervezésének és végrehajtásának összehangolt szabályaival
- Lehetővé teszi, hogy különböző EU-politikák hozzájáruljanak a helyi fejlesztési stratégiák megvalósításához a saját politikájuk és specifikus eszközeik szerint.
- Segíti a KIHf következetesen és összehangoltan való támogatását az EU-s alapokból.
- Megerősíti a többszintű kormányzást.
- Az EMVA-n belül továbbra is 5 %-ot a LEADER-re kell fordítani

Tagállamok, régiók stratégiai programozása

Annak érdekében, hogy a tagállamok elérjék az EU2020 kitűzött céljait, vagyis mozdítsák előre a területi kohéziót, növeljék az állampolgárok részvételét és a társadalmi befogadást, ki kell fejleszteniük egy stratégiai megközelítést azzal kapcsolatban, hogy milyen szerepet kívánnak tulajdonítani a KIHf-nek és hogyan tervezik azt felhasználni az egyes alapok esetében.

Jelenleg a legtöbb tagállam dolgozik ezen a feladaton, döntések még nem születtek Ausztria esetében sem.

A közös rendelkezések rendelet 14(b) cikke szerint a tagállamoknak a Partnerségi Szerződésükben meg kell határozniuk a „KSK alapokból finanszírozott területi fejlesztés integrált megközelítését”, amely kiterjed:

- nemzeti és regionális szintű mechanizmusokra, amelyek biztosítják a KSK alapok és más, uniós és nemzeti finanszírozási formák koordinálását,
- a megállapodásokra, melyek integrált megközelítést biztosítanak a városi, vidéki, tengerparti és halászati területek, valamint bizonyos területi sajátosságokkal rendelkező területek területi fejlesztéséhez a KSK alapok felhasználásával.

Annak érdekében, hogy ezen két kérdésben kialakítsák megközelítésmódjukat, a tagállamoknak és régióknak meg kell fontolniuk a KSK-ban meghatározott következő elemeket:

A fő kihívások, amelyeket a tagállamok a KIHf-el kezelni kívánnak

- A tagállamoknak be kell mutatniuk, hogy a KIHf milyen szerepet játszik a területi fejlesztéssel és a kohézióval kapcsolatos céljaik elérésének érdekében, valamint az elvárt, hozzáadott értéket.
- Így meg kell jelölniük azokat az alapokat, amelyekkel ez megvalósítható, és ha lehetséges, az egyes alapok szerinti költségvetést. A KIHf legfontosabb tervezett intézkedéseit alaponként, a KSK Tematikus Célkitűzéseinek megfelelően, csak indikatív KIHf cselekvési területként kell értelmezni, figyelemmel arra, hogy a területi fejlesztés egy átfogó téma, mely sok formában hozzájárul az Európa 2020 stratégiájához. Az elemzésnek tájékoztatást kell adnia a LEADER, a FARNET és az ERFA/ESZA által társfinanszírozott integrált fejlesztés tapasztalatairól is.
- Területi típusok, ahol a KIHf-et végre kell hajtani, és a különböző területekre (vidéki, városi stb.) szánt, különböző alapok szerepe

A tagállamoknak elsősorban el kell dönteniük, hogy mely területeken, és milyen alapokból szeretnék végrehajtani a KIHf-et. Másodsorban, ha alkalmazható, a tagállamoknak meg kell határozniuk, hogy milyen mértékben terjed ki a funkcionális területekre a helyi fejlesztési stratégia (HFS), pl.: városkörnyéki, vagy vidéki városi központtal, vagy erős halászati dimenzióval. Fontos, hogy a tagállamok, régiók kialakítsák a leginkább rugalmas, és lehető legátfogóbb keretet, lehetővé téve a teljes integrációt, de a következő döntéseket a Helyi Akciócsoportokra hagyni:

- választás, hogy több-, vagy egy-alapos helyi fejlesztési stratégiát tervez, ide értve a terület meghatározását, melyre a stratégia kiterjed;
- a helyi fejlesztési stratégiában szereplő alapok kiválasztását;
- kérdés, hogy vezető alapot határozzon-e meg

5.2.6. OSZTRÁK LEADER AZ ÚJ PERIÓDUSBAN – „LEADER NEU”

Ausztriában is messzemenőig figyelembe veszik az EU előírásait az új ciklus tervezésekor, így a többi tagállamhoz hasonló lépések, eljárások és ütemterv alapján dolgoznak. Véleményük szerint a KIHf-t az alábbi prioritások és összefüggések jellemzik:

- helyi fejlesztések végrehajtása a KSK által, egy vagy több prioritás alatt
- koordinációs és összhang biztosítása a KIHf támogatására a Keretrendszer minden alapjában a folyamat minden szakaszában
- kapacitásépítés a Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezése és partnerségek fejlesztése érdekében
- HFS-ek kiválasztása és jóváhagyása
- HFS-ek megvalósításának finanszírozása
- meg kell határozni a végrehajtás szabályait a Partnerségi Szerződésben

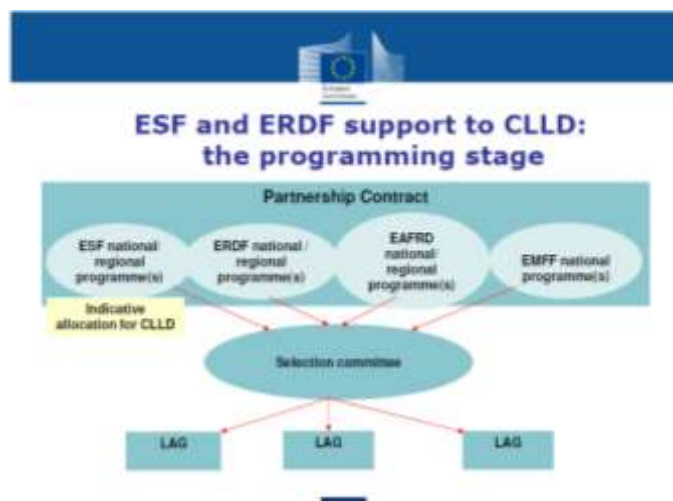
Az országra váró döntések és feladatok ezzel kapcsolatosan a Minisztérium elmondása alapján az alábbiak:

- többalapú vagy egyalapú közösség által irányított helyi fejlesztések lesznek-e?

- amennyiben a többalapú fejlesztések mellett döntenek, akkor a HACS-ok kapják meg a lehetőséget, hogy többalapú helyi fejlesztési stratégiákat dolgozzanak ki és több alapból finanszírozzák a helyi fejlesztéseket
- több alap esetén vezető alapot kell választani (mely a működési költségeket finanszírozza)
- a különböző területi típusokat (vidéki, városi, partmenti, kombinált) is le kell fedni KIHf-el
- az új HFS-ek kiválasztása előtt előkészítő támogató eszközöket kell alkalmazni (EMVA-LEADER kezdő készlet)
- meg kell tervezni a KIHf végrehajtási rendszerét (HACS-ok feladatai)

A több alapú Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezett kiválasztási folyamatának meghatározásán jelenleg dolgoznak. Ausztriában az a szerencsés helyzet, hogy a tervezéssel egy hivatal foglalkozik, így az ESZA, ERFA és EMVA források közti párbeszéd gördülékenyebb. A tervezési feladataik:

- Kiválasztási kritériumokat kell meghatározni a HFS-ekre vonatkozóan
- Alap-specifikus szabályokra is szükség lehet
- IH-nak egy választó bizottságot kell felállítania (többalapú megvalósítás esetén egy közös bizottságot kell létrehozni)
- A HFS-eket 2015 év végéig kell elfogadni
- A döntések után az IH meghatározza minden Alap allokációját, valamint meghatározza a végrehajtásért felelős szervek szerepét valamennyi feladat vonatkozásában

A következő ciklusban Ausztriának emellett foglalkozni kell az akciócsoportok minimális méretének meghatározásával, mert a túlságosan kicsi méret veszélyezteti a stabil működést (emiatt több kisebb akciócsoportnak össze is kell majd olvadnia). A menedzsment bérek elszámolásának lehetőségét a saját projekteken egyszerűbben kellene megoldani és betervezhetővé tenni.

A **NordBurgenland Plus** csoport szerint a következő időszakban fókuszált, a helyi igényekre építkező stratégia készítése a cél annak érdekében, hogy hasznos projekteket lehessen támogatni. Még nem tudják, hogy a pályázati kiírások és eljárások maradnak-e vagy változnak, hiszen lehet, hogy nem kapnak a következő időszakban már támogatást a Strukturális Alapoktól (ez sok mindent megváltoztatna). A következő időszak stratégiáját a nyár folyamán elkezdték kidolgozni a két legnevesebb osztrák szakértővel. A stratégia maga nem sokat változik valószínűleg, de jobban fókuszált kell, hogy legyen, mivel jelenleg túl általános.

A **MittelBurgenland Plus** csoport szerint Burgenland tartomány nem kezeli jól a LEADER programot. Tirol és Vorarlberg tartományokban viszont nagyon jól működik. Ez a rossz gyakorlat a következő időszakban változni fog, mert az EU ezen irányt nem támogatja. Az új ciklusban több szabadság kell a menedzsmentnek, a HACS-oknak, a stratégiának és a „vissza a gyökerekhez” jelszót kell alkalmazni (csak LEADER célterület legyen, további célterületek nélkül). A stratégia megvalósításra kell összpontosítani a következő programozási periódusban. A projekteknek a stratégiából felállított kritériumoknak kell megfelelniük (ez lenne a minőségük mércéje). A jövőben az innovációnak nagyobb teret kell engedni (akkor lehet fejlődni, ha időnként butaságot csinálunk). A standard projektek nem indítanak el olyan többletértékeket, amelyekre a térség- és vidékfejlesztésnek szüksége van.

Tirolban az ún. „**Positionspaper**”-rel kezdték a felkészülést a következő időszakra. Ebben a dokumentumban összegyűjtötték a problémákat és a közeljövőben a lista alapján kezdenek el dolgozni a lehetséges megoldásokon a Netzwerkland segítségével országosan. Saját stratégiájukat a következő évben írják meg külső szakértő segítségével. Jelenlegi két térségük összeolvad eggyé az új ciklusra.

5.2.7. KÖVETKEZTETÉSEK, ÁTVÉTELI JAVASLATOK

Az osztrák HVS tartalma, szerkezete, tervezési módszertana nagyon magas színvonalú, érdemes lenne hazánkban is ez alapján felépíteni a vidékfejlesztési stratégiák szerkezetét és tervezési módszertanát. Jó megoldás az elismert, nagy tapasztalattal bíró szakértők igénybevételének és elszámolásának lehetősége. Mivel jelenleg Magyarországon nem sok ilyen tapasztalattal bíró nemzetközi tekintélyű szakértő van, kezdetben esetleg érdemes az ÖAR GmbH magas szintű stratégiai tervezés tanácsadás, képzés szolgáltatásait igénybe venni és „kinevelni” egy hazai szakértő csapatot.

Megfontolásra javaslom az Irányító Hatóság és a Kifizető Ügynökség részére partneri kapcsolatok kiépítését a szomszédos Ausztriával annak érdekében, hogy a program megvalósításának szakmai és technikai kérdéseiről rendszeres találkozók keretében egyeztethessenek, egymás jó gyakorlatait megismerhessék és akár közösen dolgozzanak ki adott problémákra megoldásokat. Ausztriának több, mint 15 éves tapasztalata van a vidékfejlesztési programok lebonyolításában, vidékfejlesztési rendszere jól működő, sikeres és az osztrák kollégák is nyitottak az esetleges együttműködés irányába a két ország között.

5.3 HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁK MEGVALÓSÍTÁSA

A menedzsment fő feladata a HVS összeállítása és megvalósítása, tájékoztatás, területi együttműködések elősegítése, fejlesztési források kiosztása, a pályázók részére folyamatos kapcsolattartás és projekt menedzsment, valamint a saját egyesületi projektek bonyolítása, irodavezetés. Mivel a feladatok sokrétűek,

ezért olyan emberekre van szükség, akik ezeket a lehető legjobban ellátják és emellett a területükön ismerik, elismerik őket. A megkérdezett menedzserek mindegyike egyetértett abban, hogy a LAG

menedzsernek elsősorban menedzser szemléletűnek kell lennie, hiszen az akciócsoporthoz operatív vezetése is egy vállalkozás vagy intézmény vezetéséhez hasonlatos. A képzettségi elvárások ennek megfelelően a gazdasági és pénzügyi menedzsmentben való *jártasságot*, illetve a projekt menedzsment ismereteket írják elő (ld. Sonderrichtlinie).

Mindhárom vizsgált csoport nagy hangsúlyt fektet a nyilvánossággal kapcsolatos feladatok ellátására. A sajtómegjelenések heti rendszerességgel, a tiroli csoportok ezen felül kisfilmeket készítenek, közös honlapot üzemeltetnek, írott kiadványaik vannak, melyekben a megvalósult projekteket ismertetik és népszerűsítik. Fórumokat minden akciócsoporthoz rendszeresen tart és fontosnak ítéli meg az önkormányzatok tájékoztatását is. Ennek ellenére vallják, hogy „A LEADER csak az élet egy része egy bizonyos csoport számára”, az átlag lakosság nem ismeri a munkájukat.

Marketing anyagaik nagyon jó minőségűek, változatosak (kisfilm, írott kiadványok, honlap, ajándéktárgyak). Tevékenységeik végrehajtásáról évente készítenek szakmai beszámolót, melyben feltüntetik főbb feladataikat, az általuk szervezett események, egyeztetések, projekt megbeszélések időpontjait. A szakmai beszámolók tartalma tartományonként jelentősen eltér. Burgenlandban például a LEADER + időszakban kialakított indikátorokat használják, de ezek a jelen időszakban már nem annyira relevánsak, ezért szükséges lesz a következő időszakra az átdolgozásuk. Jelenleg a szakmai beszámolók értékelésére nincs központi vagy tartományi gyakorlat, az akciócsoporthoz nem kapnak visszajelzést, értékelést és ehhez kapcsolódóan jutalmat vagy szankciót a teljesítményük alapján.

5.3.1. PROJEKTGENERÁLÁS, ANIMÁCIÓ, A PÁLYÁZÓK SEGÍTÉSE

A menedzsment fontos feladata a projektgenerálás, melyet nagyrészt a települési fórumokon, önkormányzati egyeztetéseken tudnak koordinálni, de sok esetben az irodai pályázati tanácsadás keretében is előfordul, hogy az eredeti projekt mellett további együttműködési lehetőségek születnek. A burgenlandi csoportoknál sok az egyedi projekt (a mostani szabályozás nem is nagyon ösztönzi az együttműködéseket, mert nem kapnak érte +5%-nál több forrást a pályázók), míg a tiroli csoport egyáltalán nem ösztönzi a projektgazdát az egyedi fejlesztésekre, így náluk 80% körüli az együttműködésen alapuló arány. A fórumokat igyekeznek workshop szerűen, közös gondolkodásra ösztönzően megtartani, animálni. Az animációs készségek fejlesztését folyamatosan tanulják az akciócsoporthoz a Netzwerkland rendezvényeinek és módszereinek köszönhetően, így saját területükön is hatékonyan és újszerűen tudnak megközelíteni csoportokat, problémákat, projekteket (LINC konferencia, nyertesekről kisfilmek, kiadványok). A menedzsment látja, ha egy település lemarad a többiétől, ilyenkor találkozókat szerveznek a településre, motiválják, illetve információkkal látják el őket, hogy dönteni tudjanak a fejlesztéseiket, projektjeiket illetően. A korábbi ciklusban sok elemzést is csináltak, hogy mérjék a teljesítményüket, de most úgy látják, hogy ez nem segít a régió, a projektgenerálás annál inkább. A tiroli csoportnál van olyan projekt (Labirintus építés), amin másfél évet dolgoztak és még nem valósult meg, mégsem csalódottak a résztvevők, mert közben sokat tanultak a projektekről és ez a tudás hasznosulni fog. A sikert nem lehet csak épületekben mérni, a tudás is siker egy térségben.

A pályázók segítése meglehetősen eltér a hazai gyakorlattól, ugyanis az osztrák akciócsoporthoz nem kezelnek kérelmeket, de végigkísérik és segítik a projekteket a megvalósítás folyamán.

Mivel a pályázati dokumentumaik egyszerűek, nem jellemző, hogy pályázatírókkal készíttetik, sokkal inkább a helyi csoportok menedzsmentje segíti a kitöltést. Az elbírálás után a Kifizető Ügynökség havi rendszerességgel levélben és excel táblázatban tájékoztatja a csoportokat a pályázatok aktuális állapotáról, a megvalósítás fázisáról, a lehívások összegéről, így a csoportoknak lehetősége nyílik ezen információk birtokában projekt menedzsment feladatokat is ellátni (pl. szerződés módosítás koordinálása, kifizetési kérelem összeállításának menedzselése, stb). A folyamatos pályáztatási rendszernek köszönhetően nincsenek munkacsúcsok. Hasznosnak tartják ezt a megoldást, mert véleményük szerint a projektgazda nem tud éveket várni az új kiírásra, különösen nem egy vállalkozás.

A tirol csoport meghatározása szerint:

- Mindig egy „ötlet” jön be az irodába, sosem egy kész projekt, meg kell tanulni, hogy a „projekt nem a menedzsmenté”, illetve nem szabad jobban és kevésbé szeretni a projekteket. Távolságot kell tartani annak érdekében, hogy objektíven segíthessenek. Ha a LAG menedzser a sajátjának érzi a projektet, akkor ő csinálja meg és a többiek nem vonja be a munkába. Emellett további veszély, ha a menedzser elmegy, a projekt megáll *(a képen a 8 tirol HACS menedzser látható, közös Tirol feliratú pólókban – a közös megjelenés, közös arculat, közös kommunikáció hihetelen erőt ad a térségeknek és identitást a tartománynak).*

- Minden projekt a „legjobb”, mert a térséget mindegyik építi, ezért nem is szabad az eredményeket abban mérni, hogy hány és milyen összegű projektje van egy térségnek.
- Saját projektjük nincs, csak a teljes Tirol tartományra kiterjedő projekteken vesznek részt. Ilyen projekt például a „Bildungsoffensive”, ahol a tematikus képzések képessé teszik a szereplőket a megoldásokra, fejlődésre. Van turisztikai képzéssorozatuk, amit más térségben szerveznek. A képzések kétnaposak és egy külső szereplő bevonásával „impulzus referátummal” kezdik, hogy más mit gondol róluk. Van például gyümölcs termelők összefogása-képzés, nők képzése, bevonása programjuk is.
- A sikerességet nem szabad mennyiségi mutatók alapján ítélni, hiszen a kompetenciafejlesztés és szemléletformálás ugyanolyan fontos a térségnek, mint a felhasznált források összege. A HACS nem lehet csak forráselosztó, adományozó, mással is kell foglalkozni. Ha lehet, akkor finanszírozzák az ügyfél projektjét, de ha nem, akkor is tudják fejleszteni vagy átirányítani őt egy másik forráshoz. Olyan embereket kell

összehozni a turisztikában is, akik másoknál jobban ismerik a térséget és egymást (potenciális vezetők, irányítók), kis lépésekkel és kis összegekkel érdemes elindulni és felépíteni a hálózatot. Kellenek olyan személyek is, akik kívülről látják a térséget, mert semlegesek és másképpen látnak.

Minden projekthez évente 4 alkalommal csinálnak találkozót, ahol ütemtervet készítenek, és megbeszélik, hova tartanak. A csapattagok számára meghatározzák a feladatokat, valamint lehetőség szerint a **DISC modell (viselkedés típusok) alapján** megpróbálják a csapat

összetételét ideálisan meghatározni.

A menedzsmen nem csinálja meg a munkát senki helyett, csak adja az információt, ha a csapattagok nem tudnak dolgozni, mert nincs rá idejük, akkor nem lehetnek a csapat része (mindenkinek dolgoznia kell).

Egyik jelenlegi projektjük a Koch Art projekt: ennek keretében főző képzéseket tartanak. A világról mindenhol élnek Tirolban, és az étel akkor lesz kész, ha mindenki megfőzi a maga részét, ezért bemutatják nekik a helyi tiroli ízvilágot és elkészítési módokat.

Mindenkinek meg kell tanulni csapatban dolgozni, ez is tanulást igényel. Általában az első két találkozón eldől, hogy a csapat jó, vagy sem. Ilyenkor kell keresni egy jó szakértőt, aki tudja vezetni a csoportot, de nem szabad túl sok szereplővel dolgozni, maximum 3-6 partnerrel, mert romlik a munka minősége. A HACS-nak az elvégzett munkáját folyamatosan be kell mutatni egyszerű szöveggel, fotókkal a közösség felé.

A MittelBurgenland Plus csoport szerint sok függ azon, hogy milyen a beállítódása az elnökségnek. A LEADER + időszakban a 14 fős elnökségük minden projektet megbeszél, a projektgazdáknak az elnökségi ülésre be kellett mennie és be kellett mutatni a kezdeményezését. Az ügyfél a menedzserrel konkrét ötletté fejlesztette tanácsadás keretében a projektet, majd amikor készen lett, a tartományi tanács előtt is bemutatták (nagyobb nyilvánosság, bevonás és támogatás volt elérhető ezáltal). Az elnökségnek volt illeszkedés vizsgálata is, ahol tartalmi, formai illeszkedést néztek. A jelenlegi elnökség nem olyan aktív, nem igényli az értékelési kritériumokat, de valóban nincs is akkora szabadság a pályázati kiírásokkal, hogy ennek értelme lenne (központi kiírások miatt nem tudtak saját kiírásokat megvalósítani). Forrás hiányában meg nincs értelme a lakosság nagyobb mozgósításának, mert jelenleg kevés LEADER feladatot látnak el és emiatt nagy a frusztráció.

Hiányosságok, megoldandó problémák

A munkaerő fluktuációja problémákat okozhat, ezért Ausztria szerte törekedni kell a menedzserek és menedzsmen megőrzésére. A felülről kiírt pályázatok és a kisösszegű források akadályozzák a projektgenerálást, mozgósítást.

Tervek, várható változtatások a következő időszakra

A források elosztásában várhatóan lesz változás annak érdekében, hogy minden tartomány megvalósíthassa a saját stratégiájában leírtakat. Nagy valószínűséggel nem lesznek a stratégiához nem illeszkedő, központilag meghatározott kiírások, az akciócsoportok sokkal nagyobb szabadságot kapnak. A multifund bevezetésével több lehetőség nyílna a projektek finanszírozására. Ha többalapú KIH rendszert választ Ausztria, akkor a HACS-ok lesznek ennek a koordinálói, erősödik a szerepük és nő a feladatkörük az IH álláspontja alapján.

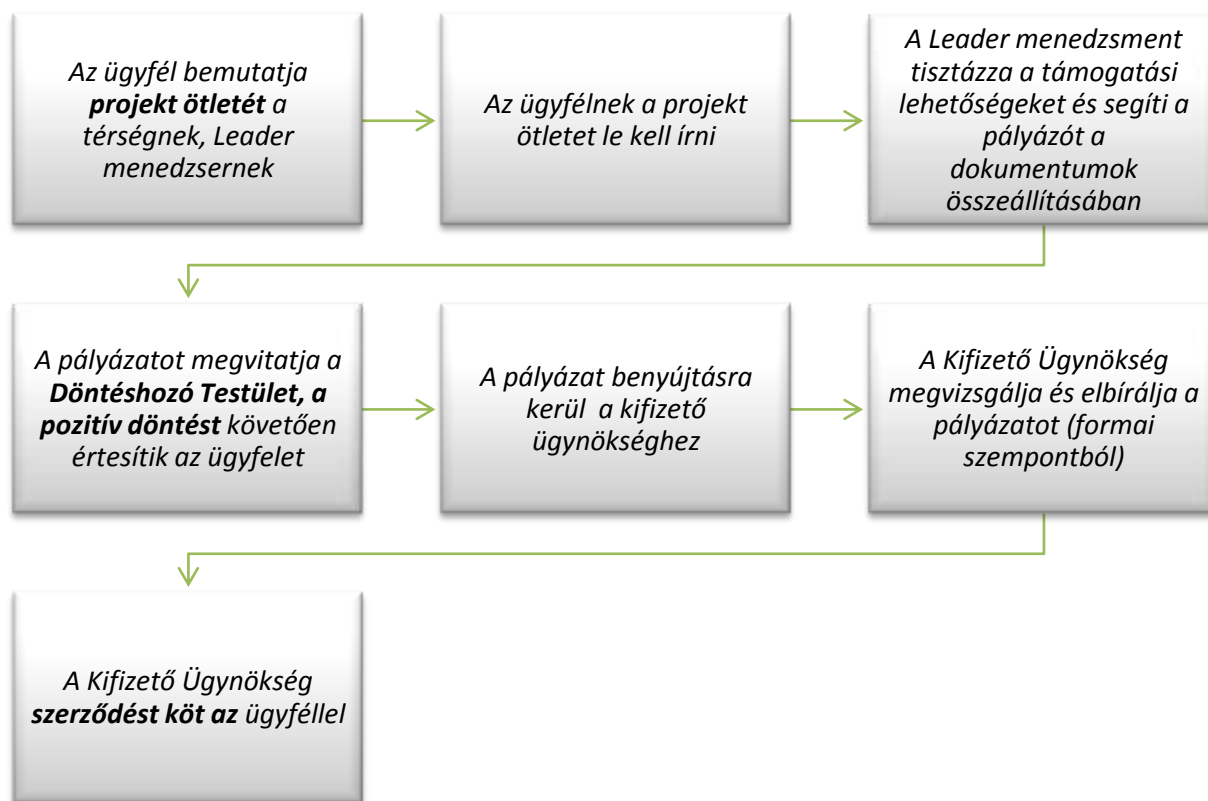
Következtetések, átvételi javaslat a magyar gyakorlat módosítására

A HACS-ok magas színvonalú marketing munkája, innovatív megoldásai mindenképpen követendőek számunkra is. Egyszerű, érthető és látványos módon kell bemutatni a helyi emberek és a nyilvánosság számára a csoport által végzett feladatokat, helyi szolgáltatásokat, helyi projekteket, együttműködési lehetőségeket. A helyi szereplők munkájának elismerése is jó ötlet lehet a hazai csoportok számára (bár ezt jelenleg is többen alkalmazzák már). Nagyon jó gyakorlat a folyamatos pályázati lehetőség, ennek átvétele a pályázó, akciócsoport, kifizető ügynökség és pályázat kiírója szempontjából egyaránt előnyös lenne.

Megfontolásra érdemes gyakorlat, hogy az akciócsoport menedzsmentje nem végez kérelemkezelést, de a kifizető ügynökségtől kapott naprakész adatok alapján projekt menedzsment tevékenységgel segíti az ügyfeleit. Ennek az átvételéhez persze szükséges a jelenlegi pályázati dokumentáció, eljárásrend, jogszabályok jelentős egyszerűsítése, minden szereplő szemléletformálása, képzése.

5.3.2. DÖNTÉSHOZATALI MECHANIZMUS

A pályázókat sok esetben a gyors és egyszerű pályázati rendszer érdekli. Azonban kiemelnénk azt is, hogy a gyors és egyszerű pályázást követően még hangsúlyosabb és nemzetgazdasági, valamint programmegvalósítási szinten talán ennél is fontosabb egy valódi pályázóbarát, kellően rugalmas megvalósítási struktúra működtetése. Az ausztriai modell ebben is kiváló példaként szolgálhat. A pályáztatás három fő szakaszra tagolódik, ezeket tárgyaljuk a következőkben részletesen, az alábbi ábra a teljes folyamatot szemlélteti:

A projektötlet benyújtása a Helyi akciócsoporthoz (1.szakasz)

A pályáztatás meglehetősen gördülékenyen megy minden tartományban. Nincsenek pályázati időszakok, mivel folyamatos benyújtási lehetőség van és a pályázati dokumentáció viszonylag egyszerűen összeállítható. Nincsenek pályázati kiírások, a LEADER pályázatokat egy kiírás szabályozza. (lsd. Sonderrichtlinie)

Az első lépcsőben az ügyfél felveszi a kapcsolatot az irodával, ahol átbeszéli a fejlesztési ötletét és megnézik, hogy kapcsolható-e valamely pályázati forráshoz. Amennyiben igen, akkor az ún. **Infoblatt** dokumentum (2 oldalas, hasonló a mi LEADER projekt adatlapunkhoz, lsd. 1. sz.

mellékletben) közös elkészítésével és beadásával megindul a hivatalos pályázati folyamat. Az Elnökség a projektötlet illeszkedését vizsgálja a helyi stratégiához, a régiós tevékenységekhez.

A LEADER+ időszakban például a MittelBurgenland csoportnál készítettek külön kiválasztási kritériumokat és emellett a projektgazda személyesen mutatta be projektjét a döntéshozók felé. Ebben a ciklusban már nincs külön kritériumrendszer és mindhárom vizsgált csoport esetében a LAG menedzser mutatja be a projektet az akciócsoport döntéshozói felé.

A projektötlet pályázattá fejlesztése (2. szakasz)

Amennyiben az első döntés pozitív, a pályázat megy tovább a tartományi és kifizető ügynökségi szintre, már a kitöltött ún. AMA Antrag formadokumentumokkal (ld. 2. sz. mellékletben). A tartományi döntéshozó intézmények különbözőek, például Burgenlandban a Department of Agriculture Burgenland (LEADER tartományi adminisztráció) végzi a formai ellenőrzéseket és ha a pályázat megfelelő, akkor továbbítja a Minisztériumba és a Kifizető Ügynökséghez. Ausztriában az AMA az EMVA Kifizető Ügynöksége, aki a pályázati eljárásért, költségek kifizetéséért felelős. Az AMA 24 területi irodájában várja a pályázatokat.

- A 2. lépcsőben a tartomány és a kifizető ügynökség megvizsgálja a pályázat koherenciáját a programmal
- kategorizálja a projektet (turisztikai, mezőgazdasági, erdészeti, stb)
- felviszi az adatokat az adatbázisba

Viszonylag egyszerű a 2. lépcsős pályázati adatlap is, a pályázó ezt is a HACS menedzsmenttel közösen készíti el (kivéve ha saját projekt menedzsere írja). Az egyes 5000 Euró alatti tételek esetében nem kell árajánlatot csatolni, az 5.000-10.000 Eurós tételek esetén 2 árajánlat, míg 10.000 Euró feletti tételek esetén 3 árajánlat benyújtása szükséges.

A költségvetésben 4 költségkategóriát kell beazonosítani: építési költségek, gépbeszerzés, személyi költségek, dologi költségek és egy külön excel táblában kell az egyes tételeket megnevezni, szintén éves bontásban. Az egyes megvalósítandó tevékenységek leírására külön lapon van lehetőség. **Az elszámolhatóság alapja**, hogy a projekt célját, megvalósulását segítsék az elszámolandó tételek, másrészt az általános szabályozásban elszámolható költség kategóriának feleljenek meg. Ezen két alapelv betartása mentén a pályázatok megvalósítása egyszerű és rugalmas, az életszerű változásokat rendszerszinten elfogadó gyakorlattal ismerkedhettünk meg.

A Nordburgenland Plus csoportnak 340 projektje van, véleményük szerint gyorsan és egyszerűen lehet pályázni, az elbírálás körülbelül 6 hetet vesz igénybe.

Tirolban is kétlépcsős a pályáztatás. Az első lépcsőben az ügyfél és az akciócsoport átbeszéli a projektet, ismerteti a pályázati rendszert, annak követelményeit és segít kidolgozni az adatlapot. Ők külön figyelnek arra is, hogy például a DISC modell alkalmazásával optimális projekt csapatot tudjanak a projektgazda mellé rendelni, illetve megvizsgálják a projekt tanácsadason, hogy a fiatalokat, nőket be lehet-e vonni a megvalósításba. Ha valaki egyéni projekttel megy hozzájuk, akkor átnézik, hogy lehet-e benne együttműködést elősegíteni, vagy van e hasonló projekt, amivel lehet együtt dolgozni. A projektötletet náluk is a LAG menedzser mutatja be az elnökségnek.

A 2. lépésben viszont már a projektgazda mutatja be Innsbruckban (tartományi központ) a fejlesztési ötletét a döntéshozóknak. Erre a bemutatásra a LAG menedzser is elkíséri a

projektgazdát, sőt felkészíti, hogy hatékonyan tudja prezentálni a projektet. Ez a megoldás többletértékkel övezi fel a projektet, emellett személyes kapcsolatokat is teremt a projektgazda és a döntéshozók között.

Az egyszerűbb, kisebb projektek esetében a projektgazda a LAG menedzserrel közösen készíti el a pályázati dokumentációt, így nincs szükség külön külsős projekt menedzser bevonására. A bonyolultabb projektek esetén alkalmaznak külön projekt menedzsereket.

Az akciócsoportok nem végeznek kérelemkezelési feladatokat a pályáztatási folyamatban, ez a tartományi hatóságok és a kifizető ügynökség feladata, mely nem a működési költségkeretet, hanem a Technikai Segítségnyújtás keretét terheli.

A szerződéskötés (3. szakasz)

A projekt 3. lépésében (nagyjából 6 héttel az első dokumentum benyújtása után) a pályázó kézhez kapja a támogatási szerződését és megkezdheti a projekt megvalósítását.

A Támogatási Szerződés (TSZ) minden esetben az alábbiakat tartalmazza:

1. Pályázó nevét, alapadatait
2. Regisztrációs számot
3. Bankszámlaszámot
4. Együttműködő partnereket
5. Projekt tevékenységeinek bemutatását
6. Pénzügyi tervet (költségek és forrásaik – önerő, egyéb források pontos megnevezése, ÁFA kör, előleg, támogatás összege, idő-ütemterv)
7. Cégszerű aláírás, dátum

A megvalósítási időt Ausztriában sokkal rugalmasabban értelmezik, illetve a rendszer elfogadja a megvalósítási idő hosszabbítását is, például egy nemzetközi projekt akár a teljes időszakra is szólhat, de bármely projekt esetében a sikeres megvalósítás érdekében a hosszabbítási lehetőség megengedett. Nálunk ez leginkább az ETE programokhoz hasonlít, ahol nincs felső pályázati korlát, és nincs meghatározott megvalósítási időintervallum sem, ezek az adott projektek függvényei.

A projekt megvalósításához kapcsolódóan a Kifizető Ügynökség havonta megküldi az akciócsoportnak a pontos kimutatást és előrehaladást a hozzá tartozó pályázók projektjeivel, kifizetéseivel kapcsolatban, így a menedzsment könnyedén tud segíteni a projektgazdáknak az esetleges szerződésmódosításokban, projekt elszámolásokban, befejezésben. Tulajdonképpen az akciócsoport egyfajta projekt menedzsment szolgáltatást, tanácsadást nyújt a pályázóknak, ezt fontos feladatuknak érzik.

5.3.3. A PÁLYÁZATOK MEGVALÓSÍTÁSA, ELSZÁMOLÁSA

5.3.3.1. A KIFIZETÉSÉRT FELELŐS “AGRARMARKETING AUSTRIA (AMA)” BEMUTATÁSA

Az AMA az EMVA program egyetlen kifizető ügynöksége. Központja Bécsben van, 24 regionális irodája behálózza Ausztriát, megkönnyítve az ügyfelekkel való kapcsolattartást. A rá vonatkozó szabályozások egy része az EU-s alaprendeletek:

1698/2005, 1974/2006, 1975/2006; KAP finanszírozási rendeletek: 1290/2005 és 885/2006; valamint a nemzeti szabályozások: Nemzeti Vidékfejlesztési Program és a Nemzeti rendelet (Sonderrichtlinie).

Főbb feladatai:

- kifizetések engedélyezése és ellenőrzése
- kifizetések végrehajtása, könyvelése
- TS keret könyvelése
- információ, kommunikáció
- monitoring
- belső ellenőrzési tevékenység és audit szolgáltatás

A regionális irodákban végzik az alábbi feladatokat:

- kérelmek befogadása
- dokumentáció formai ellenőrzése
- előírások betartásának ellenőrzése
- döntések meghozatala (elfogadás, elutasítás)
- adatbevitel az adatbázisba
- szerződéskötés
- Kifizetési kérelmek befogadása
- kifizetések engedélyezése
- számlázás
- szükség esetén szankcionálás

Ausztriában évente körülbelül 15 projektet hagynak jóvá térségenként, szövetségi szinten pedig 1290 projektet.

5.3.3.2. A KIFIZETÉSI KÉRELMEK RENDSZERÉNEK BEMUTATÁSA

A kifizetési kérelmek összeállításánál és elbírálásánál azonosak a feltételek az akciócsoportok és a pályázók esetében is. Ezalatt értjük azt is, amikor az akciócsoport a saját működési költségeit számolja el (ehhez kapcsolódóan a Sonderrichtlinie LEADER 431-es fejezete az irányadó, itt határozzák meg az elszámolható költségeket).

HACS működési költségek kifizetési kérelmei

Talán a legmeglepőbb az interjúk során az volt, hogy az akciócsoportok évente 1-2 alkalommal készítenek kifizetési kérelmet a működési költségeikhez kapcsolódóan. Az utófinanszírozás náluk is él, azonban az évenkénti települési befizetések egy olyan likviditási stabilitást adnak, hogy nincs szükségük sem banki finanszírozásra, sem havonkénti elszámolásra. Náluk sem az IH, sem a kifizető ügynökség nem értékeli az akciócsoportok teljesítményét. Az IH évente egy alkalommal kér be egy éves beszámolót, amely nem kapcsolódik a működési költségek felhasználhatóságának nagyságához. Az AMA pedig semmilyen szinten nem értékeli a HACS-ok munkáját. A működési költségeket a 431-es intézkedés szabályozza, ez náluk egy egyoldalas rendelet részlet. Az elszámolható költségeket az alábbiakban határozza meg:

1. személyi költségek, utazási költségekkel
2. dologi költségek, amelyek a HACS-on belüli, HACS-ok közti együttműködések során keletkeznek; valamint olyan rendezvényeken keletkeznek, melyeket a nemzeti hálózat és európai szervek szerveznek
3. további dologi költségek:

- a. irodai infrastruktúra
- b. nyilvánossági munka (publikációk és brossúrák kiadása, szemináriumok, fórumok, képzések szervezése, a HACS menedzsmentben dolgozók továbbképzése, a HVS előkészítéséhez és fejlesztéséhez kapcsolódó költségek, egyesületi általános költségek (például: könyvelés)
- c. a beruházási költségek az irodai infrastruktúrára korlátozódnak

Ezen túl nincs további korlátozás, szabályozás, a minisztérium semmilyen esetben sem kér előzetes jóváhagyást. A szankcionálás eszközével még sohasem éltek HACS működési költségek, esetében.

A HVS-ek kidolgozásához kapcsolódóan minden HACS maximum 20.000 EUR (körülbelül 5,5 millió Ft) támogatást vehetett igénybe. Ezt külön, az első benyújtott kifizetési kérelemben kellett elszámolniuk.

Pályázók kifizetési kérelmei

A támogatás módjának és mértékének szabályozása a Sonderrichtlinie LEADER nemzeti jogszabályban került rögzítésre. Az 1.7. fejezet kitér a nem elszámolható költségekre, majd szabályozza a beruházási, személyi és dologi költségeket. Ezen túl a 411-413-as intézkedésekhez kapcsolódóan a LEADER specifikus, program szintű célokat határozza meg, amelyhez illeszkednie kell a projekteknek. Ezen intézkedés csak a dologi költségek vonatkozásában pontosít. Meghatározza, hogy az alábbi tevékenységekhez kapcsolódóan elszámolhatóak: tanulmányok, tervezés, mentoring, tanácsadás, koncepciók, rendezvények, térségmarketing, képzés, minősítés és fejlesztések. Amit külön hangsúlyoznak, hogy 5.000 EUR (kb. 1,4millió Ft) feletti tételek nem lehetnek készpénzes számlák.

Kifizetési kérelmek benyújtása is folyamatos. A 3. sz. mellékletben csatoltan láthatják a köztes és záró kérelem formadokumentumát, amelyhez egy ún. Zahlungsantrag kapcsolódik. (ez egy excel tábla, amelynek 3 lapja van: főlap – számlarészletező és pénzügyi terv. Az utóbbi az összes keletkezett "számlát" a megfelelő fő sorokba kéri rendezni: személyi, dologi, infrastruktúra, és összes, évenkénti bontásban.) Korábban már írtuk, hogy az 5000 EUR összegű tételekig nem kellene ajánlatok, csak az efeletti tételek esetében. Ez nagyban megkönnyíti az elszámolást. Természetesen ezen határok a tevékenységekhez kapcsolódás esetében összeadódnak (például. építési tételek együtt értelmezendők)

A szankciót ismeri a rendszer, de nagyon ritkán kell alkalmazni. Az 5000 Euró alatti projekteknel engedik a készpénzes számlák elszámolását. Kis projektek esetében nincs helyszíni szemle, amely magának a rendszernek fontos, hiszen nem éri meg az ellenőrzés végrehajtása.

A pályázatok elszámolásánál a végrehajtási időn belül nincsenek további korlátozások (például 9 hónapon belül első kérelem benyújtása, vagy x - százalékkal való elszámolás), úgy vélik, ez nem szolgálja a pályázókat, a cél, hogy a saját ütemükben tudják megvalósítani a vállalkásukat.

A teljes pályázat megvalósulását 80%-ban mérik, de nem a lehívott támogatás 80%-a, hanem a pályázat által vállalt tevékenységek 80%-ának megvalósulásában (ez az EMVÁ-n kívül a magyar általános gyakorlat is). Egy közbeszerzés azt is hozhatja, hogy egy épület akár fele annyiba kerülhet, de ennek csak örülnek, ilyenkor két lehetőség is felmerül: 1. vagy nem használják fel a támogatást, és az visszakérül az adott alapba, vagy 2. amennyiben a pályázathoz kapcsolódó további tevékenységek támogathatóak, úgy azokra a pályázati cél megvalósítására felhasználható az elnyert támogatás (a maradvány egy része, vagy akár az egész is).

A módosítások kezelésére az ún. **SOLL-IST (Terv-tény) formadokumentum szolgál**. Ezt minden köztes és záró kifizetési kérelem esetében benyújthatja a kedvezményezett. Csak a 10%-

nál nagyobb eltéréseket szükséges indokolni, az ezalattiak csak bejelentési kötelezettséggel terheltek.

Formblatt (Beilage 6.8)
zur **Teil-/Endabrechnung ***
(Soll-Ist - Vergleich) - Terv-Tény összehasonlítás

Projekttitel: (Projekt címe)
Förderwerber: (Pályázó)
Laufzeit: (Időszak)
Teil-/Endabrechnung: (köztes - vagy záró)
Datum:

Zuordnung zu Position / Támogatási szerződésben rögzített tevékenység, tétel	Soll / Terv	Ist / Tény	Mehr-/Minderkosten - Többletköltségek, ill. maradványok
lt. Gliederung des Vorhabens in Kostenarten (Inv-, Sach- und Personalkosten)	genehmigter Betrag lt. "Gliederung des Vorhabens"	realisierte Aufwendungen	Differenz der Spalten "Soll" und "Ist"; Abweichungen über 10% gegenüber "Ist" sind zu begründen / 10%-nál nagyobb eltéréseket indokolni szükséges

A projektek megvalósításánál nem fektetnek nagy hangsúlyt a fenntartási indikátorok teljesítésére, a **pályázatnak nem része az öt éves fenntartáshoz kapcsolódó prognosztizált éves terv**, csak a megvalósítási időszak. Így ezekre vonatkozóan értelemszerűen nincs szankcionálási rendszerük sem.

Az AMA jól meghatározott ütemterv szerint halad minden hónapban: a következő havi kifizetések listáját 4.-én összeállítják, a kérelmek esetében: kockázat analízis 2 nap, dokumentumok átadása 2 nap, helyszíni szemlék lebonyolítása 4 hét, értékelés és adatok bevitele 1 hét, kifizetés végrehajtása 1 hét, **minden hónap 25.-én** van a kifizetés. Az AMA a beérkezett igényeket (a magyar gyakorlathoz hasonlóan) levélben jelzi a szakminisztérium és a tartományi kormányzatok felé, akik elutalják a pénzt. A kifizetés megtörténik az ügyfél felé, majd az AMA pénzügyi jelentést ad le az uniónak, mely alapján az fizet a Minisztériumnak.

Éves szinten mindegy 1290 projekt érkezik be hozzájuk a 86 akciócsoport területéről (ez csoportonként kb. 15 kérelmet jelent – náluk több konzorciumi, nagyobb pályázat fut, ill. a támogatási intenzitás sokkal alacsonyabb, így összességében is kevesebb pályázatuk van).

Hiányosságok, megoldandó problémák

Mivel a projektek fenntarthatóságának ellenőrzésére nem fektetnek nagy hangsúlyt, egy későbbi összesítéskor, eredmény értékeléskor, vagy akár egy brüsszeli auditkor lehetnek problémák. A program utófinanszírozása problémákat okoz náluk is, különösen a nonprofit pályázók esetén.

Következtetések, átvételi javaslat a magyar gyakorlat módosítására:

A negatív lista alkalmazása egyszerűbbé tenné a kifizetési kérelmek összeállítását. A kifizetési kérelmek jóval egyszerűbbek a magyar dokumentációnál, így az osztrák dokumentáció akár átvételre is javasolt.

A módosítások, változtatások kezelése szintén átveendő, mégpedig elsősorban az a gyakorlat, hogy a cél nem a támogatás lehívása, hanem a projekt céljainak megvalósítása és ehhez

illeszkedve a támogatások hozzárendelése és lehívása. Alapvető különbség, amely a program minőségi és számszaki megvalósulását tartja szem előtt, úgy véljük, ez is egy átveendő minta.

Átveendő gyakorlat szintén: a kifizető ügynökség által a HACS-ok felé megküldött, havi rendszerességgű állapotjelentések a kifizetések és megvalósulások állásáról annak érdekében, hogy tudjanak segíteni a Kedvezményezetteknek és értesüljenek arról, milyen léptékben valósulnak meg nyertes projektjeik.

5.3.4. ELLENŐRZÉS, MONITORING, ÉRTÉKELÉS - AMA

Ellenőrzési formák

Az ellenőrzéssel és monitoringgal Ausztriában csak az AMA foglalkozik. Három ellenőrzési formát gyakorolnak:

- **Hivatali (központi) ellenőrzés**
Ezen ellenőrzési forma az adatbankon keresztüli ellenőrzést jelenti. Ezen esetben bármely szerződés, vagy kifizetési kérelem adatait ellenőrizhetik "házon belül". Az infrastrukturális beruházások esetében ez eseti helyszíni szemlével is egybeköthető, amelyet a kifizetés előtt hajtanak végre. A helyszíni szemléstől akkor tekintenek el, ha a projekt elszámolni kívánt költségei nem haladják meg a 20.000 EUR összeget (kb. 5,6millió Ft).
- **Helyszíni szemle**
A helyszíni szemlék oka, módszere a hazánkban alkalmazottnak felel meg. A felügyeleti ellenőrzés is beépíthető, ahogyan hazánkban is.
- **Ex post ellenőrzés**
A cél szerinti használatot és megfelelő karbantartást ellenőrzik ezen esetekben.
- **Dokumentációk megőrzése**
A dokumentumok 10 éves megőrzése itt is kötelezettség.

Monitoring

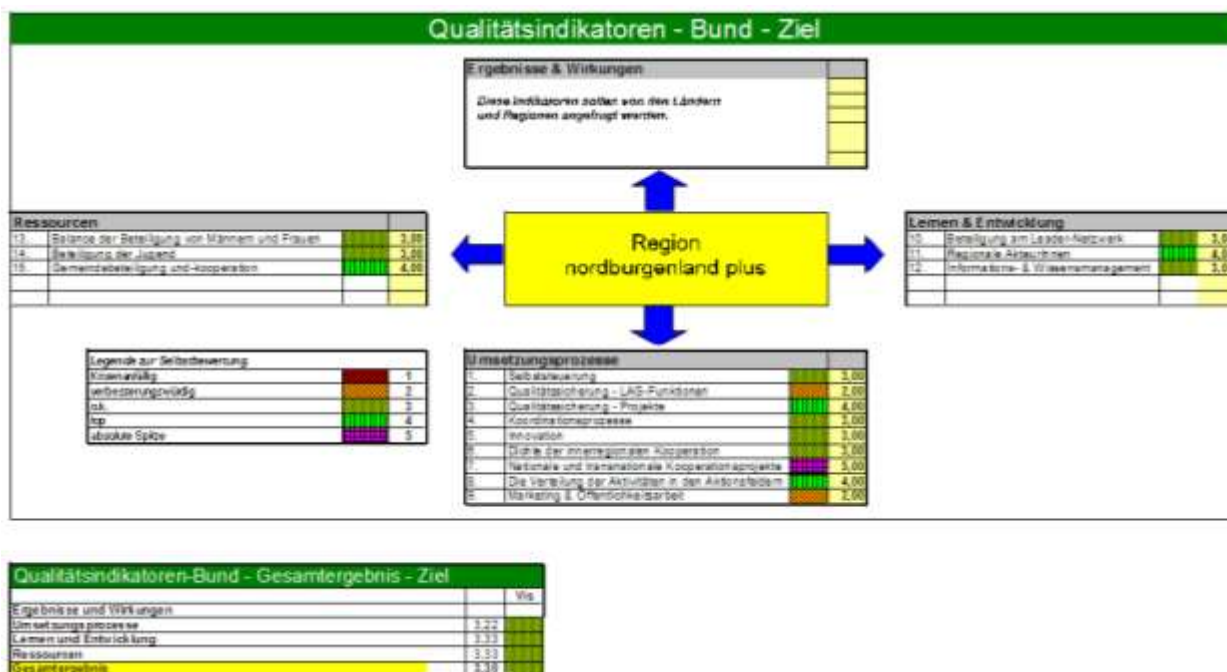
A nyomkövetés a projekt megvalósításának időszakában jól megoldott, hiszen az akciócsoport menedzsmentje a Kifizető Ügynökségtől kapott havi jelentéseknek köszönhetően naprakész adatokkal rendelkezik az egyes projektek állásáról. Sok esetben szükséges a beavatkozás és a projektgazdák segítése, különösen a kis projekteknél és azoknál a pályázatoknál, ahol a projektgazda nem alkalmaz külső segítőt (pályázatíró, projekt menedzsment). Ha a kimutatásokból látják, hogy egy projekt nem halad, vagy valamiféle probléma van, akkor megkeresik a projektgazdát és segítenek neki a projekt folytatásában, befejezésben, elszámolásban, vagy az esetleges módosításban. A menedzsment a projektek megvalósítása után nem végez monitoring feladatokat, ez a Kifizető Ügynökség feladata.

A fenntartási időszakban nem vizsgálják szigorúan a pályázatban bevállalt feltételek teljesülését, a projektek fenntarthatóságát és nem jellemző az eltérések miatti szankciózás vagy támogatás visszavonásának gyakorlata sem.

Értékelés

A program értékelésével nem foglalkoztunk az interjúk során, de rendelkezésünkre bocsátották a félidei értékelést, amely nagyon hasznos olvasmány volt, valamint megtudhattuk, hogy a Netzwerkland a félidei értékelés társadalmazásához kapcsolódóan szövetségi (országos) HACS fórumot szervezett. A HACS-ok értékeléséről már tettünk említést korábban is. Az értékelési módok tartományonként különbözőek és az is előfordul, hogy nincs értékelési rendszer.

1. Tirolban éves szakmai beszámoló bekérésével (a Hohe Salve HACS éves beszámolóját lásd. a 6. sz. mellékletben) teljesítik a HACS-ok értékelését.
A szakmai beszámoló az adott évi projektfejlesztési tevékenységekről, projektekről, találkozókra való részvételekről és a költségvetés felhasználásáról szól. Az adott évi terv költségvetésétől eltérhetnek, azok az egyes évek közt mozgathatóak, de a rendelkezésükre álló költségvetési keret nem változhat.
2. A Burgenland tartományi Irányító Hatóság (az önértékelési formaexcelt lásd a 7. sz. mellékletben) évente 15 db minőségi indikátort kér be, amelyet egy az alábbi ábrán látható speciális módon "meg is rajzol" minden térségre és a tartományi terv és tény adatokra vonatkoztatva.

A tábla indikátorokat alkalmaz az értékelés során, három fő csoport képzése által. Az értékelő tábla minden indikátorhoz egy ötös értékelő skálát rendelt, amelyhez pontos leírás is tartozik (mit ért 1-es, 2-es, 3-as...stb. szintek alatt).

A csoportok és hozzájuk tartozó indikátorok az alábbiak, amelyek a HACS működésének minőségét mutatják Burgenland tartomány szerint:

1. Tanulás és fejlődés

A Nemzeti Hálózatban való részvétel
Térségi szereplők
Információ és tudásmenedzsment

2. Megvalósítási folyamat

Önértékelés (Selbststeuerung)
Minősbiztosítás (HACS feladatok)
Minősbiztosítás (Projektek)
Koordinációs folyamatok
Innováció
Térségek közti és nemzetközi együttműködési projektek

Az akcióterületek tevékenységeinek felosztottsága
Marketing és nyilvánossági munka

3. Források

A nők és férfiak részvételének egyensúlya
A fiatalok részvétele
A települések részvétele és együttműködése

5.3.6. SAJÁT PROJEKTEK MEGVALÓSÍTÁSA

Egyes tartományokban az akciócsoportok csak saját LEADER projekteket valósíthatnak meg (például Salzburg), más alapokhoz való pályázásra nincs módjuk. Ezeknek az akciócsoportoknak viszonylag szűk lehetőségük van saját projektekre, emiatt a következő ciklusban már ők is szeretnének a többi alaphoz pályázni. Vannak azonban olyan tartományok (például Tirol), ahol az akciócsoportok szabadabban pályázhatnak más alapokhoz vagy van lehetőség egy projekt darabolására és több alaphoz való megvalósítására. A csoportok azt vallják, hogy a forráselosztó szerep mellett saját maguknak is kell projekteket megvalósítani, ezért mindenki pályázik saját projektekkal (akár LEADER, akár más forrásokra).

A LEADER pályázatokat saját akciócsoportjukhoz nyújtják be és mivel kérelemkezelést amúgy sem végeznek, így nincsenek összeférhetetlenségi problémák. A saját LEADER projektekre nincs külön szabályozás és eljárásrend, így az akciócsoportnak is ugyanazt kell teljesítenie, mint egy átlagos projektgazdának. A kifizetés és monitoring szabályozás is azonos a pályázókéval.

A Mittelburgenland Plus egyik saját projektje az ún. "MIBUPlus4 – Stratégia" címet viseli. A projekt a stratégia megvalósításáért, a 4 célterület sikeres megvalósításáért jött létre. Itt a szereplők bevonásához workshopokat tartottak, céljuk a stratégiához illeszkedő, kellő térségi hatással rendelkező projektek fejlesztése volt.

A tiroli akciócsoportnak nincs olyan projektje, melyet csak ő valósít meg, mivel vallja, hogy csak a partnerségi projekteknak van különösen nagy haszna. Emiatt olyan projekteken vesz részt, melyeket a 7 másik tiroli régióval közösen valósít meg (például közös honlap).

5.3.7. TÉRSÉGEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS NEMZETKÖZI PROJEKTEK

Közös pályázati kiírás van, nem választották szét cél szerint az együttműködési projekteket külön kiírásokra. A közös kiíráson belül három típusú együttműködés lehetséges: térségen belüli, térségek közötti és nemzetközi.

Az előzetes eljárás a következő:

- a pályázathoz az akciócsoport formális hozzájárulása szükséges
- a helyi stratégiával egyeznie kell a projektnek
- egyértelműen látható pozitív hatás kell a projektnek
- pozitív vagy semleges hatást kell a projektnek a környezetre gyakorolnia
- a megfelelő kiválasztási kritériumok az 1-3 tengelyek mentén meghatározott intézkedésekből

A 421 intézkedés költségvetése 15 millió Euró. Ez az összeg a LEADER keret 3,3%-a, míg a teljes program 0,18%-a mindössze. Jelenleg 35 együttműködési projekt és 13 nemzetközi projekt a kiírások eredménye.

Az együttműködési projektek jellemzője:

- a speciális témák a nemzeti rendeletben (Sonderrichtlinie) kerültek meghatározásra
- indító rendezvények szervezését lehet megpályázni
- tanulmányok készítése, vizsgálatok lefolytatása a közös tevékenységekért
- közös akciók végrehajtása
- együttműködés értékelése

Nincs korlátozás az egyes tengelyekre vonatkozóan. A projekteket általában bármelyik intézkedés alatt végre lehet hajtani, bár a fókusz a 3. tengely intézkedésein van. Ha egy projekt egy bizonyos intézkedés alatt kerül végrehajtásra, akkor a kiválasztási kritériumok ebben a specifikus intézkedésben határozzák meg.

Térségek közti együttműködések – Jó gyakorlatok

QMS rendszer kialakítása

Tirol, Kärnten és Steiermark akciócsoportjai közösen kidolgoztak egy **Minőségirányítási- és biztosítási Rendszert (QMS)**, amely az önértékelésüket segíti. A rendszer tulajdonképpen egy speciális szoftver, mely az akciócsoportok stratégiájának, valamint a nemzeti vidékfejlesztési program célkitűzéseinek megvalósítását méri. A minőségbiztosítási rendszer ötlete bevált, azonban a költséges fenntartás miatt a következőkben csak egyszerűsítés, átalakítás után érdemes használni, mert jelenleg túl drága és bonyolult a fenntartása.

Tirol – Tartományi HACS-ok közös információs rendszere

A Tirolban működő 8 HACS a közös marketingfejlesztést és információs rendszert tartja hatékonynak, ezért a saját honlapok fejlesztése helyett közös információs felületet hoztak létre (www.rm-tirol.at), ahol az aktuális

vidékfejlesztési információkat, híreket, eseményeket, projekt bemutatásokat jelenítik meg. A projektek ismertetésénél nagyon figyelnek arra, hogy az ötlet és annak térségi hatása kerüljön bemutatásra, ne pedig a kapott támogatás összege, mert véleményük szerint ez nem releváns információ. Minden projekt hasznos, mert mindegyik hozzátesz valamit a régió fejlődéséhez, ezért hasznát nem lehet euróban mérni. A közös információs rendszer mellett a 8 HACS minden második évben közös nemzetközi tanulmányutat is szervez az adott évben közösen egyeztetett téma köré. Az út a résztvevőket csapattá-hálózzá kovácsolja, ismereteiket bővíti, így hazatérve sokkal több innovatív elemmel dolgozhatnak.

Nemzetközi projektek – jó gyakorlatok

L.I.N.C - „LEADER Inspired Network Community“

LINC egy konferencia sorozat, amely egyesíti az európai tapasztalatcserét, a sporteseményeket és az európai gasztronómiai értékeket. A LINC kezdeményezés Helyi

Akciócsoportoktól származik, illetve az ausztriai, németországi, észtországi és finnországi Nemzeti Vidéki Hálózatoktól. Mottója: „tájékozódni, ihletet kapni, részt venni”. A konferencia sorozat 2010-

ben Tirolban kezdődött, majd 2011-ben Németországban és 2012-ben Észtországban folytatódott. 2013-ban Finnország lesz a házigazda, utolsó állomása 2014-ben ismét Ausztria. Európa szinte minden országából jönnek résztvevők, mivel a rendezvény magas színvonalú szakmai tartalommal és újszerű megközelítéssel is bír (sport és gasztronómia kombinálása a vidékfejlesztési műhelymunkákkal). Jómagam a 2010-es tiroli rendezvényen vettem részt és nagyon hatékornak, újszerűnek, együttműködésre késztetőnek találtam a programot, sok nemzetközi kapcsolattal gazdagodtam 3 nap alatt.

LEADER ON TOUR

Tirolban jelenleg egy új nemzetközi projekten dolgoznak: „LEADER ON TOUR” lesz a címe és lényegében minden LAG menedzsernek arra ad majd lehetőséget, hogy egy másik akciócsoportot meglátogasson néhány napra tanulni (témaorientáltan). Maximum 3 menedzser mehet egyszerre egy időben egy helyre 3 napra az EU országaiba, a fogadó fél díja 400 euró/alkalom, de ez eloszlik a csoport tagok között. A látogatás végén értékelést kap a fogadó fél annak érdekében, hogy folyamatosan tudja emelni a látogatás hatékonyságát és színvonalát. A tervek szerint a projektben résztvevők évente találkoznak majd, ahol elmondják a saját tapasztalataikat, illetve általuk megtanult dolgokat.

Tervek, várható változtatások a következő időszakra.

Az Európai Bizottság Leader Albizottságának Nemzetközi Együttműködésekkel foglalkozó fókusz csoportjában Ausztriát Stefan Niedermoser, tiroli HACs menedzser képviseli. Elmondása szerint a következő időszakban az ilyen jellegű együttműködésekben való aktivitást jelentősen erősíteni kell, mert Európa szerte általánosságban alacsony a részvételi arány. Az aktivitásnak azonban azt az előfeltételét szeretnék megteremteni, hogy az egyes tagállamok 421-es intézkedéseinek megvalósítása azonos, vagy nagyon hasonló legyen és a különböző országokból egy közös projekt megvalósítására pályázó HACs-ok számára biztosított legyen, hogy a projekt egyidőben, azonos szabályok mentén, azonos elszámolható költségekkel indulhasson. Ellenkező esetben nagyon nehézkes lenne a megvalósítás, vagy ellehetetlenülhetnek az egyes partnerek.

A továbbiakban a Netzwerkland erősíteni szeretné a nemzetközi partnerkereső lehetőségeket, mert a személyes találkozások sokkal hatékonyabbak, mint bármilyen prospektus, vagy projekt adatbázis.

Következtetések, átvételi javaslat a magyar gyakorlat módosítására.

A térségek közti és nemzetközi együttműködések kiírást érdemes lenne az osztrák példához hasonlóan egyben kezelni és nem elkülöníteni két pályázatba, két eljárásrend alá. Az együttműködési projektek nagy részében amúgy is van hazai és külföldi szereplő egyaránt, de minden akciócsoport meggondolja a jelenlegi kiírások alapján, hogy egyik vagy másik pályázaton induljon és kevesen tudják bevállalni a két pályázat egyidejű elkészítésével és bonyolításával járó adminisztrációs, pénzügyi terheket.

5.4 HACSONK FINANSZÍROZÁSA

5.4.1. HACS MŰKÖDÉSI KERET

Az akciócsoportok működési keretét már a tervezés időszakában, a stratégia elkészítéskor meg kell határozni, mivel az minden HVS mellékletét képezi. A térségi keretet ismerik már az elején a csoportok, így ez alapján kiszámítható a működési költségük. A térségi keretet intézkedésenként allokálták. A működési költségekre maximum 20% fordítható, de Ausztria ezt az arányt 14%-ban határozta meg. Emiatt az akciócsoportok működési költségének 65%-át adja az Európai Unió, míg a fennmaradó 35% befizetése az akciócsoportokhoz tartozó önkormányzatok kötelessége. A befizetés egyben pályázati jogosultság is. A csatlakozást és társfinanszírozást a stratégia megalkotásakor önkormányzati határozatokkal bizonyítja a település (a stratégia mellékletét képezi a település csatlakozási szándéka és az önkormányzat lakosság arányos éves befizetéseinek kimutatása és vállalása - általában 1-1,5 Euró/lakos befizetése évenként). A társfinanszírozás vállalását 2015-ig (n+2 év) kell biztosítani annak érdekében, hogy a menedzsment működhessen. A megkérdezett akciócsoportok elmondása szerint az önkormányzatok által befizetett éves összeg mértéke jóval meghaladja a 40%-ot, így a működési költségeken túl az így befolyt összegből tudnak saját projekteket megvalósítani, tanulmányutakat szervezni, stb. A ciklus elején meghatározott működési források megosztása és felosztása nem változik az évek során, ez nagy stabilitást és pénzügyi tervezhetőséget biztosít az akciócsoportoknak. Mivel a LEADER utófinanszírozó támogatás, így ők is egyetértenek azzal a gyakorlattal, hogy az első évben az önkormányzatok adjanak be több forrást annak érdekében, hogy a munkaszervezet kialakulhasson és megerősödhessen.

A Nordburgenland Plus akciócsoportnál az EU a működési költségek 65%-át adja, míg a települések évente 250 e Eurót fizetnek be lakosságszám arányosan. Mivel sok településük van, a működési költségek elegendőek a teljes időszakra és az átmeneti időszak finanszírozása sem okoz problémát. Mindezek miatt nem végeznek vállalkozási tevékenységet. Jelenleg 4 alkalmazottja van az akciócsoportnak, mert a pénzügyi válság miatt nem engednek több embert felvenni, de ez nagyon kevés a méretükhöz és a feladataikhoz mérve (70 település és 150 ezer lakos). A jövőben ezen javítani kell a LAG menedzser szerint.

A Mittelburgenland Plus Akciócsoport jóval kisebb az északi szomszédjánál, de nála is hasonlóak a működési költség finanszírozási arányai. 65% EU támogatás mellett az önkormányzatok több

mint 40% támogatást fizetnek be évente (1,4 E/fő/év a 37 ezer lakosra: kb. 52 e Euro). Ebből a többletből tudnak előfinanszírozni, finanszírozzák majd az átmeneti időszakot és a saját projektek költségét. Nem végeznek vállalkozási tevékenységet ők sem (véleményük szerint ez nem is feladatuk).

Burgenlandban és Tirolban is a Lebensministerium látja el az Irányító Hatósági feladatokat (Bécsben) és az AMA a Kifizető ügynökségi feladatokat (24 regionális irodájának egyikében). Emellett azonban minden tartománynak van döntéshozó szerve és általában több közreműködő szervezete.

Intézmények		Burgenland	Tirol
Irányító Hatóság	TS keret	Lebensministerium Bécs	Lebensministerium Bécs
Kifizető Ügynökség	TS keret	AMA 24 regionális irodával és Bécs központtal	AMA 24 regionális irodával és Bécs központtal
Közreműködő szervezetek	TS keret	WiBag: honlapok, kis boltok fejlesztése Dorferneuerung: falufejlesztés A4:turisztika, környezetvédelem, tanuló régiók	PVL: programért felelős hatóság, nyilvánosság, közös szakmai találkozók SVL: célterületért felelős hatóság, közös honlap üzemeltetés, nyilvánosság
Helyi akciócsoport	Működési keret (20% - náluk 14%)	3 HACS nincs "nem leader" terület	8 HACS vannak fehér foltok

Minden tartomány maga osztja el a fejlesztési forrásokat, nagyok a különbségek az elosztási módok között is. Több tartományban probléma, hogy **központi intézkedéseket** határoztak meg, illetve **alacsony támogatási intenzitásokat**.

A Nordburgenland Plus Akciócsoportnál az alábbi támogatási intenzitások figyelhetőek meg:

- vállalkozás fejlesztés 30%
- turizmus fejlesztés 70%
- környezetvédelem 50-100%
- együttműködések 70%
- falumegújítás 30%

5.4.2 SZAKMAI TELJESÍTÉS

Fontos a kapcsolattartás az akciócsoportokkal a problémák megoldásának érdekében. Burgenlandban mindenki fix pénzt kap, tud tervezni az egész ciklusra (viszont a felülről kiírt „központi” pályázati lehetőségek miatt nem tudnak egyéni projekteket támogatni). Ha a projektek számát nézik, az sem ad valós képet a teljesítményről, hiszen ha egy akciócsoport sok egyszerű projektet valósít meg, míg egy másik kevesebbet, de jóval bonyolultabbat, időigényesebbet és ez több haszonnal jár, akkor csak a mennyiség alapján nem lehet reálisan mérni őket.

Jelenleg évente egyszer kell önértékelést végezniük (az előző ciklusban készített dokumentumok alapján, melyek már nem relevánsak), ezen feltétlenül változtatni kell a következőkben. Nagy hibája a LEADER projekteknek, hogy nem elszámolható a foglalkoztatottak bérköltsége. A többi akciócsoporttal egyeztettek erről a kérdésről is és próbálnak változtatni, de ez nagyon nehéz, mert a központi szerveknél a döntéshozók nem szeretnek kockázatot vállalni (tartanak a brüsszeli megítéléstől) és emiatt rugalmatlan a rendszer.

A tiroli akciócsoportok évente egyszer szakmai beszámolót készítenek (az övék 22 oldalas), ahol bemutatják az elvégzett feladatokat (közgyűlés, döntéshozó ülések, projekt egyeztetések, tanácsadások, egyéb rendezvényeken részvétel, saját projektek. A szakmai beszámolót nem értékeli az IH és szankciókat sem alkalmaz. Nincsenek lefektetett elvárások és azokat értékelő pontszámok, százalékos teljesítés arányok.

5.4.3. PÉNZÜGYI TELJESÍTÉS

Az akciócsoportok működési költségeiről évente legalább egyszer kell kifizetési kérelmet összeállítani, de például a Nordburgenland Plus csoportnak a regionális együttműködés miatt ezt segít elkészíteni a Tartományi Fejlesztési Ügynökség (szakértő igénybevételevel). A Nordburgenland Plus akciócsoport olyan nagy, hogy meg tudja oldani az egy évig történő előfinanszírozást, de a kisebb akciócsoportok gyakrabban számolnak el, hiszen nem tudnak egy teljes évig előfinanszírozni (például a Mittelburgenland Plus és a tiroli csoportok évente kétszer).

Emellett minden évben júliusában a következő évre való költségvetést is leadják a csoportok. A kifizetési kérelmek összeállításának, elszámolásának szabályai megegyeznek a projektgazdákra vonatkozó előírásokkal. Van egy negatív lista, melyben feltüntetett tételek nem elszámolhatóak, azonban minden más költség igen. Szankciók nem ismertek az akciócsoportok elszámolásainál és nem is alkalmazzák őket.

5.4.4. HIÁNYOSSÁGOK, MEGOLDANDÓ PROBLÉMÁK

Elrémisztó az a burgenlandi gyakorlat, mely a helyi fejlesztési stratégia készítése után meghozott központi intézkedésekkel gyakorlatilag gúzsba kötötte a LEADER program megvalósítását, megannyi frusztrációt okozva ezzel az akciócsoportoknak és a pályázóknak egyaránt. Az ottani szereplők mindegyike egyetért abban, hogy a LEADER programban fellelhető tervezési szabadság garantálja a helyi igényekhez illeszkedő, célzott fejlesztéseket, ezért a következő ciklusban ebbe az irányba szeretnének elmozdulni. Burgenlandon kívül más tartományokat is érint ez a "rossz gyakorlat", az IH is tudatában van a változtatás fontosságának és törekszik a megoldásra a következő ciklusban.

5.4.5. TERVEK, VÁRHATÓ VÁLTOZÁSOK A KÖVETKEZŐ IDŐSZAKRA

Mivel a mostani EU szabályozások még szigorúbbak és az új ciklusban várhatóan megjelenik a multifund finanszírozás, a HACs menedzsmentet még erősebbé kell tenni. Az osztrák nemzeti kommunikáció a nagyobb lefedettséget hangsúlyozta, ezért lettek új akciócsoportok is (például a NordBurgenland Plus) a jelenlegi ciklusban, de ez Európa szerte tendencia. Az új akciócsoportok megalakulásakor az egyetlen szabály az volt, hogy maximum 150 ezer lakos lehet a HACs területén, a legkisebb létszámot 5 ezer főben adták meg. Emiatt néhány kisebb akciócsoport (pl.

6-10 településsel) bajban van, hiszen pénzügyileg nem fenntartható a működés egy bizonyos méret alatt. A következő ciklusban foglalkozni kell nemzeti szinten a minimum mérettel, mert ez veszélyezteti a stabil működést (emiat több kisebb akciócsoporthat össze is kell majd olvadnia a költséghatékonyág érdekében).

5.4.6. KÖVETKEZTETÉSEK, ÁTVÉTELI JAVASLATOK

Nagyon hasznosnak bizonyul a stratégia megalkotásával egyidejű működési forrás tervezés, mely nem módosul a ciklus alatt. Érdemes ezt a módszert átvenni, emellett megvizsgálni, hogy az osztrák mintához hasonlóan hogyan és milyen mértékben tudnának a magyar önkormányzatok is hozzájárulni a költségekhez annak érdekében, hogy a munkaszervezetek stabil pénzügyi körülmények között tudjanak dolgozni, ne legyenek kiszolgáltatva teljesen a banki finanszírozásnak, továbbá változatlan fellállásban tudjanak működni az átmeneti időszakban is. Az önkormányzatoktól befolyó plusz összeg megfelelő alapot szolgáltatna a nemzetközi projektek finanszírozására és az akciócsoporthat közötti (országon belüli és nemzetközi) együttműködések elősegítésére (pl. tanulmányutak, rendezvények, nagyobb marketing elemek finanszírozása).

A HACS-ok teljesítményértékelésének módja szintén átvételre javasolt, ugyanis évente egyszer kell elkészíteniük a szakmai szintű beszámolókat, így nem terhelik le a humán erőforrásait a folyamatos beszámolók, munkaterv készítésével. A beszámolók olyan szakmai szintű elemeket tartalmaznak, melyek alkalmasak az IH számára a központi publikálásra is.

5.5 EGYÜTTMŰKÖDÉS, ÉRDEKKÉPVISELET, INFORMÁLIS ÉS FORMÁLIS HÁLÓZATOK

Ausztriában az együttműködés több szinten is jelentkezik, ezek erőssége a föderalisztikus államberendezkedésből fakadó társadalmi, kulturális gyökerekhez és struktúrához is visszavezethető. Önálló, szervezett érdekképviseletként működő ernyőszervezet nincs. A jól működő Nemzeti Vidéki Hálózat munkacsoportjainak éves munkatervei alapján, rendszeres találkozókon, alulról építkező módszerekkel megosztják egymással aktuális információikat, problémáikat, emellett igény esetén partnerként tudnak egyeztetni az Irányító Hatósággal, Kifizető Ügynökséggel és a tartományi Közreműködő Szervezetekkel. A vidékfejlesztés "olajozottan működik", nincs szükség különálló érdekképviseletre. Az akciócsoporthat egymással rendszeres, informális kapcsolatban állnak, gyakran beszélnek meg aktuális ügyeiket telefonon például tartományi szinten. Ezen fejezetben röviden bemutatjuk az osztrák Vidéki hálózat munkásságát, valamint további hálózati tevékenységeket.

5.5.1. NETZWERK LAND, AZ OSZTRÁK NEMZETI VIDÉKI HÁLÓZAT

Az Európai Unió a 2007-13-as program keretein belül minden tagállam számára előírta egy "Nemzeti Vidéki Hálózat" felállítását. Ausztria a Vidékfejlesztési Programban nevesítette ezt a "Szolgáltatás Csomagot", és irodájának a "NETZWERK LAND" nevet adták.

Az iroda feladatai és céljai az alábbiak:

- a szakmai tudás és tapasztalatcsere koordinációja
- továbbadható innovatív vagy gyakorlati példák (Best-Practice) elemzéseinek, bemutatásának közreadása,
- szektoronkénti és szektorok közötti hálózatok kialakítása és működtetése
- nemzeti és nemzetközi együttműködések segítése.

A hálózati feladatokat ezen keretek közt 2015-ig látja el. A NetzwerkLand tartja a kapcsolatot az Európai Vidéki Hálózattal (ENRD), amely az európai nemzeti hálózatok koordináló szervezeteként biztosítja a hatékony nemzetközi tapasztalatcserét.

5.5.1.1. KI A "NETZWERK LAND"?

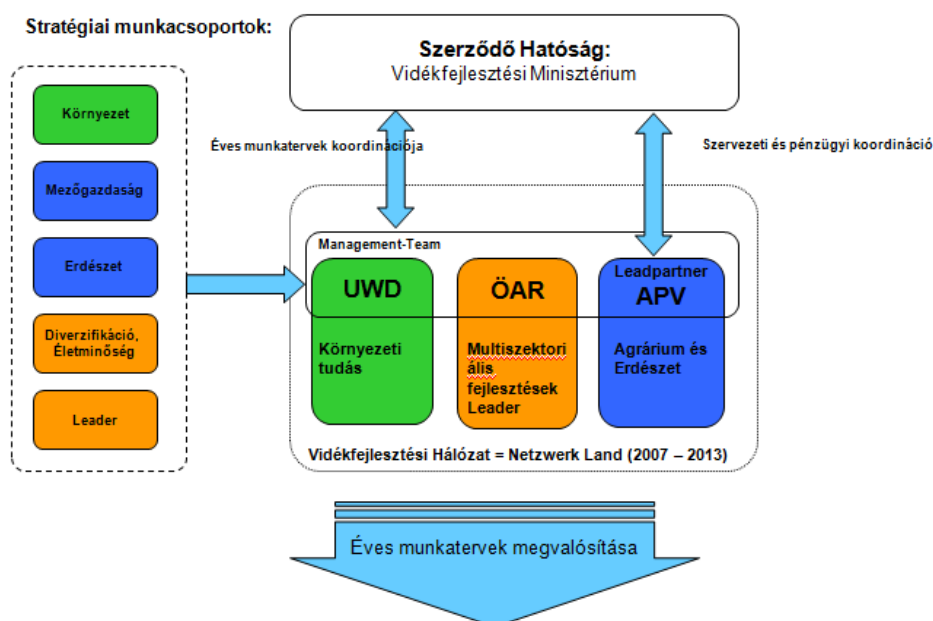
A Hálózatot működtető szervezet kiválasztása központi pályázat kiírása útján történt, a pályázóknak részletes munkaterveket kellett benyújtaniuk a Minisztériumhoz.

A NetzwerkLand tehát egy Szolgáltató Közösség, amely három szervezet konzorciumaként tölti be a hálózati feladatok ellátását. A nyertes konzorcium munkája 2008. évben kezdődött. Mindhárom szervezet széles partnerséggel és a LEADER+ ciklusban szerzett tapasztalatokkal bír, emellett a kapcsolatrendszerük is fejlett (pl. élő nemzetközi kapcsolatok).

1. **Agrar.Projekt.Verein (APV):** Az APV a konzorcium vezető partnere, aki több nemzeti agrár kezdeményezésről híres Ausztriában, mint az Agrár Projekt Díj és a Genuss Krone (Ízek Koronája). Az APV felel a "mezőgazdaság és piac", valamint az "erdészet" témakörökért.
2. **Umweltdachverband (UWD):** Az UWD 34 környezet-és természetvédelmi szervezet ernyőszervezete. Munkásságának központi eleme a természeti erőforrások fenntartható védelme. A szervezet a Vidékfejlesztési Program II. tengelyének témáival foglalkozik.
3. **ÖAR Regionalberatung:** Az ÖAR többéves tapasztalattal rendelkezik a nemzeti és nemzetközi térségfejlesztés területén, valamint ő felelt 2007-ig az osztrák Leader Központ működtetéséért. A szervezet a III. és IV.(LEADER) tengelyek által előkerülő tématerületekkel foglalkozik.

Az alábbi ábra szemlélteti a konzorcium szervezetét:

Az osztrák Vidéki Hálózat szervezeti struktúrája

Mind a három konzorciumi partner munkacsoportokat hozott létre, amelyek az operatív feladatok ellátását segítik. Az ÖAR által koordinált hálózat "LEADER" stratégiai munkacsoportja 20 HACS munkaszervezet vezetőiből áll. A munkacsoport tagság kiválasztásának kritériumai az alábbiak voltak: 1. legyen bent régi (Leader Plus tapasztalattal is rendelkező) és új(a mostani periódusban választott) menedzser, 2. az ország tartományi, területi lefedettsége, képviselte arányos legyen, 3. a nő-férfi arány kiegyensúlyozott legyen (az esélyegyenlőség biztosítása miatt). A munkacsoport tagok évente 2-3 alkalommal találkoznak, éves munkaterveik vannak (átbeszéljük őket, közösen alakítják ki a találkozók alkalmával). Van olyan feladat is, amikor ezek a munkacsoportok találkoznak.

Fontosnak tartják, hogy állandó személyek legyenek az NVH-nál (szakemberek, állandó képviselő legyenek) – a személyes kapcsolat fenntartása érdekében.

5.5.1.2. A KONZORCIUM CÉLJAI

Az osztrák hálózat tevékenységével a vidékfejlesztés céljait és súlypontjait támogatja, valamint segít a vidéken élő és tevékeny helyi szereplőknek.

Kiemelt feladatainak tekinti a hálózatosodás több szinten való értelmezését és megvalósítását:

1. Célja, hogy az adott szektorok tagjait hálózatba szervezze.
2. A vidékfejlesztés szemszögéből fontos, hogy az egyes, kialakított szektorális hálózatokat hálózatba szervezze (ez főként egy-egy "hívó téma" köré szervezett programokkal, aktivitásokkal lehetséges).
3. Nemzetközi hálózatokba való integrálása az egyes hálózatoknak, a kapcsolatok élettellel való megtöltése.

A NetzwerkLand tehát mind a horizontális, mind a vertikális hálózati együttműködéseket zászlajára tűzte, és munkaterveiben ennek megvalósítását is elérte. Szerintük a jó pozicionálás az első feladat annak érdekében, hogy működőképes legyen az egész hálózat. Általános probléma, hogy kevés olyan nemzeti hálózat van, ahol a szereplők pontosan tudják azonosítani magukat a hálózattal és azonosítani abban saját helyüket (az osztrák hálózatban nincs "regisztrált partnerség"). Ennek módját fontos megtalálni, különben nem lehet aktív hálózatot építeni, jelezték a hálózati szakértők.

5.5.1.3. AZ ÖAR REGIONALBERATUNG ÁLTAL ELLÁTOTT FELADATOK ÉS EREDMÉNYEK

Az ÖAR által ellátott hálózati tevékenységek a vidékfejlesztési program III. és IV. LEADER, tengelyének célrendszerét szolgálják. Ehhez rendelkezésükre 2008-2015 időszakban 3,5 millió EUR áll rendelkezésükre, melyből 2,8 millió Eurót operatív projektekre, programokra használnak fel és 700ezer EUR megy működési költségekre, amelyből két magasan kvalifikált szakértőt finanszíroznak, Michael Fischert és Luis Fidschustert. Az ÖAR szerint a két fő az elmúlt évek tapasztalata szerint kevés, ezt a következő időszakban a hatékonyság növeléséért érdemes volna bővíteni, azonban ehhez a hálózati feladatellátásra rendelkezésre álló forrást is szükséges lenne növelni. (Ausztria az európai gyakorlathoz képest kevesebb forrást költ a nemzeti hálózati tevékenységek ellátására.)

A vidékfejlesztésben meghatározó döntéshozókkal és véleményformálókkal a következő szolgáltatások köre került meghatározásra és bevezetésre:

- **Hálózati műhelyek:** work-shops, szemináriumok - évi 5 alkalommal 2 napos work-shopsokat szerveznek, ahol egy-egy témával foglalkoznak. Nagyon fontos, hogy elég időt adjanak a beszélgetésre és biztosítsák a megfelelő módszereket, ezért ők főként moderálnak ezeken az eseményeken. Mindig vidéken, de a közlekedés szempontjából könnyen elérhető helyszíneken szervezik ezeket a találkozókat.

- kimelt vidékfejlesztési téma Ausztriában a “nők és fiatalok”, mert cél, hogy vidéken a minőségi állásokban, döntéshozatali pozíciókban is egyre többen lehessenek (diversity management).
- minden alkalommal egy blokkban tapasztalt akciócsoport menedzserek tartanak kiselőadásokat – egy-egy jó gyakorlatból kiemelnek átadható struktúrákat, és az átadhatóságról, átvételről egyeztetnek a kollégák
- fontos az is, hogy a többi menedzsment is együttműködjön (pl. TDM szervezet sok van náluk, jól működnek és együtt is működnek) az akciócsoportokkal, ezt is figyelembe veszik az egyes műhelyek szervezésekor.
- **Településközi együttműködések** támogatása (Intermunicipal cooperation): a települések esetében nagyon fontos és kiemelt feladat, hogy közöttük is elinduljon egy kommunikáció és javuljon az együttműködésre való hajlandóság. Számukra gazdaságfejlesztési modellek, turizmus, új vállalkozások bevonása témákban tartanak workshopokat, konferenciákat. Ezen alkalmakon jó gyakorlatok bemutatása történik, valamint beszélnek arról is, hogy hogyan lehet a kötelező feladataikat jobban ellátni. Az a tapasztalat, hogy a találkozók után nő a feladatellátás hatékonysága.
- **Service Hotline:** forró drót szolgáltatás (kit kell keresniük, aki segíthet a hálózati tagságukból). Partnerkeresésre, probléma megoldásra is használható (ők inkább csak koordinálnak) – nagyon sikeres és népszerű ez a szolgáltatás.
- **Intervision program** (önsegélyezés): ez önsegélyező eszköz, melynek részeként 6-7 munkaszervezet vezető évente többször találkozik, és egyéni problémákra próbálnak megoldásokat találni. Az NVH a tréneret fizeti, aki megtanítja ezeket a csoportokat a probléma felismerésére és megoldására. A résztvevők önkéntesen dolgoznak a csoportban.
- **Speciális Fórumok (nők és fiatalok):** nemzeti szinten is vannak fókuszcsoportjaik, a kérdés, hogy mit és hogyan tud a vidékfejlesztési program a nőkért és fiatalokért tenni (nők és fiatalok részvétele a vidéki életben) – milyen célterületeket tudnak közösen meghatározni számukra. Az már evidencia, hogy jobban be kell őket vonni a programba.
- **Leader éves találkozó (Annual conference):** munkaszervezet vezetők tartanak előadásokat a projektjeikről, jövőjükéről (aktív egyesületi tagok, polgármesterek is jönnek erre a találkozóra), workshop jellegű rendezvény ez is.
- **Netzwerkland éves konferencia:** a teljes hálózat éves konferenciája. Itt is olyan projekteket mutatnak be, amik jól sikerültek, emellett kialakították az ún. **Netzwerkland Price** díjat, melyet minden évben más témakörben lehet megvalósult projektekkel megpályázni (idén az esélyegyenlőség volt soron). A díjátadásra a találkozók alkalmával kerül sor.
- **Magazin “ausblicke”:** évente két alkalommal megjelenő kiadvány, papír alapú, általában egy adott témát jár körbe, de a Leader program, a Hálózat időszakos tevékenységei és a nemzetközi hírek minden szám tartalmát képezi
- **Honlap** (www.netzwerkland.at), melynek egyes oldalait a HACS-ok szerkeszthetik egyéni belépési kódokkal, jogosultsággal (a szerkeszthető mezők: események, hírek, jó gyakorlatok feltöltése lehetséges - a jó gyakorlatok megítélése mindenki számára szuverén jog, nem cenzúrázzák.)

Saját projekt alapok nincsenek náluk. Tudják, hogy például a lengyeleknek, portugáloknak van ilyen projekt alapjuk, de itt a minisztérium nem írta ezt elő, hogy ez a céljuk, feladatuk lenne (a kérdezett szakértő szerint ez a Minisztérium és a tartományok feladata). Herr Fischer szerint speciális, innovatív projektekbe helyezni forrásokat, az jó megoldás lehet, bár Ausztriában a

HACS-ok nem igénylik ilyen alap létrehozását, mert van forrásuk például az együttműködésekre is.

Marketing költségük kis összegű, de nagyon hatékony a felhasználása. Kiváló arculattal, jó marketing stratégiával rendelkeznek, így hatékony, eredményes a hálózat kommunikációja, amit jól mutatott, hogy bárhol jártunk, a NetzwerkLand munkásságát csak dicséret övezte.

5.5.2. TOVÁBBI HÁLÓZATOK A VIDÉKFEJLESZTÉSÉRT

Ausztriában több vidékfejlesztési témakörben jöttek létre hálózati programok. Három hálózatot emeltek ki a szakértőink:

1. **BirdLife** "határtalan madárvédelem": a BirdLife egy madárvédő szervezet, amelyben több, mint 100 ország aktív, és több, mint 2,5 millió tagot számol. A BirdLife Österreich szervezet, amely ennek a világhálónak is tagja, a nemzeti és térségi projektek végrehajtásában is kiemelten aktív szerepet játszik. (www.birdlife.at)
2. **Lernende Regionen** (Tanuló Régiók): A Tanuló Régiók program a 2007-13-as Vidékfejlesztési Program külön III. tengelyes intézkedéseként került nevesítésre és megvalósításra. A hálózati program célja az Oktatás és Képzés tématerületek dimenzióinak térségi szintű kibővítése. A LEADER térségeken keresztül létrehozott Tanuló Régiók, amelyek a képzési témakörben nyújtottak együttműködésre speciális stratégia alapú teret, számos pozitív előnnyel jártak. A programhoz 39 HACS 6 tartományból csatlakozott, és hoztak létre Tanuló Régiók Hálózatot, akik eddig összesen 140 projektet valósítottak meg. A LEADER HACS-ok is profitáltak a programból, mert egy speciális szegmessel, speciális módszerekkel és közösen megvalósítható tevékenységekben dolgozhattak együtt. Szakértőnk jelezte, hogy ez a program arra is rávilágított, hogyan lehet a tanulás témában szektorokon átnyúló projekteket megvalósítani, amely a későbbiekben segít a 3 EU Alap, az EMVA, ERFA és ESZA közti erősebb együttműködést ösztönözni. *A program részletes leírását ezen fejezetben külön, részletesen is bemutatjuk, mert úgy véljük, hogy ez a program a hazai Vidékfejlesztési programban is megvalósítható lenne.*
3. **ÖWAD - der Österreichische Walddialog** (osztrák erdészeti párbeszéd): az osztrák erdészet Ausztriában kiemelkedő gazdasági szektorként van jelen, hiszen részben a természeti katasztrófák elleni védekezésben lényeges szerepet tölt be, jelentős a hozzáadott értéke a levegő és víz minőségét tekintve, valamint az erdő az ember és állat számára egyaránt sokoldalú kikapcsolódási és életteret biztosít. Ezen sokoldalú hasznosításnak a hosszú távon való biztosításáért, valamint a különböző erdőhasználati igények kiegyensúlyozásáért a felelős szövetségi miniszter 2003. áprilisában széles párbeszéd, az ÖWAD elindítását kezdeményezte. A párbeszéd program legjelentősebb eredménye, hogy a közel 80 aktivizált szervezet 2005. évben elkészítette az első osztrák nemzeti erdőprogramot, majd ennek alapján a megvalósításért felelős munkatervet is. (www.walddialog.at)

Interjúink során Tirolban találkoztunk olyan HACS-ok közti hálózati együttműködésekkel, amelyek itt mindenképpen említést érdemelnek:

1. A Tirolban működő 8 HACS minden második évben közös nemzetközi tanulmányutat szervez az adott évben közösen egyeztetett téma köré. Az út a HACS-okat is csapattá kovácsolja, valamint szélesíti a látókörüket az adott témában, így hazatérve sokkal nagyobb lendülettel, több innovatív elemmel dolgozhatnak. (legutóbb júniusban voltak Lisszabonban,

projekteket néztek meg, polgármesterekkel találkoztak). Az utat a működési költségük terhére valósították meg.

2. Három tartományi HACS (Tirol, Kärnten, Steiermark) közösen kidolgozott egy **Minőségirányítási- és biztosítási Rendszert (QMS)**, amely szoftver alapú segítség a HACS-ok számára a stratégiájukból magvalósuló projektek és a Vidékfejlesztési Program által kitűzött indikátorok elérésében. Sajnos a szoftver nagyon bonyolult, emiatt költséges a fenntartása, valamint nagy az adminisztrációs munkaigénye, így ezt a rendszert a következő időszakban nem fogják ilyen formában használni, de egy költséghatékonyabb, kevésbé munkaigényes rendszeren már gondolkodnak.

5.5.3. MIT JELENT A TANULÓ RÉGIÓK?

A Tanuló Régiók az Életen át tartó tanulás, valamint a tudásmenedzsment erősítésének eszköze a vidéki térségekben. Egy Tanuló Régió fontos szereplői a „Tanulás” témakörre fókuszáltan építenek ki térségükben egy hálózatot. A felállított térségi hálózat 3-6 hónapon belül elkészíti saját stratégiáját, amely a térség lakosságához illeszkedő és vonzó, innovatív tanulási lehetőségeket kínál. A stratégia súlypontokat (célterületek) fektet le, és térségi képzési/oktatási projekteket fejleszt. A program három, egymásra épülő eleme:

Hálózatépítés – Stratégiafejlesztés – Közöségi Megvalósítás(projektek)

Ezt követően megvalósításra kerülnek a partnerek vagy akár a teljes hálózati partnerség által kifejlesztett projektek. A hálózat mint egy kialakult szervezet működik tovább. A súlypontok (célterületek) mellett, amelyeket minden térség önállóan alakít ki, fogalmaz meg, vannak ún. „Alapteljesítmények, követelmények”, amelyeket minden térségnek figyelembe kell vennie.

MELYEK A TANULÓ RÉGIÓK CÉLJAI?

- a tanulást, mint tématerületet a térségekben stratégiaiilag rögzíteni
- közösen vonzó képzési kínálatot és támogató projekteket fejleszteni
- a térségek és helyi lakosság jövőképességének és életminőségének javítása

HONNAN ERED A TANULÓ RÉGIÓK KONCEPCIÓ?

A Tanuló Régiók egyesíti az Életen Át Tartó Tanulás területfejlesztési alapvetéseit a „polgári körök” eszmeiségével. Nemzetközi szinten különböző sikeres példák találhatók a Tanuló Régiók program keretein belül. (Ausztriában a Tanuló Régiók a Vidékfejlesztési Minisztérium

kezdeményezéséből a 2007-13-as EMVA program egyik III. tengelyes intézkedéseként került meghirdetésre.)

A TANULÓ RÉGIÓK HÁLÓZATA

MIÉRT HÁLÓZAT?

A Tanuló Régiók Hálózatában minden térségben különböző intézményektől delegált partnerek közösen dolgoznak képzés és tanulás témakörű ötleteken és projekteken. Ez megkönnyíti a közös célok megfogalmazását, az igények és kínálat, az ötletek és eszközök egymásra találását. A partnerek különböző szemszögből való rátekintése egy közös térségi látásmód eléréséhez vezet.

KIK LEHETNEK A HÁLÓZATI PARTNEREK?

Hálózati partner lehet bármely intézmény (for és non profit szektor egyaránt) vagy természetes személy, aki az adott térségben működik, és érdeklődik a „Tanulás, Képzés” témakör iránt. Például:

- képző intézmények: felnőttképző intézmények, iskolák, könyvtárak, múzeumok, egyetemek, főiskolák..stb.
- terület- és vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezetek: Leader térségek, többcélú kistérségi társulások, IKSZT-k, TDM szervezetek
- szociális és foglalkoztatási szereplők: munkaügyi központok, kamarák, szociális szövetkezetek
- KKV-k, egyesületek, vállalkozások, akik érdekeltek a környezetvédelem, turizmus, szociális, egészségügyi, sport, kulturális tématerületeken – a térség tematikus súlypontjai (célterületek) szerint

MELYEK A HÁLÓZAT FELADATAI ÉS MUNKAMÓDSZEREI?

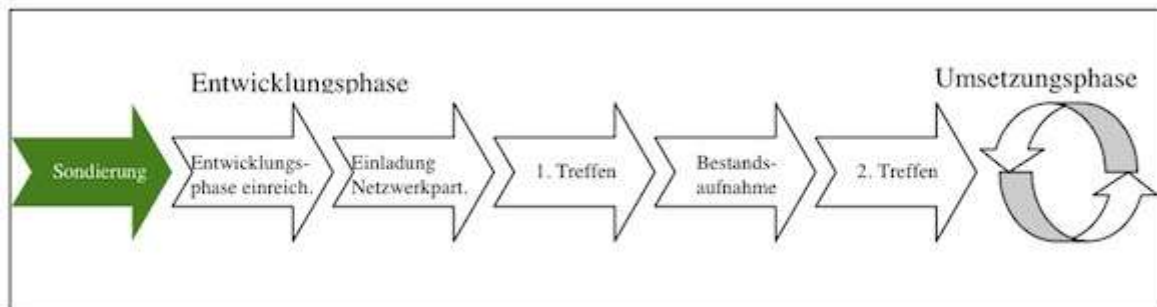
A hálózat szervezete a Leader partnerségi elv szerint alakul ki. A Tanuló Régió gondoskodik a kezdetektől a stratégia megvalósításáról, a hálózati tagok elégedettségéért, a hálózati közös munkáért, a projektfázisok tervezéséért, a pénzügyi elszámolásért és a nyilvánossági feladatok ellátásáért. Szabályozását tekintve a LEADER menedzsmenthez hasonló. A hálózati üléseken a tagok egyeztetik az álláspontjaikat, a lehetőségeiket, szükségleteiket és közös megoldásokat fogalmaznak meg térségük számára.

A hálózat stabilitása a kölcsönös bizalomra épül. A tagok egyrészt kell, hogy egy bizonyos mértékig nyitottak legyenek és saját erőforrásaikkal táplálják a hálózatot. Másrészt a hálózati munka nem 100%-os pénzügyi együttműködés, hanem az egyes területek - ágazatok stratégia mentén való közös eredmények és hatás elérésére összeálló együttműködés.

A STRATÉGIA KÉSZÍTÉSE

Egy relatíve „szabad” hálózati együttműködésben elengedhetetlen a közös terv kidolgozása, a célok meghatározása, és az azokhoz vezető út kijelölése. Ez megkönnyíti a problémák és megoldások meghatározása során a közös nevező megtalálását és lehetővé teszi a hatékony és súrlódásmentes együttműködést.

A jövőbeli Tanuló Régiók Hálózati partnersége 3-6 hónap alatt elkészítik közösen a stratégiájukat. Az idáig vezető utat a térség egyedi döntése alapján járja be. Plenáris is kiscsoportos ülések alkalmazásával. Egy javaslatot a stratégiafejlesztési folyamatra tartalmaz a „Tanuló Vidéki Tájak” Kézikönyv. (lsd. külön melléklet)

Fejlesztési szakasz – „szondázás” – fejlesztési szakasz pályázása – hálózati partnerek meghívása – 1. találkozó – állapotfelmérés – 2. találkozó ---) Megvalósítási szakasz

MIT KELL MINDENKÉPPEN TARTALMAZNIA A TANULÓ RÉGIÓK STRATÉGIÁNAK?

- térségi helyzetfeltárást és közös fejlesztési célok meghatározását
- hivatkozás(ok)at más térség számára releváns stratégiákra (például Leader HVS)
- a térségi „Tanulás” témakör kapcsán egy speciális helyzetelemzést
- trend hipotéziseket a „Tanulás” témakörre való hivatkozással
- célokat, amelyet a térség szeretne elérni (azaz súlypontokat, célterületeket)
- a célokból levezethető lehetséges projektötleteket
- a hálózati tagok listáját
- a hálózat munkamódszereinek bemutatását
- időütemtervet, munkatervet és feladatmegosztást

A Tanuló Régiók Hálózat meghatározza saját célterületeit – és az abból levezethető projektötleteit – a térségenkénti speciális igények, elvárások szerint. Emellett azonban vannak ALAPKÖVETELMÉNYEK, amelyeket minden hálózatnak teljesítenie szükséges. Ezek az alábbiak:

1. **Képzési kínálat összehangolása** (A hálózati munka segíti a képzőket, hogy egy térségben egymással párhuzamosan futó képzéseket indítsanak el)
2. **Térségi továbbképzési kínálat ápolása** (A nagyobb központoktól távol eső térségekben a lakosság nehezen találja meg a képzési, továbbképzési lehetőségeket. A térségben működő képzők közös koncepció kialakításával földrajzilag közelebb tudják vinni képzéseiket az érdeklődőkhöz.)
3. **Közös képzési információs rendszer kialakításban való részvétel** (A legjobb ajánlatok sem érnek semmit, ha arról senki nem hallott. Egy térségi képzési kalendárium segítségével mind a képzők, mind a képzésbe becsatlakozni vágyók értesülhetnek a lehetőségekről. A kalendáriumot plakátként, leporellóként, újsághirdetésként, interneten egyaránt népszerűsíteni lehet.)
4. **Közös képzési marketing feladatellátásban való részvétel** (Az emberek fejében a „Tanulás” mint téma meg kell, hogy jelenjen! A térségekkel való kapcsolat egy új lehetőséget biztosít a hozzáállás megváltoztatásában, a képzés és a tudás jelentőségének

tudatosításában. Tanulási fesztiválokkal, közös akciókkal, kreatív műhelyekkel, innovatív marketing eszközökkel el lehet érni, hogy a TANULÁS helyi közösségeket épít, életteret ad és örömet szerez.)

5. **Képzési tanácsadás ellátása** (A képzési és szakma biográfiák egyre személyre szabottabbak. Helyi szinten célzott szakmai tanácsadásra van szükség, amellyel az emberek megismerhetik saját lehetőségeiket és megtalálhatják az utat, hogyan használhatják ezeket.)

5.5.3. TERVEK, VÁRHATÓ VÁLTOZTATÁSOK A KÖVETKEZŐ IDŐSZAKRA

Mivel Ausztria az európai gyakorlathoz képest kevesebb forrást költ a nemzeti hálózati tevékenységek ellátására, a következő ciklusban emelni kívánják a keretösszeget. Jó megoldás, hogy a jelenlegi keret nagy részét operatív projektekre használják és csak egy kis összeg megy működési költségek finanszírozására, tehát ez a felosztási arány marad, de a teljes keret megemlése szükséges annak érdekében, hogy több szakértőt is tudjanak alkalmazni. A keretösszeg növelésével a program végrehajtásának hatékonysága tovább erősödhet.

5.5.4. KÖVETKEZTETÉSEK, ÁTVÉTELI JAVASLATOK

A Nemzeti Hálózat tevékenységeit tekintve több átvételi javaslat fogalmazódott meg. A Hálózat működéséből jól látható, hogy az ún. "szakosztályi" programok és stratégiák, valamint ezen szakosztályok közötti hálózatépítési programok erősen preferáltak. Az egyes éves szakosztályi programok előkészítése egy-egy a kb. 20 fős, szakmaspecifikus stratégiai munkacsoport segíti. Mind a szakosztályi preferencia, mind a stratégiai munkacsoportok átvehető jó gyakorlat, hatékonyabb, célirányosabb, stratégiaalapúbb hálózati feladatellátást tennének lehetővé.

Az egyes kezdeményezések közül az alábbiakat javasolnánk átvételre: a hálózati műhelyek, településközi együttműködések, service hotline, hálózati éves találkozó és Hálózati Díj átadás, TNC mentoring, valamint a hálózati honlap feltöltésének engedélyezése az akciócsoportok számára (hírek, események, jó gyakorlatok).

6. FIGYELEMRE MÉLTÓ PROJEKTEK

6.1. HEGYMÁSZÓ PARADICSOM TIROLBAN

A pályázat célja, hogy a hegyvidéki tirol területet összefogás révén a hegymászók paradicsomává fejlesszék, és a térséget, mint desztinációt világszerte ismertté tegyék. A térségek több, mint 1,5 millió vendégéjszakát regisztrálnak ma.

A projekt mérföldkövei:

- 2007-ben 3 tirol HACS együttműködésével kezdődött
 - honlapot készítettek
 - újraszervezték a hegymászó szolgáltatásokat, közös szabványt alakítottak ki
 - együttműködtek cégekkel és rendezvényekkel egyaránt
- 2008-ban együttműködés a Tirol-i Idegenforgalmi Bizottsággal, ÖAV-val és a tirol tartományi kormánnyal
 - minőségi kézikönyv kialakítása
 - a honlapot népszerűsíti és társfinanszírozza a tirol-i turisztikaidiegenforgalmi tanács
- 2009: együttműködés az egész tirol területen és a 8 tirol-i Hacs között is
 - közös ajánlatok Tirol szerte
 - tirol-i turisztikai díjat elnyerte

A létrehozott hegymászó térségek az alábbiak:

www.climbers-paradise.com

6.2. TIROLI, OLASZ ÉS SVÁJCI MÚZEUMOK HÁLÓZATA

TERRA RAETICA - Hármashatár

A Terra Raetica a rómaiak körében egy kulturális közösséget jelentett az Alpok vidékén. Ma új tartalommal öltöztették fel a hármashatár térséget: Ausztria - Svájc - Olaszország szorosabb együttműködését valósították meg, és egy Interreg Programból 2007-ben létrehozták a Terra Raetica "földrajzi" területet és közös "tanácsot". A cél ezen három ország közti együttműködések fellendítése, a közösen felállított menedzsment szervezet, valamint a Tanács működtetése, és a különböző futó Interreg projektek harmonizációja által.

E hálózati projekt is az együttműködés egyik "gyümölcse", ahol az alábbi Projektpartnerek kerültek bevonásra:

- 3 HACS (2 tirol és egy olasz)
- 1 struktúra a tirol, olasz és svájci rendszerekre
- helyi idegenforgalmi tanácsok
- múzeumok, várak az érintett területekről

A Projekt az alábbi tevékenységeket tartalmazza:

- múzeumi hálózat kialakítása, múzeum kártya kialakítása, tevékenységek koordinálása
- közös arculat
- marketing, PR

<http://www.terraraetica.eu>

6.3. SZENT JAKAB ZARÁNDOK ÚT

A Szent Jakab út története elválaszthatatlan Európa történelmétől és Tirol történelmétől egyaránt. Ezért szükséges, hogy ezeket a szorosan összekapcsolódó témákat együtt mutassa be, ne pedig kiragadva a környezetükből. A kronológia csak azokat a dátumokat tartalmazza, melyek a Szent Jakab úthoz kapcsolhatók, éppen ezért a kulcsemények listája nem lehet teljes. A cél, hogy bemutassa a közeli kapcsolatot Európa fejlődése és a Santiago di Compostela zarándokút között. A német drámaíró Johann Wolfgang Goethe hitt abban, hogy "Európa a Szent Jakab Zarándokúton született" és majdnem biztos, hogy igaza van ebben.

Projektpartnerek:

- 45 HACS és egyéb partnerek
- projekt vezető: Svájc
- 35 német, 9 osztrák (7 tiroli), 1 lengyel HACS
- cseh idegenforgalmi tanács, 2 francia régió és egy déltiroli
- egyéb társult partnerek Magyarországból, Szlovéniából és Lengyelországból

Projekt tartalma:

- információ, kommunikáció, közös szabványok és folyamatos zárándokút
- végrehajtási kézikönyv
- közös arculat

6.4. MONTAGSAKADEMIE

**Montagsakademie –
Oktatás Mindenkinél és minden korosztálynak**

A "Hétfői Akadémia" a világ gazdaságának számos témájából merítkezve biztosít szabadon és ingyenesen előadásokat a grazi egyetem központjából sugározva, 16 térségben egyidőben.

Eddig 75.000 résztvevő több, mint 130 előadást hallgatott a projektnek köszönhetően.

2004. novembere óta működik az internetes felületen megosztott "LIVE" adás, amelynek köszönhetően 90 előadást már más térségekben, egyidőben is nézhettek. A projekt az idős korosztály elérése végett jó gyakorlatként kitüntetést is kapott a Munkaügyi és Szociális Minisztériumtól.

A 2012/13-as év vezető témája: "Feszültségek"

Ebben az évben a gazdaság és kultúra számos „feszültség” témakörét járhatják körül a hallgatók. Szó lesz a modern technológia okozta feszültségekről, kulturális feszültségekről, játékelméletről. A résztvevők betekintheznek művészettörténeti képelemzésekbe, filmelemzésekbe, irodalmi témákba. De szó lesz a test és lélek/szellem közti feszültségekről is.

Mikor? évente 12 alkalommal, mindig hétfőnként 19.00 órától kezdődnek az előadások.

Hol? A Grazi Egyetem Karoly-Ferenc Aulájában

Élő-közvetítések a következő térségekben, helyeken elérhetőek, tartományonként:

Steiermark

- Bad Radkersburg, Congresszentrum Zehnerhaus
- Bärnbach, Telepark
- Bruck an der Mur, Rathaus
- Deutschfeistritz, Sitzungssaal im Rathaus

- Gleisdorf, Rathaus-Servicecenter
- Hartberg, oekopark/Maxoom Kino
- Knittelfeld, Stadtbibliothek
- Leibnitz, Galerie Marenzi
- Leoben, Neues Rathaus
- Lieboch, Sitzungsaal im Gemeindeamt
- Liezen, Wirtschaftspark Block C
- Schladming, Erzherzog-Johann-Hauptschule

Burgenland

- Oberpullendorf, BHAK & BHAS

Salzburg

- Bad Gastein, KBB Rheuma-Sonderkrankenanstalt

6.5. BRIXENTALER KOCHART

A **Brixentáli KochArt** egy olyan jó példa projekt, amelynek segítségével a Brixentálba érkező turistáknak a helyi vendéglátók helyi specialitásokat nyújtanak, lehetőségeikhez mérten.

A filozófia..

A Brixentáli KochArt egy **Szövetség**, melynek olyan gazdasági szereplők (főként éttermek, falusi vendéglátók, panziók) a tagjai, akik a térségi gazdálkodók termékeit, alapanyagait dolgozzák fel, és megkülönböztetve nyújtják, ajánlják ezeket saját étlapjukon.

A Szövetség azt szeretné működésével elérni, hogy Brixentált, mint **Kulináris Régiót** jegyezzék a turisztikai piacon. Ezért a központban a térségi agrárium által előállított, kontrollált minőségű termékek állnak. A paraszti kisgazdaságok, az ökológiai gazdálkodás (bio) a zöldség- és gyümölcsstermesztésben, kis kertészetek, háztáji gazdálkodás azok a faktorok, amelyek eredményként a mezőgazdasági termelés legmagasabb minőségét adhatják.

A Brixentáli KochArt szövetség tagjai **több alkalommal egy évben különleges akciós** heteket szerveznek az alábbi témákra: Szarvasmarha, Bárány, Vadhúsok, Sajtok...stb.

A Szövetség **speciális work-shopjai** a helyi szakácsoknak továbbképzési lehetőséget nyújtanak tradicionális és innovatív elkészítési-főzési módokról. Kiemelten figyelnek arra, hogy a térség lassan feledésbe merülő specialitásait felkutassák, megőrizték és újra „megfőzzék”.

A Kulináris Örökség Kuratóriuma

Minden Szövetségi tag tagja az AMA-Gasztronómiai rendszere által működtetett Kulináris Örökség Kuratóriumának. A Kuratórium által működtetett szabályzat és rendszer biztosítja az agráriumból beérkező alapanyagok kiemelkedően magas minőségét.

A Kuratóriumon keresztül a vendéglátás és gazdaság (alapanyagok) közti összefüggések kommunikációja is megvalósul, amely a tudatos táplálkozási szokások kialakulását támogatja.

A minőségbiztosítás (a szabályzat letölthető a projekt honlapjáról) egy olyan eszköz, amelynek segítségével a friss, helyi élelmiszerek előnyben részesítése valósulhat meg, ezáltal a térségek helyi gazdaságainak piaci pozíciói erősödnek, a helyi foglalkoztatás bővítése valósulhat meg.

MELLÉKLETEK

1. InfoBlatt (Projektötlet adatlap)
2. AMA Antrag (Pályázati űrlap és mellékletei)
3. Köztes és záró jelentés formadokumentumai
4. A kifizetési kérelem űrlapjai
5. Sonderrichtlinie "LEADER"
6. Tirol (Hohe Salve HACS) éves beszámoló (2011. évi)
7. Burgenland tartomány éves értékelési formadokumentuma (Indikátorrendszer)
8. Mittelburgenland Plus HACS Helyi Fejlesztési Stratégiája (HVS)
9. Mittelburgenland Plus HACS "Lernende Regionen" Stratégiája